

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE BİLGİLENDİRME
YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

Yüksek Lisans Tezi

EVİRİM AKGÜN

İSTANBUL, 2010

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK PROGRAMI

**SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE BİLGİLENDİRME
YÜKÜMLÜLÜĞÜ**

Yüksek Lisans Tezi

EVİRİM AKGÜN

Tez Danışmanı: PROF. DR. AHMET SAMİM ÜNAN

İSTANBUL, 2010

ÖZET

SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Akgün, Evrim

Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet Samim Ünan

Şubat, 2010, 105

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1290. maddesi sigorta ettirene, sahip olduğu bilgiyi sigortacı ile paylaşma yükümlülüğünü getirmektedir. Ancak aynı kanun sigortacı bakımından böyle bir yükümlülük getirmiş değildir. Ancak özellikle tüketicilerin korunması amacını taşıyan düzenlemelerin yapılmasından sonra bu husus da artık bir gereklilik halini almıştı. Sigorta hukuku bakımından sigortacının bilgilendirmesi yönündeki yükümlülüğün 2007 yılında yürürlüğe giren Sigortacılık Kanunu'nun 11/3. maddesi ile getirildiğini görmekteyiz.

Sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünü incelediğimiz tezimizde sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün amacı, hukuki niteliği, kapsamı, bilgilendirmenin tarafları, bu yükümlülüğe aykırılık halleri ve buna aykırılığın müeyyidesi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki bu konuya ilişkin düzenlemeler ele alınmaktadır. Ayrıca diğer alanlardaki bilgilendirmeye ilişkin örnekler de incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilgilendirme yükümlülüğü, sigortacının yükümlülükleri, tüketicinin korunması, bilgilendirme formu, sözleşme öncesi bilgilendirme, sözleşme kurulduktan sonraki bilgilendirme, kamuoyunun bilgilendirilmesi, bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık halleri.

ABSTRACT

OBLIGATION TO INFORM IN THE INSURANCE CONTRACTS

Akgün, Evrim

Private Law Graduate Program
Supervisor: Prof.Dr. Ahmet Samim Ünan

February 2010, 105

Based on Article 1290. of Turkish Commercial Law obliges the policyholder to share the information with the insurer. However such obligation in terms of the mentioned law has not been stated for insurer. This matter has become a necessity after the amendments of protection of the consumers. In terms of the insurance law, the obligation of insurer to inform came into force in 2007 with the article of 11/3 of the Insurance Act.

In this thesis that reviews the obligation to inform in the insurance contracts, purpose of this information obligation, its legal nature, scope, parties of this obligation, and it's sanctions.

Keywords: Obligation to inform, obligations of the insurer, protection of consumer, information form, obligation to inform before execution of contract, obligation to inform after execution of contract

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	4
1.GİRİŞ	6
2.BİLGİLENDİRME KAVRAMI, YÜKÜMLÜLÜĞÜN AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BİLGİLENDİRMENİN TARAFLARI.....	13
2.1. BİLGİLENDİRME KAVRAMI VE AMACI.....	13
2.2. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN HUKUKİ NİTELİĞİ	18
2.3. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖRNEKLERİ.....	19
2.3.1. Hekimin Hastasına Karşı Olan Bilgilendirme Yükümlülüğü .	19
2.3.2. Konut Finansman Kuruluşunun Tüketiciye Karşı Olan Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	20
2.3.3. Bireysel Emeklilik Şirketinin Katılımcıya Karşı Olan Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	21
2.4. BİLGİLENDİRMENİN TARAFLARI	22
2.4.1. Bilgilendiren Taraf (Bilgilendirme Yükümlüsü).....	23
2.4.1.1. Sigorta Şirketi	23
2.4.1.2. Sigorta Aracıları	23
2.4.1.2.1. Sigorta Acentesi	26
2.4.1.2.2. Sigorta Brokeri.....	27
2.4.1.3. Bilgilendirilen Taraf (Bilgilendirme Muhatabı)	30
2.4.1.3.1. Sigorta Ettiren	30
2.4.1.3.2. Sigorta Sözleşmesine Taraf Olmayan Üçüncü Kişiler ..	33
2.4.1.3.2.1. Sigortalı.....	34
2.4.1.3.2.2. Lehtar.....	35
2.4.1.3.2.3. Sigortalı Malı İktisap Eden	36
3.BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI VE BİLGİLENDİRMENİN ŞEKLİ.....	38
3.1. YÜKÜMLÜLÜĞÜN KAPSAMI	38
3.1.1. Genel Olarak	38
3.1.2. Kapsam Dışında Kalan Sigortalar	41
3.1.2.1. Zorunlu Sigortalar.....	42

3.1.2.2.	Devlet Destekli Sigortalar (Tarım Sigortaları).....	45
3.1.3.	Bilgi Verilecek Hususlar	49
3.1.3.1.	Sözleşmenin Kurulması Sırasındaki Bilgilendirme	49
3.1.3.1.1.	Bilgilendirme Formu	50
3.1.3.1.1.1.	Asgari İçerik	51
3.1.3.1.1.2.	Hazine Müsteşarlığı'nca Hazırlanmış Formlar.....	52
3.1.3.1.1.2.1.	Genel Olarak	53
3.1.3.1.1.2.1.1.	Sigortacıya İlişkin Bilgiler	53
3.1.3.1.1.2.1.2.	Şikayet ve Bilgi Talepleri.....	54
3.1.3.1.1.2.2.	Hayat Sigortaları Bakımından.....	54
3.1.3.1.1.2.2.1.	Teminatlar	55
3.1.3.1.1.2.2.2.	Kesintiler.....	57
3.1.3.1.1.2.2.3.	Vergi Uygulaması	57
3.1.3.1.1.2.2.4.	Genel Bilgiler.....	58
3.1.3.1.1.2.2.5.	Ödemenin Yapılması	60
3.1.3.1.1.2.2.6.	Diğer Bilgiler	60
3.1.3.1.1.2.3.	Mal Sigortaları Bakımından	60
3.1.3.1.1.2.3.1.	Uyarılar.....	61
3.1.3.1.1.2.3.2.	Genel Bilgiler.....	62
3.1.3.1.1.2.3.3.	Rizikonun Gerçekleşmesi.....	62
3.1.3.1.1.2.3.4.	Tazminat	63
3.1.3.1.1.2.3.5.	Tazminat Ödemesi.....	66
3.1.3.1.2.	Diğer Belgeler.....	66
3.1.3.2.	Sözleşme Kurulduktan Sonraki Bilgilendirme	67
3.1.3.3.	Kamuoyunun Bilgilendirilmesi	67
3.2.	BİLGİLENDİRMENİN ŞEKLİ	69
3.2.1.	Şekil Şartı	70
3.2.2.	İstisnaları.....	71
4.	BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK.....	73
4.1.	BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALLERİ.....	73
4.1.1.	Yükümlülüğün Gereği Gibi Yerine Getirilmemesi	73
4.1.1.1.	Formun Gereği Gibi Teslim Edilmemesi	73
4.1.1.2.	Verilen Bilgilerin Yanlış Olması	74

4.1.1.3.	Verilen Bilgilerin Eksik Olması	74
4.1.1.4.	Verilen Bilgilerin Gereğinden Fazla Olması	75
4.1.2.	Yükümlülüğün Hiç Yerine Getirilmemesi	76
4.2.	YÜKÜMLÜLÜĞE AYKIRILIĞIN MÜEYYİDE VE ŞARTLARI	77
4.2.1.	Genel Olarak	77
4.2.2.	Sigorta Ettirenin Sözleşmeyi Feshetme Hakkı	80
4.2.3.	Sigorta Ettirenin Sözleşme Nedeniyle Uğradığı Zararın Tazminini Talep Hakkı	82
4.2.4.	Sigorta Ettirenin Sözleşmeye İtiraz Hakkı	82
4.2.5.	Zamanaşımı	85
5.SONUÇ	87
KAYNAKÇA	89
EKLER	97
EK 1	98
EK 2	101
EK 3	104

KISALTMALAR

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi : AÜHFD

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemleri Kanunu : BETYSK

Birlikten Dergisi : Birlikten

Bakınız : bkz.

Dipnot : dn

Madde : m.

Hazine Müsteşarlığı : Müsteşarlık

Reasürör Dergisi : Reasürör

Resmi Gazete : RG

Sayfa : s.

Sayı : Sa.

Sigorta Araştırmaları Dergisi : SAD

Sigorta Hukuku Dergisi : SHD

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu : Sig.K.

Sigorta Sözlüşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik : Bilgilendirme Yönetmeliği

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun : TKHK

5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu : TSK

Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği : TSUY

Versicherungsvertragsgesetz : VVG

1. GİRİŞ

Teknolojideki gelişmeler sayesinde bilime dayalı üretim teknikleri kullanılarak seri üretime başlanmış, bu sayede üretimin miktarı artmıştır. Ancak bu durum ürünlerin daha karmaşık şekilde üretilmesine, tüm üretim aşamalarının, hatta kullanılan malzemelerin tüm içeriğinin nihai kullanıcı tarafından bilinmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle örneğin hangi ürünlerin sağlığı açısından zararlı olduğunu bilmemekte ve bundan olumsuz şekilde etkilenebilmektedir. Ayrıca üretici-satıcı işletmeler gün geçtikçe olanaklarını arttırmakta, daha çok büyümekte, tüketici ise tek başına ve güçsüz bir şekilde kalmaktadır. Tüketicilerin üretici-satıcılar karşısında bilgi yetersizliği içinde, örgütsüz ve yanlış yönlendirmeye açık durumda bulunmaları dolayısıyla devletçe korunmaları gerekmektedir. Ancak bununla yetinilmemeli, kendini koruyabilecek bir bilince kavuşmak üzere örgütlenmeye kavuşturulmalıdır. Bugün artık üzerinde konuşulan konu, tüketicinin korunması gereğinin bulunup bulunmadığı değil, en etkin şekilde nasıl ve kim tarafından hangi mekanizma içinde korunacağı problemidir¹.

¹ DERYAL Yahya, Tüketici Hukuku, Ankara 2004, s.16.

Özel hukuk ilişkilerini düzenleyen kanunlar genellikle tarafları eşit statüde kabul ettiğinden tüketicinin korunması amacını yerine getirmede yetersiz kalırlar. Bu nedenle tüketicilerin korunması gereken bir zayıf taraf olarak özel himaye gördüğü yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır². Bahsedilen özel koruma ise 1995 yılında 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”un yürürlüğe girmesiyle sağlanmıştır³. Kanunun 3/e maddesinde tüketici “*bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi*” olarak tanımlanmıştır. Görüleceği üzere kanunun bu tanımı oldukça geniştir, bu sayede daha çok kişinin korumadan yararlanması sağlanacaktır.

Avrupa Topluluğu’nun ardından, Birleşmiş Milletler 1985 yılında “Tüketicinin Korunması İlkeleri Rehberi” ile evrensel tüketici haklarını belirlemiştir⁴. Bu haklardan birisi de tüketicinin bilgilendirilmesi hakkıdır. Bilgilendirme hususu, tüketici kavramı ve tüketicinin korunması gerekliliği ile birlikte yavaş yavaş ortaya çıkmıştır. İlk zamanlar bilgilendirme üretici-satıcı bakımından bir yükümlülük olarak değerlendirilemezken, tüketicinin korunmasının önem kazanmasıyla yükümlülük halini almıştır.

Her ne kadar doktrinde tüm sigorta sözleşmelerinin tüketici sözleşmesi niteliğinde olduğu yönünde görüşler mevcut ise de⁵, bunu tüm sigorta sözleşmeleri bakımından söylemek doğru olmayacaktır. Sigorta ettirenin mesleki ve ticari olmayan menfaatlerini sigorta ettirmesi halinde yapılan sözleşme tüketici sözleşmesi sayılmalıdır. Buna karşılık sigorta ettirenin mesleki veya ticari menfaatini sigorta ettirmesi veya sigorta ettirenin ticaret şirketi olması halinde sigorta sözleşmesi, tüketici sözleşmesi olarak kabul edilmemelidir⁶. Başka bir deyişle şahsi bir ihtiyacı karşılamaya yönelik sigorta himayesi elde etmek için sigorta sözleşmesi yapan sigorta ettireni,

² DERYAL s.17.

³ 08.03.1995 tarih ve 22221 sayılı RG’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴ BAYKAN Renan, Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri, 2.Bası, İstanbul 2005, s.32.

⁵ KUBİLAY Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003, s.36-39.

⁶ ÖZDAMAR Mehmet, Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara 2009, s.76-77.

kural olarak tüketici; yapılan sözleşmeyi de tüketici sözleşmesi olarak nitelendirmek mümkündür. Ancak amacın ticari ve mesleki nitelik taşıması veya sigorta ettirenin ticaret şirketi olması halinde yapılan sözleşme tüketici değil, ticari sözleşme olarak kabul edilir⁷. Bu konu Alman Hukuku bakımından şu şekilde düzenlenmiştir; Alman Sigorta Murakabe Kanunu(VAG) § 10'da yer alan düzenlemelerde sigorta ettiren kural olarak tüketici kabul edilmiştir bu nedenle de sigorta sözleşmesinin akdinden önce sigorta ettirene bilgi verilerek korunması amaçlanmıştır. Ancak söz konusu bilgilendirme yükümlülüğü sadece sigorta ettirenin gerçek kişi olması halinde bulunmaktadır⁸.

Topluluk hukuku bakımından ise şu düzenlemeler yapılmıştır: 22 Haziran 1988 tarih ve 88/357 sayılı ikinci konsey direktifinin⁹ 21.maddesinde sigorta şirketleri için merkez veya şubenin bulunduğu üye devletin neresi olduğunun ve adresinin sözleşmede belirtilmesinin gerektiği düzenlenmiştir. 8 Kasım 1990 tarih ve 90/619 sayılı direktifte¹⁰ ise 15. ve 22. maddeler konumuz için önem teşkil etmektedir. Bu maddelerde sözleşmenin kurulmasından itibaren 14 ve 30. günler arasında sigorta ettirene tanınan cayma hakkı düzenlenmektedir. Ayrıca bu direktifte de işletmenin adresinin belirtilmesi gereği yer almaktadır. Bu konuyla ilgili en son olarak ise 9.12.2002 tarih ve 2002/92 sayılı Sigorta Aracıları Direktifi kabul edilmiştir¹¹. Direktifin üç amacından¹² birisi de sigorta ettirene daha fazla koruma sağlamak ve bu korumanın güvence altına alınmasıdır¹³. Direktifin

⁷ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.78

⁸ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.78 dn.142. Bu konuda bkz. Schimikowski, Versicherungsvertragsrecht, s.28-30

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31988L0357:EN:HTML>, 01.05.2009.

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0619:EN:HTML>, 01.05.2009.

¹¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0092:EN:HTML> , 01.05.2009.

¹² Söz konusu diğer 2 amaç ise şu şekildedir; Aracıların mesleki uzmanlık düzeylerinin artmasını sağlamak ve hizmet dolaşımı ve yerleşim serbestisi kapsamında milli ülke sınırlarının ötesinde sigortacılık faaliyetinde bulunabilmelerini, sicile kayıtlarını yeknesaklaştırmak suretiyle kolaylaştırmak. ŞENOCAK Kemal, "Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi (2002/92/CE)", Ergon Çetingil ve Rayegan Kender'e 50.Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007, s.1055.

¹³ ŞENOCAK , Sigorta Aracıları Direktifi, s.1055.

kapsamı dâhilinde sigorta ürünlerinin pazarlamasını asıl veya yan meslek olarak yürüten kişiler arasında bir ayırım göze çarpmamaktadır. Zira direktifte bu kişiler arasında bilinçli olarak bir ayırım yapılmamış, aracı kim olursa olsun tüketicinin korunmasının asıl olması düşüncesi de buna temel teşkil etmiştir.

Türk hukukunda bilgilendirme yükümlülüğünün kaynağını, 14.06.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 11. maddesinin 3. fıkrasında yer alan “Sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından, gerek sözleşmenin kurulması gerekse sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir” ifadesi teşkil etmektedir. Düzenlemeleri içeren Yönetmelik, 28.11.2006 tarih ve 26360 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 01.12.2007 tarihinde yürürlüğe girmesi beklenen Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik’ti. İlgili Yönetmelik 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun Ek 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştı. Ancak söz konusu Yönetmelik daha yürürlüğe girmeden aynı adla yeni bir Yönetmelik çıkartılmış, 28.10.2007 tarih ve 26684 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış ve 01.03.2008 tarihinde yürürlüğe girerek öncekini ilga etmiştir. Bu en son Yönetmelik ise kaynağını Sigorta Murakabe Kanunu’nu ilga eden Sigortacılık Kanunu’nun 11.maddesinin 3.fıkrasından almaktadır.

Yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sigorta Hukuku Kitabında sigortacının bilgi vermesi yönünde herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Bunun nedeni kanunumuzun 1956 yılında kabul edilmiş olması, tüketicinin korunması kavram ve hükümlerinin ise bu yıllardan sonra hızla gelişmiş olmasıdır. TBMM’de beklemekte olan tasarı halindeki yeni Türk Ticaret Kanunu ise, bu gelişmeleri dikkate alarak, hukukumuzda düzenlenmemiş bulunan sigortacının bilgi vermesi hususunu 1423. maddesinde özel olarak düzenlemiştir. Ancak tasarıda “aydınlatma açıklaması” olarak adlandırılan görev, Sigortacılık Kanunu’na dayanarak çıkarılan Yönetmelik’te “Bilgilendirme Yükümlülüğü” olarak düzenlenmiş

bulunmaktadır. Verilecek bilgiler sayesinde sigorta sözleşmesinin diğer tarafının aydınlatılarak, şartların bu kişi tarafından tam olarak anlaşılması ve bu sözleşmeyi yapıp yapmama konusundaki kararını vermesi sağlanmaktadır.

Tasarının Sigorta Hukuku Kitabı'nın genel gerekçesinde "*sigortacıya ve acentesine sigorta poliçesinin kurulmasından önce, yapılacak sözleşmeye, önemli hükümlere, sigortalının haklarına, süre vermeden feshe ilişkin tüm bilgileri sigortalıya vermeleri ve ilişki bakımından önemli olabilecek gelişmelerden onu haberdar etmeleri görevi verilerek şeffaflığa uygun ve modern sigorta hukukunun bir parçası olan özel bir hükme yer verilmiştir*" denmektedir. 1423. maddenin gerekçesinde ise mevzuatımızda bilgi verme ve karşı tarafı aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin özel bir düzenlemenin bulunmadığı ancak genel kurallar gereği sözleşmenin görüşülme safhasında, taraflardan birinin diğerinin çıkarlarını korumak için dürüstlük kurallarına göre kendisinden beklenen özeni göstermek zorunda olduğu belirtilmektedir. Getirilen madde ile sigortacı açısından doktrin ve yargı kararları da dikkate alınarak sözleşmeden veya dürüstlük kuralından kaynaklanan aydınlatma ve bilgi verme yükümlülüğünün doğacağı kabul edilmektedir.

Bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin olarak Hazine Müsteşarlığı'nca aşağıdaki genelgeler ve sektör duyuruları yayımlanmıştır:

- 27.08.2007 tarih ve 2007/9 sayılı "Sigorta Sözleşmesi Konusu Teminatların Veriliş Şekline İlişkin Genelge"
- 06.11.2007 tarih ve 2007/18 sayılı "Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge"
- 19.02.2008 tarih ve 2008/7 sayılı "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge"
- 01.05.2008 tarih ve 2008/12 numaralı "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge II"

- 19.09.2008 tarih ve 2008/28 sayılı “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin 12nci Maddesi Kapsamında Hazırlanacak Raporlara İlişkin Genelge”
- 07.03.2008 tarih ve 2008/11 sayılı “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2008/7 Sayılı Genelge Hakkında Sektör Duyurusu”

Sigorta hukuku konusunda ülkemizdeki bu gelişmelere paralel olarak, Almanya’da da yeni bir Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (Versicherungsvertragsgesetz) 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 1908 yılından beri yürürlükte olan Versicherungsvertragsgesetz’i ilga etmiştir. Bahsolunan kanundaki § 7 sigorta ettirenin bilgilendirilmesi(Information des Versicherungsnehmers) hususunu düzenlemektedir. Bu hükme dayanılarak çıkartılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik (Verordnung über Informationpflichten bei Versicherungsverträgen (VVG-InfoV))¹⁴ VVG’de bir madde ile değinilen bu husus Yönetmelik ile ayrıntılı olarak düzenlenmektedir. Yönetmelik’in gerekçesinde ise Avrupa Parlamentosu’nun Direktiflerine değinilmiş, düzenlemenin iç hukuku bu Direktiflerle uyumlu hale getirmek amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.

Çalışmamızda öncelikle sigorta hukuku bakımından yeni getirilmiş bu düzenlemenin amacı ve hukuki niteliği irdelenecektir. Hukukumuzdaki diğer bilgilendirme yükümlülüğü örnekleri incelendikten sonra bilgilendirme yükümlüsü ve muhatabı üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde yükümlülüğün kapsamı ve ifası incelenecektir. Bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamında neler olduğu ve hangi tür sigortaları kapsamadığı, sözleşmenin kurulması sırasında ve sözleşme kurulduktan sonra bilgi olarak muhataba iletilmesi gereken hususlar açıklanacaktır.

¹⁴ 18.12.2007 tarihinde kabul edilmiştir. Yönetmeliğin 7.maddesinin 2.fıkrasına göre; 2.maddenin 1. fıkrasında 1 ve 2, 3.maddenin 1.fıkrasında 1 ve yine 3.maddenin 2.fıkrası ile 4.madde 01.07.2008 tarihinde, geriye kalan hükümler ise 01.01.2008’de yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Bilgilendirme formunun asgari içeriği ile Hazine Müsteşarlığı'nca mal ve hayat sigortalarına ilişkin hazırlanan ve şablon olarak kullanılacak bilgilendirme formlarının içeriği incelenecektir. Bu formlar içerik itibariyle sigorta ettirenin sözleşmeyi akdetmeden önce bilmesi gereken ve daha sonra ihtiyacı olacak hususları içermektedir. Ancak kuşkusuz, mal ve hayat sigortalarının farklı yapıları gereği içerdikleri bilgilerde birtakım farklılıklar söz konusudur; bu farklar da ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Daha sonra ise kamuoyunun bilgilendirilmesine değinilerek yükümlülüğün şekil şartı hususu üzerinde durulacaktır. Bilgilendirmede yazılılık şartı aranmasına rağmen hangi hallerde bunun gerekli olmadığı değerlendirilecektir.

Son bölümde ise bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık halleri değerlendirilecektir. Bilgilendirmenin gereği gibi yerine getirilmemesi ile hiç yerine getirilmemesi halleri ayrıntılı olarak incelenecek, bu yükümlülüğe aykırılığın müeyyideleri değerlendirilecektir. Bilgilendirme muhatabının haklarının neler olacağı açıklanacak ve sonuç bölümünde de bu çalışma itibariyle ulaşılan sonuç paylaşılacaktır.

Tüm bu hususlar sadece yürürlükteki Sigortacılık Kanunu m.11/4 ve buna bağlı olarak çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliği'ne dayanarak değil, yakın zamanda yürürlüğe girmesi beklenen yeni TTK hükümleri, konuyla ilgili AB direktifleri ve 2008 yılında yürürlüğe giren Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun ilgili hükümleri de dikkate alınarak incelenecektir.

2. BİLGİLENDİRME KAVRAMI, YÜKÜMLÜLÜĞÜN AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BİLGİLENDİRMENİN TARAFLARI

2.1. BİLGİLENDİRME KAVRAMI VE AMACI

Bilgilendirme kavramı sözleşme akdetmek için birbiriyle temasa geçen tarafların, diğer tarafa bu sözleşme ilişkisine girmek konusunda gerekli bilgileri vermek olarak tanımlanabilir. Her ne kadar bunun gerekli olduğu tartışmasız olsa da, adlandırmanın “bilgilendirme” olması konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Bilgilendirmeye ek olarak aydınlatma, danışmanlık yapma, tavsiyede bulunma kavramları da aynı anlamda kullanılabilir.

Gerçekten de TTK Tasarısına bakıldığında, bu yükümlülüğü düzenleyen 1423. maddenin başlığının “Aydınlatma Yükümlülüğü” olduğu ancak Sig.K'nun 11/3 maddesinde “bilgilendirme” kavramının düzenlendiği görülecektir. Bu madde uyarınca çıkartılan Yönetmeliğe ise Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik adı verilmiştir. Aynı şekilde Alman Sigortacılık Kanunu § 7 “Sigorta Ettirenin Bilgilendirilmesi”(Information des Versicherungsnehmers) şeklinde adlandırılmış, yine bu madde uyarınca çıkartılan Yönetmelik de Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğüne İlişkin Yönetmelik (Verordnung über Informationspflichten bei Versicherungsverträgen) adıyla yayımlanmıştır. İlgili mevzuattaki bu kullanım şekli nedeniyle, biz de çalışmamızda diğerlerine kıyasla daha yoğun olarak kullanıldığını düşündüğümüz bilgilendirme yükümlülüğü kavramını benimsemiş bulunmaktayız.

Aynı ekonomik piyasada bulunan taraflardan birinin, diğer taraftan farklı bir bilgiye sahip olması, bilgiye sahip olanın bunu kendi lehine kullanabilmesine

neden olur. Asimetrik bilgi, piyasadaki aktörlerden bir kısmının diğerlerinden daha fazla bilgiye sahip olması, bilginin eşit olmayan şekilde dağılması halidir¹⁵.

Asimetrik bilginin piyasalarda mevcut olması rekabetin tam ve doğru şekilde yapılmasını engelleyerek piyasa koşullarını bozmaktadır. Bu da piyasadaki aktörlere ve kuşkusuz, piyasanın işleyişine olumsuz biçimde etki etmektedir¹⁶.

Piyasadaki mal ve hizmetler ile satıcı ve alıcının bilgi düzeyleri arasında fark vardır; satın alınacak mala ilişkin önemli ve gerekli bilgiler alıcıdan ziyade satıcı tarafından bilinmektedir. Mal ile ilgili tüm olumlu ve olumsuz bilgileri satıcı bilmekte, alıcı ise onun söyledikleri ve yasal olarak üzerine yazılması gereken bilgiler ile yetinmek durumunda kalmaktadır. Alıcının bilgilendirilmesi, satın almayı planladığı mal ve hizmetleri daha iyi tanımasına ve bu sayede daha bilinçli bir tercih yaparak kendisine en uygun olan ürünü seçmesine yardımcı olmaktadır¹⁷.

Asimetrik bilgi her alanda olabileceği gibi sigorta alanında da mevcuttur. Sigortacı sözleşmedeki risk primini hesaplayabilmek için sigorta ettirenin bilgilerine ihtiyaç duymaktadır. Sigorta ettiren ise genellikle sigortanın kapsamı hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Bunun sonucu olarak sigorta ettirenin asıl ihtiyacı olan sigorta ürününü alamaması yönünde bir tehlike söz konusudur¹⁸. Sigorta aracıları yaptıkları işin bir gereği olarak sigorta ettirene kıyasla daha fazla bilgiye sahiptir; bu bakımdan asimetrik bilginin mevcudiyeti tartışmasızdır. Bilgiyi kendi lehlerine ve sigorta ettirenin

¹⁵ DEMİRKAN Balkır, "Sigorta Sektöründe Asimetrik Bilgi Problemi", SAD Sa.2, www.tsrbs.org.tr/NR/rdonlyres/03EE6DB6-4920-461A-88EC-94F5A9BAD73C/2143/127_142.pdf, Ziyaret Tarihi 12.06.2009, s.125.

¹⁶ ARAS Güler/MÜSLÜMOV Alövsat, "Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilgi ve Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkileri", İktisat, İşletme-Finans Dergisi, Sayı:222, s.55-65, 2004. s.62.

¹⁷ BAYKAN s.76.

¹⁸ SCHAUER Martin, "Avusturya'nın Avrupa Birliği'ne Girişinden Beri Avusturya'da Sigorta Sözleşme Haklarının Gelişimi - Türkiye'ye Tavsiyeler", Türkiye'de Sigorta Hukuku'nun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 2004, s.298.

aleyhine kullanmalarını önlemek için, AB Direktifleri¹⁹ ile ve şimdi de ulusal düzenlemelerle sigorta ettireni bilgilendirmekle yükümlü kılınmışlardır. Asimetrik bilgi problemi, primlerin sigorta şirketleri tarafından yüksek tutulmasına ve tüm riskleri kapsayan sigorta poliçelerinin sunulamamasına neden olmaktadır. Böylece düşük risk grubundaki sigorta ettirenlerin yüksek risk primli poliçeler almamakta, bu da tüm risklerinin teminat altına alınamaması sonucunu doğurmaktadır²⁰. Bu durumun sakıncası şu örnekle açıklanabilir: Eğer bir sigorta şirketi tüm sigorta ettirenlerle aynı prim üzerinden kasko sigortası sözleşmesi yaparsa, yüksek oranda kaza yapanlar, sık sık kaza yaptıklarından hasarlarını sürekli sigortadan karşılayacaklar, ancak düşük oranda risk taşıyanlar kaza yapmadıkları halde bu kişilerle aynı parayı ödeyeceklerdir. Bu yüzden bir süre sonra az kaza yapanlar sigorta yaptırmayacak, böylece kasko sigortası için ödenen primlerin tutarı azaldığı halde, geriye çok kaza yapan sigorta ettirenler kalacak ve bunların toplam sigorta ettirenler arasındaki oranı yükselecektir. Bunu önlemek için de primler yükseltilecek ve bir kısır döngü meydana gelecektir²¹.

Bu kısır döngüyü aşmanın yolu, bilgisi fazla olan tarafın bunu diğeri ile paylaşması, böylece bilinmeyenlerin en aza indirilmesi ve bunun sonucunda da tüm hesapların doğru şekilde yapılabilmesinden geçer. Asimetrik bilginin neden olduğu eşitsizliğin, o konuda bilgi sahibi olan tarafa, diğerini bilgilendirme yönünde bir yükümlülük yüklenerek giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede tarafların aralarında mevcut olan hukuki ilişkiden elde ettikleri tatmin oranı artacaktır.

Taraflar arasındaki hukuki ilişkide asimetrik bilginin ortadan kaldırılması için iki tarafın da bilgilendirme yapması gerekmektedir. Daha açık bir ifade ile sigorta ettiren sigorta ettireceği şey ile ilgili sigortacıya doğru ve tam bilgi vermelidir. Sigortacı ise sigorta ettirene hem sözleşme öncesinde sözleşmenin içeriği ve sair hususlar hakkında bilgilendirmede bulunmalı, hem de

¹⁹ Zarar sigortalarına ilişkin Üçüncü Direktif, Hayat sigortalarına ilişkin Üçüncü Direktif, 2002/92/EG

²⁰ DEMİRKAN s.133.

²¹ DEMİRKAN s.126.

sözleşme sürerken gerçekleşen önemli değişikliklerden onu haberdar etmelidir. Asimetrik bilginin ve dolayısıyla sigorta sektörünün etkinliğinin ve verimliliğinin azalmasının ancak bu şekilde önüne geçilebilecektir. Sözleşme öncesindeki ihbar yükümlülüğünü düzenleyen TTK m.1290, sigorta ettirene, sahip olduğu bilgiyi sigortacı ile paylaşması yükümlülüğünü getirmektedir. Daha fazla bilgiye sahip olan sigorta ettiren, sigortacının sözleşmeyi yapmamasına veyahut daha yüksek primle yapmasına neden olabilecek birtakım durumları saklayabilir²². Ancak yukarıdaki düzenleme ile sigorta ettiren sigortacının bu yöndeki kararını etkileyebilecek tüm bilgileri sigortacıya vermekle yükümlü tutulmuştur. Sigorta ettiren bu yükümlülüğünü tam ve doğru şekilde yerine getirmediği takdirde de, sigortacıya belli şartlarla sözleşmeden cayma hakkı tanınmıştır.

Sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğünün tam karşısında yer alan sigortacının sigorta ettirene bilgi vermesi hususu oldukça geç bir şekilde düzenleme alanı bulmuştur. Nasıl ki sigortacı sigortalanan şey konusunda kendisine verilen yanlış bilgiden zarar görüyorsa, sigorta ettiren de kendisine baştan açıklanmayan şartlar veyahut sözleşme sürerken değişen fakat haberdar olmadığı hususlardan aynı oranda zarar görmektedir. Getirilen düzenleme ile çöktandır sigorta ettiren açısından mevcut olan bilgisini paylaşma yükümlülüğü sigortacıya da yüklenmiştir.

Sigorta sektörüne karşı yaşanan güvensizliğin sebeplerinden birisi de ürünlerin doğru bilgilendirmeye satılmamasıdır. Sigorta ettiren satın aldığı ürünün kapsamını tam olarak bilmediği için, bir hasarla karşılaştığında ve bu hasar sigortacı tarafından karşılanmadığında aldatıldığını düşünmektedir. Bu nedenle sisteme olan güveni sarsılmaktadır. Hâlbuki buradaki sorun, kandırma değil bilgilendirmenin eksik olmasıdır²³.

²² ŞENOCAK Direktif, s.1062.

²³ OKSAY Suna, "Sigortacılık Kanunu ve İlgili Yönetmeliklerin Sigorta Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi", 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü - III. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul 2008, s.250.

Doktrinde sigorta sözleşmelerinin azami iyiniyet prensibine dayandığı kabul edilmektedir. Tarafların sözleşme ile ilgili tüm hususları birbirlerine açıklamaları gerekliliği de bu prensibe dayandırılmaktadır²⁴. Azami iyiniyet prensibi aslen Latince’de “uberrimae fides” olarak ifade edilen ve İngiliz Hukukuna “utmost good faith” olarak geçmiş bir ilkedir. Sözleşmeler bakımından tarafların iyiniyetli davranmalarına ilişkin TMK m.2 gibi genel nitelikte bir dürüstlük kuralı olmayan İngiliz Hukukunda, bu şekilde davranmak yükümlülüğü ancak sözleşmeye “utmost good faith” kaydı konmak suretiyle getirilebilmektedir. Diğer bir ifade ile, sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olmadıkça, tarafların dürüstlük kuralına uygun davranmaları asli bir edim niteliği teşkil etmez; bu nedenle de dürüstlük kuralına uyma borcunun açıkça kararlaştırılması gerekmektedir. Bu anlayış, İngilizce reasürans sözleşmeleri ve özel şartların kullanılması ile Türkiye’deki uygulamaya da geçmiştir. Hâlbuki TMK m.2 çerçevesinde bakıldığında, sigorta sözleşmeleri bakımından böyle bir kayda gerek bulunmamaktadır, zira “azami iyiniyet” ilkesi TMK m.2’deki dürüstlük kuralı ile tam anlamıyla karşılanmaktadır²⁵. Bu açıklamalar ışığında, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün azami iyiniyet prensibinden değil de, TMK m.2’de yer alan dürüstlük kuralından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Sigortacı bakımından TTK m.1290 gibi bir madde olmasa da, sırf TMK m.2’de yer alan dürüstlük kuralının mevcudiyeti nedeniyle, sözleşme açısından önemli olan hususları sigorta ettirene bildirmesi, onu bu konuda bilgilendirmesi ve aydınlatması gerekmektedir²⁶. Ancak bazı sigortacılar bu hususu yerine getirmediğinden, uygulamada sigorta ettirenin bilgi yoksunluğuna sebep olmaktadır²⁷. İşte bu düzenleme bilgilendirme yapmanın sigortacıların inisiyatifine kalmasını önlemek için yapılmıştır.

²⁴ KUBİLAY Sigorta Hukuku, s.35., ÖZDAMAR Aydınlatma s.74, CAN Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku, 2.Bası, Ankara 2007, s.259, KAYIHAN Şaban, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004, s.48.

²⁵ ATAMER Kerim, “Yargıtay Kararları Işığında Deniz Ticareti ve Deniz Sigortası Hukukunda Güncel Sorunlar ve Gelişmeler” konulu bildiri metni, XIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 12 Haziran 2009, s.99-100.

²⁶ BAYKAN s.78.

²⁷ CAN s.291.

Ayrıca bilgilendirme yükümlülüğü için özel bir düzenlemenin yapılmasına gerek olmadığını, buna genel hükümlerden de ulaşılabileceğini savunan yazarlar mevcuttur²⁸. Yine de bu yükümlülüğün varlığının yoruma bırakılmasındansa, açık olarak düzenlenmiş olması daha yerinde olmuştur.

Sonuç olarak bilgilendirme yükümlülüğünün amacı sigortacının sahip olduğu asimetrik bilginin kötüye kullanılmasını engellemek, sigorta ettireni kendi istek ve ihtiyaçlarına en uygun sigortayı seçmesini sağlamak için mevcut bilgi eksikliğini gidermek ve bu sayede rasyonel bir karar alabilmesini sağlamaktır.²⁹ Daha kısa ifade edecek olursak amaç asimetrik bilgiyi ortadan kaldırarak piyasada bundan kaynaklanan olumsuzlukları gidermek ve bu sayede sigorta ettireni korumaktır.

2.2. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN HUKUKİ NİTELİĞİ

Sözleşmeden doğan borç ilişkisi, asli ve yan edim yükümlülükleri dışında başka bazı yan yükümlülükler de içerir. Asli edimin ifa hazırlıkları ve ifası esnasında önem arz eden yan yükümlülükler asli edim yükümlülüklerine bağımlı bir nitelik taşır. Bu sebeple alacaklının bunun ifasını bağımsız olarak talep etmesi mümkün olmaz. Borçlunun söz konusu yükümlülükleri ihlal etmesi halinde alacaklı yalnızca bundan doğan zararının tazminini talep edebilir. Bu yükümlülüklerin alacaklıya ifa değil, sadece tazminat davası açma imkânı verdiğini söyleyebiliriz³⁰. Yan yükümlülüklerin kaynağını dürüstlük kuralı, dolayısıyla da taraflar arasındaki güven ilişkisi teşkil eder³¹.

²⁸ BAYKAN s.77, KABUKÇUOĞLU ÖZER Dilek, “Sigortacılık Kanunu’nun Sigorta Sektörünün Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi”, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü – III. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul 2008, s.194.

²⁹ ŞENOCAK Direktif, s.1063.

³⁰ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.117.

³¹ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.117. Güven ilişkisinden koruma yükümlülükleri doğar. Bilgi verme bu tür yükümlülüklerden birisidir. OMAĞ Merih Kemal, “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s.29.

Sigortacının sözleşmenin diğer tarafını bilgilendirmesinin hukuki niteliği yükümlülüktür. Bilgilendirme yan yükümlülük olup, asli edim yükümlülüğüne bağımlı nitelik taşıdığı için bağımsız bir davanın konusunu oluşturmaz³² ancak bu borcun ihlali halinde bilgilendirme yükümlüsü olan sigortacı, muhataba tazminat ödemek durumunda kalacaktır³³.

2.3. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖRNEKLERİ

Sigorta hukuku alanındaki bilgilendirme her ne kadar yeni bir düzenleme olsa da, bundan başka alanlarda da bilgilendirme yükümlülüğünün örneklerine rastlamamız mümkündür. Aşağıda yer alan bilgilendirme yükümlülüğü örnekleri sınırlı sayıda olmayıp, verilen örneklerle yükümlülüğünün değişik açılardan ele alınması amaçlanmıştır.

2.3.1. Hekimin Hastasına Karşı Olan Bilgilendirme Yükümlülüğü

Tıbbi müdahale söz konusu olduğunda aydınlatma yükümlülüğü biraz daha farklı bir hale bürünmektedir. Bunun nedeni hekimin hasta üzerinde uyguladığı ameliyat ve diğer tıbbi müdahalelerde, hastadan elde edilen aydınlatılmış rızanın³⁴ hukuka aykırılığı ortadan kaldırmasıdır³⁵.

³² OMAĞ, Sigorta Sözleşmesi, s.29.

³³ ÖZDAMAR, Aydınlatma s.129.

³⁴ Aydınlatılmış rıza hastanın tedavi olmak için bir hekime veya sağlık kuruluşuna müracaatı ile, bu tedavinin konusu, muhtevası, şekli, boyutları, süresi ve sonuçları hakkında gerekli bilgiye sahip kılınması ve bunun sonucunda tedavi edilmeye muvafakat etmesi olarak tanımlanabilir. Aydınlatılmış rıza yerine aydınlatılmış onam kavramı da kullanılmaktadır. BAŞPINAR Veysel, "Organ Naklinde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü", 1. Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Kongresi, Organ ve Doku Naklinde Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Sorunları, s. 191-215, İstanbul 2007, s.194.

³⁵ OZANOĞLU Hasan Seçkin, "Hekimlerin Hastalarını Aydınlatma Yükümlülüğü", AUHFD Yıl 2003, C.52, Sa.3, s.56.

Hekim hasta ilişkisinde aydınlatma iki amaca hizmet etmektedir; ilki, hastayı yapılacak müdahalenin boyutları ve sonuçları ile ilgili bilgilendirmek, ikincisi ise hastanın rızasını alarak vücuduna yapılan müdahalenin yaratacağı hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktır³⁶.

Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi hastanın müdahaleye rızasının koşulu niteliğindedir. Hasta o derecede aydınlatılmalıdır ki, aydınlatma sonrasında tıbbi tedavinin planlanması ve uygulanması bakımından serbestçe ve durumun gerektirdiği bir karar verebilecek duruma gelebilmelidir³⁷.

Hekimin hastasını aydınlatma yükümlülüğünün sözleşmeye dayalı kaynağını vekilin sadakat borcu oluşturur³⁸.

Aydınlatma sözlü veya yazılı biçimde gerçekleştirilebilir. Aydınlatma yükümlüsü hekim, aydınlatma muhatabı ise hastanın kendisidir. Temyiz kudretine sahip küçük ve kısıtlılar bakımından hem bu kişinin hem de onların kanuni temsilcilerinin aydınlatılması gerekmektedir. Tam ehliyetsizler bakımından ise kanuni temsilcinin aydınlatılması yeterlidir³⁹.

2.3.2. Konut Finansman Kuruluşunun Tüketicie Karşı Olan Bilgilendirme Yükümlülüğü

Konut Finansmanı Kuruluşlarınca Verilecek Sözleşme Öncesi Bilgi Formu Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in⁴⁰ 6/1.maddesi ve Değişken Faizi İçeren Konut Finansmanı Sözleşmelerine Dair Tüketicilerin Bilgilendirilmesi Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in⁴¹ yine aynı maddesi bilgilendirme formunda yer alması gereken zorunlu içeriği belirlemektedir; ilgili

³⁶ BAŞPINAR s.194-195.

³⁷ OZANOĞLU Hastaların Aydınlatılması, s.60.

³⁸ OZANOĞLU Hastaların Aydınlatılması, s.77.

³⁹ OZANOĞLU Hastaların Aydınlatılması, s.72.

⁴⁰ 31.05.2007 tarih ve 26538 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴¹ 31.05.2007 tarih ve 26538 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

maddelerde belirtilen bilgiler ilgili konut finansmanı kuruluşuna ve ödemeye, krediye ilişkin birtakım bilgilerdir.

Yönetmeliklerdeki düzenlemeler uyarınca, bilgilendirme formunun verilmesinin üzerinden bir iş günü geçmeden sözleşme imzalanamayacaktır. Kanun koyucu tüketicinin bu karar konusunda aceleci davranarak kendisini oldukça önemli sonuçları olan bir ilişkinin içine sokmamasını istememekte, ilgili süreyi kredi konusunda doğru kararı vermek üzere düşünmek üzere kullanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bir iş günü beklemeye ilişkin düzenlemenin aksine bir işlem yapıldığı takdirde ilgili sözleşme geçersiz olacaktır; kesin hükümsüzlükle müeyyidelendirilecektir.

2.3.3. Bireysel Emeklilik Şirketinin Katılımcıya Karşı Olan Bilgilendirme Yükümlülüğü

Bilgilendirme yükümlülüğü bireysel emeklilik alanında da karşımıza çıkmaktadır. Bireysel emeklilik alanı 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Hakkında Kanun⁴² ve bu kanuna dayanılarak çıkartılan mevzuatla düzenlenmektedir.

BETYSK'nun 10. maddesi ile emeklilik şirketi ve bireysel emeklilik araçlarının gerçeğe aykırı, yanıltıcı ve aldatıcı beyanda bulunmaları yasaklanmıştır. Aynı şekilde, ilan, reklam ile broşürlerinde de bu nitelikteki ifadeler yer vermemeleri gerekmektedir. Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik'in⁴³ 3/ğ maddesinde katılımcı "emeklilik sözleşmesine göre ad ve hesabına şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılan fiil ehliyetine sahip gerçek kişi" şeklinde tanımlanmaktadır. Kanunun

⁴² 07.04.2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴³ 09.04.2008 tarih ve 26842 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

10.maddesi ile yalnızca katılımcılar değil, üçüncü kişi ve kuruluşlar da bu korumadan yararlanmaktadır.

İlgili Yönetmelik'in 19.maddesi uyarınca bireysel emeklilik şirketi, katılımcı emekliliğine hak kazanmadan en az 2 yıl önce birikimin "*mali piyasadaki risklerden daha az etkilenmesini sağlamak amacıyla düşük risk düzeyine sahip fonlara geçişini sağlamak üzere*" yazılı öneride bulunmakla yükümlü tutulmuştur. Bu sayede katılımcının yatırım tercihini yönlendirmiş olacaktır. Yazılı önerinin⁴⁴ asgari içeriği Müsteşarlık'ça çıkartılan 2008/21 sayılı Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Uyarınca Sunulacak Bilgi, Belge ve Formların Esas ve Usullerine İlişkin Genelge'de açıklanmaktadır.

Grup emeklilik planındaki katılımcıların fon tercihlerini bilinçli şekilde yapabilmesi amaçlanmış, bunun için de Yönetmeliğin 23. Maddesinin 2.fıkrasında bilgilendirme programlarının düzenleneceği ve bunların asgari içeriğininne olacağı belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 26.maddesi uyarınca bireysel emeklilik şirketi katılımcıya hesap dönemlerini takip eden on iş günü içinde yıllık hesap bildirim cetveli ile birlikte emeklilik planındaki yönetim ve fon işletim gideri kesintilerine, fon unvanlarına, asgari katkı payı tutarına ve benzeri mahiyetteki değişikliklere ilişkin bilgi notu gönderecektir. Söz konusu bilgi notlarının katılımcının elektronik posta adresi veya faksına gönderilmesi gerekmektedir. Ancak eğer kullanıcı bu iki iletişim aracını da kullanmıyorsa, bu halde gönderi için posta adresi kullanılacaktır. Ayrıca Hazine Müsteşarlığı gerekli gördüğü taktirde yukarıda sayılanlara ek olarak yeni bilgi, belge ve form isteyebilecektir.

2.4. BİLGİLENDİRMENİN TARAFLARI

⁴⁴ Doktrinde "yazılı öneride bulunma" zorunluluğunun biraz amacını aşan bir düzenleme olduğu, bunun yerine bir "uyarı" yapılmasının daha uygun düşeceği yönünde bir görüş mevcuttur. ÜNAN Samim / KARAYAZGAN Ahmet, Bireysel Emeklilik Hukuku, İstanbul, 2009, s.253.

2.4.1. Bilgilendiren Taraf (Bilgilendirme Yükümlüsü)

Sigortacı, sigorta sözleşmelerinde belli bir meblağ karşılığında riski taşıyarak, riskin gerçekleşmesi halinde zararı gidermek veyahut anlaşılan meblağı ödemekle yükümlü olan taraftır. Sigortacılık Kanunu'nun 11/3.maddesi uyarınca bilgilendirme yükümlülüğünün, sigortacı tarafından sözleşmenin kurulması esnası ile devamı sırasında gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Maddeye dayanılarak çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 6/1. maddesindeki düzenlemeye göre bilgilendirme sigortacı ve onun acenteleri tarafından yapılacaktır.

2.4.1.1. Sigorta Şirketi

Sig.K. m.3/1 uyarınca sigorta sözleşmeleri ancak anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş tüzel kişiler tarafından akdedilebilecektir⁴⁵. Ancak bugüne kadar kooperatif şeklinde kurulmuş tek sigorta şirketi olan Birlik Sigorta Kooperatifi de 1997 yılında anonim şirkete dönüşmüştür⁴⁶. Dolayısıyla bugün için kooperatif şeklinde kurulmuş bir sigorta şirketinden söz edilememektedir.

Sigorta şirketleri, faaliyetlerine başlamadan önce Hazine Müsteşarlığı'ndan ruhsat almak zorundadırlar. Bu ruhsat, sigorta şirketlerine faaliyet göstermek istedikleri her branş için ayrı ayrı verilir.

2.4.1.2. Sigorta Aracıları

⁴⁵ Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Doğal Afet Sigortaları Kurumu gibi bazı özel sigortaları yapmak üzere kurulmuş olan kamu tüzel kişileri de mevcuttur. CAN s.213.

⁴⁶ KENDER, s.29.

Üretilen mal ve hizmetlerin geniş kitlelere ve belli bölgeler içinde devamlı bir şekilde arz edilmesini sağlamak için bağımsız yardımcıların varlığı gerekmiştir. Seyyar tüccar memurları bunu yerine getiremediklerinden, büyük sınaî kuruluşlar aracılarla çalışmaya başlamışlardır⁴⁷. Sigorta şirketleri de kendi elemanları ile ulaşamadıkları kişilere ürünlerini aracılar vasıtasıyla satmaktadırlar, zira bu işi meslek edinen aracılar halkın her kesimine ulaşarak onları etkileyebilmekte, sigorta yaptırmaya teşvik etmektedir⁴⁸. Bu sayede sigorta aracıları polişe üretiminin oldukça önemli bir kısmını gerçekleştirmektedirler. Sigorta aracıları kavramı ile bir sigorta müessesesinin kendi teşkilatı dışında kalan istihsal organları anlatılmak istenmektedir⁴⁹.

VVG §60 ve § 69 arasında sigorta aracılarının, sigorta ettirene karşı olan yükümlülükleri düzenlenmektedir. § 7 hükmündeki bilgilendirme yükümlülüğü ise sadece sigortacıya ait olup, sigorta aracılarını kapsamamaktadır ve sigorta aracıları bahsolunan maddelerde düzenlenen hususlar uyarınca verdikleri tavsiyeden ötürü sorumlu tutulmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken; sigorta aracılarının danışmanlık yapma yükümlülüğünün doğrudan kanundan kaynaklanması ve bunu ihlal etmeleri halinde sigorta ettirene karşı doğrudan tazminat ile sorumlu olacaklarının ayrı bir hükme bağlanmış olmasıdır. Kanunda ayrıca yükümlülüğün yazılı şekilde yerine getirilebileceği ve bir form kullanılacağı da düzenlenmiştir⁵⁰.

AB'nin 2002/92/EG numaralı direktifinin 3.bölümü sigorta aracılarının bilgilendirme yükümlülüğünü düzenlemektedir. 12. maddede sözleşmenin kurulmasından önce ve mevcut sözleşmenin değiştirilmesi veya yenilenmesi esnasında iletilecek bilgilerin neler olacağı, 13.maddede ise bilgilendirmenin

⁴⁷ KARAYALÇIN Yaşar, Ticaret Hukuku Dersleri I, Ankara 1960, s.356.

⁴⁸ MEMİŞ Tekin, "Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Sigorta Aracıları", Reasürör Sa.34, s.7.

⁴⁹ MEMİŞ Sigorta Aracıları, s.9.

⁵⁰ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.267.

şekline ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Ancak 12.maddede sadece sözleşme öncesi verilmesi gereken bilgiler değil sigorta aracısının ilgili döneme ait bilgi verme ve danışmanlık yapmasına ilişkin diğer yükümlülüklerinden de bahsedilmiştir. Maddeye göre sigorta aracısı müşterisine, birtakım başka bilgilerle birlikte bir sigorta işletmesinin sermayesi veya oy hakkının %10'undan fazlasına doğrudan veya dolaylı olarak katılıp katılmadığını, aracının aracılık işleminin sermayesi ya da oy hakkının %10'undan fazlasına doğrudan veya dolaylı olarak katılıp katılmadığını bildirmekle yükümlü tutulmuştur.

Özellikle sözleşme yapmak isteyen müşterinin kişisel ihtiyaçlarının tespit edilip buna yönelik uygun sigorta poliçesini alabilmesi için yapılması gereken danışmanlık ve yol göstermeye ilişkin hususlar sayılmıştır⁵¹.

Sigorta aracıları gerçekleştirdikleri bilgilendirme karşılığında herhangi bir ek ücret almayacaklardır zira bu görevlerinin kapsamına dâhil olan bir yükümlülüktür. Dolayısıyla, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi karşılığında bir ücret talep edilmesi mümkün değildir⁵².

Sigortacılık Kanunu'nun tanımları içeren 2.maddesinin b bendinde "aracı" deyiminden "sigorta acentesi ve brokeri"nin anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Mülga Sigorta Murakabe Kanunu'nda söz konusu aracılar sigorta acentesi, sigorta brokeri ve sigorta prodüktörü olmak üzere 3 tür idi. Ancak prodüktörün hukuki niteliği ve broker ile aynı olup olmadığı konusunda doktrinde tartışma vardı⁵³. Bugünkü düzenleme uyarınca, sigorta aracıları yukarıda belirttiğimiz gibi acente ve broker olmak üzere iki türdür.

⁵¹ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.268.

⁵² KABUKÇUOĞLU ÖZER, s.225, ÜNAN Samim, "Sigortacılık Kanunu'nun Sigorta Sektörünün Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi", 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü – III. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul 2008, s.224.

⁵³ Ayrıntılı bilgi ve tartışmalar için MEMİŞ, Sigorta Aracıları, s.9, KENDER, 8.Bası s.99-102, ÖZDAMAR, Broker, s.547-548, BOZKURT Tamer, Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellallık, Ankara 2007, s.363 vd.

2.4.1.2.1. Sigorta Acentesi

Sigortacılık Kanunu'nun 2.maddesindeki tanıma göre sigorta acentesi “*Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişi*”dir. Söz konusu tanım aslında TTK m.116'daki acente tanımından farklı değildir.

Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan haller bakımından TTK'nın acentelere ilişkin düzenlemeleri sigorta acentelerine de uygulanacaktır; bu husus hem TTK m.117'de hem de Sig.K. m.23/18'de belirtilmektedir. Ayrıca acenteler, acentelik faaliyetleri dolayısıyla TKHK m.4/A'ya tabi olacaklardır.

Tanım uyarınca acente gerçek veya tüzel kişi olarak anlaşılmalıdır. Acenteler, aracı sigorta acentesi ve sözleşme yapma yetkisini haiz sigorta acentesi olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan ikincisine sigorta şirketi tarafından prim tahsil yetkisi de verilebilir. Buna ilişkin olarak Sigortacılık Kanunu'nun 23/10.maddesinde prim tahsil yetkisi olan acenteden bahsedilmektedir⁵⁴.

Sigortacı sigorta akdinin kurulması esnasındaki görüşmelerde acentesinin bu görüşmeler sırasındaki kusurundan (diğer adıyla *culpa in contrahendodan*) da sorumlu olacaktır zira acente sigortacı adına hareket etmektedir ve onun ifa yardımcısı konumundadır⁵⁵.

⁵⁴ İlgili fıkra şu şekildedir: “Bankalar ile özel kanunla kurulmuş ve kendisine sigorta acenteliği yapma yetkisi tanınan kurumlar ve sözleşme yapmaya veya prim tahsiline, hayat sigortaları veya zorunlu sigortalarla sınırlı olarak yetki verilen sigorta acenteleri hariç olmak üzere kendilerine sözleşme yapma veya prim tahsil etme yetkisi verilen sigorta acenteleri, bireysel emeklilik işlemleriyle ilgili acentelik faaliyeti dışında başka bir ticarî faaliyette bulunamaz.”

⁵⁵ KENDER s.150, CAN s.237, dn. 398.

2008/7 sayılı Genelge uyarınca sözleşme yapma yetkisine sahip olmayan bir acentenin aracılık ettiği bir hukuki ilişkide de, sigortacının söz konusu yönetmelik kapsamındaki bilgilendirme yükümlülüğü devam edecektir. Ancak, sözleşmenin karşı tarafında yer alan ilgili kişilerin genel hükümler çerçevesinde, sözleşmeye aracılık eden ve hukuka aykırı hareket eden yetkisiz acenteye ilişkin tazminat hakları saklı kalacaktır.

Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 6.maddesinde “Sözleşme kurulmadan önce veya sözleşmenin müzakeresi yahut devamı sırasında, 12 nci ve 13 üncü madde hükümleri hariç olmak üzere, sigortacı için bu Yönetmelikte öngörülen yükümlülükler sigortacının acenteleri için de geçerlidir” denmektedir. Bahsolunan 12. ve 13. maddeler sigortacıya yönlendirilen bilgi talepleri ve şikâyetlerin cevaplandırılması ile internet sitesi kurma zorunluluğunu kapsamaktadır. Buna göre talep ve şikâyetler acenteler tarafından değil, bizzat sigortacı tarafından karşılanacaktır. Aynı şekilde acente internet sitesi kurmak zorunda olmayacaktır, bunun sigorta şirketi tarafından kurulması yeterli görülmektedir.

2.4.1.2.2. Sigorta Brokeri

Sigorta aracılarında birisi olan sigorta brokeri, sigortalıyı temsil yetkisi bulunan bağımsız tacir yardımcılardanındır⁵⁶.

Broker İngilizce bir kavramdır ve İngiliz hukukunda tellal kavramını karşılamaktadır. Bu hukuk sisteminde sigorta tellalı kavramı için “insurance broker” kullanılmaktadır⁵⁷. İngiliz hukukunda sigorta brokeri, iki taraf

⁵⁶ KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.257.

⁵⁷ MEMİŞ, Sigorta Aracıları, s.14,

arasında taraflardan birinin temsilcisi olarak aracılık yapan ve temsil olunan adına sözleşme koşullarını oluşturan kişidir⁵⁸.

Sigortacılık Kanunu m.2/1d brokeri “*Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yapılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişi*” olarak tanımlamaktadır. Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği⁵⁹ de tanım konusunda Sigortacılık Kanunu’na gönderme yapmaktadır.

Sigortacılık Kanunu’nun 21.maddesinin 3.fıkrasına göre hem gerçek hem de tüzel kişilerin broker olması mümkündür. Aynı madde uyarınca, brokerlik faaliyetini yürütmek isteyen kişilerin Hazine Müsteşarlığı’ndan brokerlik ruhsatı alması gerekmektedir.

TTK m.117/b.2 hükmü uyarınca TTK’nın acenteliğe ilişkin hükümleri yani TTK m.116 ila 134 arasındaki maddeler sigorta sözleşmelerinin akdedilmesi için aracılık edenler hakkında da uygulanır. Hukukumuz bakımından sigorta aracıları acente ve brokerlerden oluşmaktadır. Buna göre özel kanunlardaki farklı hükümler saklı kalmak suretiyle, brokerler bakımından da acentelik hükümleri uygulanacaktır.

Aydınlatma yükümlülüğünün tanımlandığı TTK Tasarısının 1423. maddesinde bu yükümlülük yalnızca sigortacı ve onun acentesine yüklenmiştir. Keza Sig. K. m.11/3’te de “sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri” denmektedir. Bu düzenlemelerden çıkartılacak sonuç; sigorta aracılarından olan brokerler bakımından bilgilendirme yükümlülüğünün söz konusu olmadığıdır.

⁵⁸ BOZKURT, s.346.

⁵⁹ 21.06.2008 tarih ve 26913 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Esasen broker mesleki faaliyetini iki şekilde gerçekleştirir; sigorta ettirenin ihtiyaçlarına uygun olan sigortaları tespit ederek bildirmek yahut uygun olduğuna karar verdiği sigorta sözleşmesini sigorta ettiren ad ve hesabına akdetmek suretiyle. Bu hallerden ikincisinde, sigortacı bilgilendirmeyi brokere yapacak, broker ise aralarındaki ilişki gereği bunu müvekkiline iletmekle yükümlü olacaktır⁶⁰. Bundan dolayı bilgilendirmenin mutlaka sigorta ettirene karşı yerine getirilmesi zorunlu olmayıp, borcun ifası açısından temsilcisinin bilgilendirilmesi de yeterli olacaktır⁶¹.

Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği⁶²'nin yükümlülükleri düzenleyen 16.maddesinin ilk fıkrası "*Brokerler, mevzuata ve temsil ettiği müşteriler tarafından kendilerine verilen talimatlara uygun hareket etmek, bu müşterilerin hak ve menfaatlerini korumak, sigortacılık icaplarına uymak ve görevlerini iyi niyet ve dürüstlikle yürütmek, doğru bilgi vermek ve tazminat ödemelerinde taraflara yardımcı olmakla yükümlüdür*" şeklindedir. Görüldüğü gibi burada bilgilendirmeden açıkça bahsedilmemektedir.

Eğer sigorta ettiren akdetmeyi düşündüğü sigorta sözleşmesi için brokerden yararlanmaktaysa, bu halde sigortacı bilgilendirmeyi brokere yapacaktır. Ancak broker sigorta konusunda uzmanlaşmış bir kişi olarak, işi gereği bilgilendirme kapsamında verilecek bu bilgileri elde etmekle yükümlüdür. Bu durumda arada brokerin olduğu sigorta sözleşmeleri bakımından brokere bilgilendirme yapılmasına gerek olmamalıdır. Zira bilgilendirme yapılmasa bile broker bilgilendirme formunun içerdiği bilgileri elde ederek sigorta ettirene iletmekle yükümlüdür; bu yükümlülük onun brokerlik sıfatından kaynaklanmaktadır. Broker kullanılması halinde yazılı olarak brokerin bilgilendirmesinin gerekmeyeceği yönünde bir düzenleme olmadığına göre, bu halde de bilgilendirme yapılacaktır. Aslında broker mesleği icabı bilgilendirmenin içerdiği bilgileri bilen bir kişi olduğu için, bunlar bakımından bilgilendirmenin istisna tutulması söz konusu olabilirdi ancak bugün için böyle bir düzenleme yapılmış değildir.

⁶⁰ Bu husus 2008/7 sayılı Genelge'de de belirtilmektedir.

⁶¹ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.130.

⁶² 21.06.2008 tarih ve 26913 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2.4.1.3. Bilgilendirilen Taraf (Bilgilendirme Muhatabı)

2.4.1.3.1. Sigorta Ettiren

Sigorta ettiren sigorta sözleşmesini akdeden ve sözleşmeden doğan yükümlülükleri yerine getirmekle yükümlü olan kişidir⁶³. Daha farklı bir ifade ile sigorta ettiren, sigorta himayesinden istifade etmekle birlikte, zarar sigortalarında sigortalı, can sigortalarında ise lehtar ayrı bir kişi olsa bile, sözleşmeden doğan borç ile yükümlülükleri ifa ve külfetleri yerine getirmekle yükümlendirilmiş kimsedir⁶⁴.

Özel bir ehliyet şartı aranmadığı için sözleşme yapmaya ehil olan herkes sigorta sözleşmesi akdederek sigorta ettiren sıfatını elde edebilir⁶⁵.

Aydınlatma yükümlülüğünün mutlaka, sözleşmenin tarafı olacak müstakbel sigorta ettirene karşı yerine getirilmesi zorunlu değildir; bu kişinin temsilcilerinin aydınlatılması da borcun ifası bakımından yeterlidir⁶⁶. Bu hususla ilgili değinilmesi gereken bir diğer konu, müvekkilinin ad ve hesabına sigorta sözleşmesi akdeden brokerin sigortacı tarafından bilgilendirilip bilgilendirmeyeceğidir. Zira broker mesleği gereği, bilgilendirmede kendisinde verilecek bilgilerin tamamına vakıf durumdadır. Bilgilendirmeye ilişkin yapılan düzenlemelere bakıldığında bununla ilgili herhangi bir istisnanın düzenlenmemiş olduğu görülmektedir. Bu nedenle, her ne kadar broker gerekli tüm bilgilere sahip ise de, sigortacı brokeri yine de bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu durumda sigortacının karşısında

⁶³ KENDER s.174, KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.40. Ayrıca Sigorta ettiren CIF, FOB ve CIP satış bakımından satıcı, franchaising sözleşmesinde franchise alan, finansal kiralama(leasing) sözleşmesinde ise kiralayandır. KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.41-42.

⁶⁴ CAN s.236.

⁶⁵ KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.40.

⁶⁶ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.130.

sigorta sözleşmesi yapmaya yetkili olarak yalnızca broker olacaktır, sigorta ettiren ise sigortacı ile herhangi bir şekilde ilişkiye girmemiş olacaktır. Bu halde sigorta ettireni bilgilendirmek gerekmemektedir, brokerin bilgilendirilmesi gerekli ve yeterlidir, zira brokerin bilgilendirilmesi sigorta ettirenin bilgilendirilmesi anlamına gelecektir⁶⁷. Brokerin sözleşme yapma yetkisi yoksa bu takdirde bilgilendirme sigorta ettirene yapılacaktır.

Grup sigortaları bakımından ise, burada da yine bilgilendirme yalnızca sigorta ettirene yaptırılacaktır; sigortacı talep olmadan sayıları birden çok olan sigortalıları bilgilendirmekle yükümlü değildir⁶⁸.

Bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından gerçek veya tüzel kişi ayrımı yapılmamakta, tüm sigorta ettirenler bu kapsama dahil edilmektedir. Tüzel kişiler tacir sıfatına sahip olmaları halinde bile bilgilendirmeden istisna tutulmayacaktır. 2008/7 sayılı Genelge'de bilgilendirmenin gerçek ya da tüzel kişi ayrımı yapılmadan tüm tüketicilere eşit şekilde uygulanmasının gerektiği söylenmektedir. Tacir sıfatını haiz tüzel kişilerin basiretli bir tacir gibi hareket etmelerinin gerekmesine rağmen bilgilendirmeden muaf tutulmamalarının karşılığı olarak, olası bir davada bu kişilerin tacir olmaları dolayısıyla elde edecekleri tazminatın düşürüleceği, bu sayede bir telafinin sağlanacağı belirtilmektedir.

Mukayeseli hukukta bilgilendirme tüketicilere yönelik olarak, onların korunması amacıyla düzenlenmektedir. Ülkemizdeki mevzuata göre ise sadece tüketiciler değil, tüketici olmayan sigorta ettirenler de bilgilendirme ile korunmaktadır; bu bakımdan Türk mevzuatının diğer ülkelerin düzenlemelerine göre daha geniş ve kapsayıcı olduğu söylenebilir⁶⁹. Doktrindeki kimi yazarlar TKHK ve buna bağlı olan tüketici mevzuatının sigortacılık alanında geçerli olmasının yerinde olmadığını

⁶⁷ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.130.

⁶⁸ 2008/12 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge II

⁶⁹ ÜNAN, Sigortacılık Kanunu, s.203-204.

düşünmekteyken⁷⁰, bazı yazarlar sigorta alanına tüketici hukuku hükümlerinin uygulanmasının daha iyi bir koruma sağlayacağını, Yargıtay'ın sigorta ettirenleri tüketici olarak kabul etmemesinin doğru olmadığını belirtmektedir⁷¹.

Tüketici, somut ilişkiye girerken özel bir amaç takip eden, yani mal veya hizmeti elde ederken kişisel, ailevi veya özel kullanıma özgü bir amaç taşıyan kişidir. Bizim hukukumuz bakımından tüzel kişilerin tüketici olarak kabulü mümkünken, Almanya örneğinde tüketici kavramının gerçek kişilerle sınırlandığı görülmektedir, zira tüzel kişilerin mal veya hizmetin kullanılmasında kişisel, ailevi veya özel kullanıma özgü bir amaç taşımaları mümkün kabul edilmemektedir⁷².

Sigorta sözleşmesinin kurulması veya devamı esnasında sigorta şirketi veya acentesi tarafından bilgilendirilmesi gereken kişiler; sigorta ettiren ve sözleşmenin ilgilileri yani sigortalı ile lehtardır. Ayrıca sigortalı malı iktisap eden kişinin de incelenmesi gerekmektedir.

AB uygulamasında gerçek kişi sigorta ettirenler tüketici olarak kabul edilmekte ve bunlara uygun koruma mekanizmaları düzenlenmektedir. Ülkemiz bakımından ise, sigortacının sattığı ürün hizmet vermeye yöneliktir. Tüketici mevzuatı yalnızca mal satışlarına değil, hizmetlere de uygulanır. TKHK'nın tüketiciyi "bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi" olarak tanımladığını görmekteyiz. Bu bakımdan sigorta sözleşmelerine tüketici

⁷⁰ ÜNAN'a göre TTK'daki düzenlemelerin büyük kısmı sigorta ettirenleri korumak bakımından emredicidir ve ayrıca Sig.K. yalnızca tüketici olanları değil, tüm sigorta ettirenleri korumaktadır. Bu sebeplerle sigorta ettirenlerin bir de tüketici mevzuatı uyarınca korunmaya ihtiyaçları yoktur. ÜNAN, Sigortacılık Kanunu, s.204.

⁷¹ MEMİŞ'e göre TTK Tasarısına yalnızca 1423 hükmü alınarak AB mevzuatına uyum sağlamak mümkün değildir. Temel eksiklik, sigorta ettirenlerin tüketici olarak tanımlanmamasından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar tasarının gerekçesinde sigorta ettirenlerin tüketici sayıldığı belirtilse de, bu yeterli değildir. Zira Yargıtay uygulaması, sigorta sözleşmelerine TKHK hükümlerinin uygulanamayacağı, sigorta ettirenin tüketici kabul edilemeyeceği yönündedir. MEMİŞ, Tasarı, s.89, MEMİŞ Tekin, "Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri", Reasürör Sa.62, s.9-10

⁷² OZANOĞLU Hasan Seçkin, "Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı)", AUHFD C.50, Sa.1, s.72.

hukuku hükümlerinin uygulanması gerektiği söylenebilir⁷³. Yargıtay ise verdiği kararlarda sigorta ettirenleri tüketici olarak kabul etmemektedir⁷⁴.

AB Direktiflerinin iç hukuklara aktarılması ile üye ülkelerdeki sigorta şartları ve tarifelerinin devlet tarafından kontrolü, onayı ve değişiklikler için izin alınması usulü ortadan kaldırılmıştır. Bu durum sigorta ettirenler için haksız genel şartlara maruz kalma gibi bir tehlikeyi ortaya çıkarmıştır zira artık bunları önceden kontrol edecek bir mekanizma mevcut olmayacaktır. Buna karşılık Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Klozlar Hakkında Avrupa Birliği Direktifi ile sigorta ettirenler sigorta genel şartlarındaki muhtemel haksız klozlardan korunmaya çalışılmıştır⁷⁵.

Alman hukukunda sadece gerçek kişilere yönelik olarak bilgilendirme yükümlülüğü öngörülmüştür. Tüzel kişi söz konusu olduğunda onun zaten bilgilenebileceğini, kendi bilgilerini kendisinin edinebileceği, dolayısıyla özel olarak bilgilendirilmesine ihtiyaç bulunmadığı düşünülmüştür⁷⁶.

2.4.1.3.2. Sigorta Sözleşmesine Taraf Olmayan Üçüncü Kişiler

Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 6. maddesinin 2. fıkrasında sigortacının, bilgilendirme konusunda sigorta ettirene karşı yerine getirmesi gereken tüm yükümlülükleri, sigortadan faydalanacak kişilere karşı da yerine getirmek zorunda olduğu belirtilmektedir. Fıkroda “sigortadan faydalanacak kişiler” olarak belirtilen kişiler sigorta sözleşmesinin ilgilileridir.

Bu kişiler de bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamına dâhil edilmişlerdir ancak bilgilendirilmeleri sigorta ettiren gibi zorunlu tutulmamıştır. Sigortacı sigorta ettireni kayıtsız şartsız bilgilendirmekle yükümlüyken, ilgililerin

⁷³ KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.40

⁷⁴ MEMİŞ, AB Uyum Süreci, s.9-10.

⁷⁵ MEMİŞ, Tasarı, s.89.

⁷⁶ ÜNAN, Sigortacılık Kanunu, s.204.

bilgilendirilmesi bakımından bu kişilerin talebi aranmaktadır. Bu husus Yönetmelik m. 9/4'te ve 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge'de de açıkça belirtilmektedir.

Bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı olan sigorta sözleşmesi ilgilileri sigortalı, lehtar ve sigortalı malı iktisap eden kişidir.

2.4.1.3.2.1. Sigortalı

Sigortalı, zarar sigortalarında sigorta himayesinden yararlanan kişidir. Bir diğer ifade ile, risk gerçekleştiğinde sigorta bedelinin kendisine ödeneceği kişi sigortalı olarak adlandırılır⁷⁷. Meblağ sigortaları bakımından ise rizikonun üzerinde gerçekleştiği kişiye sigortalı denir. İki sigorta türü bakımından da sigortalı, sigorta ettirenin kendisi olabileceği gibi, üçüncü bir kişi de olabilir.

Meblağ ve zarar sigortalarındaki “sigortalı” teriminin birbirleri ile karıştırılmasını önlemek amacıyla, meblağ sigortaları bakımından bu kişiyi daha iyi ifade eden “riziko şahsı” teriminin kullanılmasının yerinde olduğu doktrinde kimi yazarlarca belirtilmektedir⁷⁸. TTK düzenlemeleri uyarınca bu kişi üzerine, kendisinin haberi olmadan sigorta sözleşmesi akdedilebilir. Bu durumda söz konusu kişi ancak sigortalı sıfatına sahip olduğundan haberdar olduğu takdirde bilgilendirme talep edebilecektir.

Bilgilendirme Yönetmeliğinin 6/2. maddesi “*Talep hâlinde sigortacı, sigorta ettirene karşı bilgilendirme konusundaki tüm yükümlülüklerini sigortadan faydalanacak kişilere karşı da yerine getirmek zorundadır*” şeklinde bir düzenleme içermektedir. Bilgilendirme talep edebilecek kişileri sigortadan

⁷⁷ KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.41, KENDER s.178, CAN s.35.

⁷⁸ ÜNAN Samim, Hayat Sigortası, İstanbul 1998, s.25, KENDER s. 155, s.57.

menfaat sağlama bakımından değerlendirecek olursak, meblağ sigortalarındaki sigortalının bilgilendirme talep edemeyeceği görülecektir.

2.4.1.3.2.2. Lehtar

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden lehine doğan haklar üzerinde tasarrufta bulunmasının yollarından birisi de hayat ve kaza sigortalarına özel bir yol olan lehtar tayinidir. Lehtar sigorta ettiren tarafından belirlenen hak sahibidir⁷⁹.

Her ne kadar doktrindeki kimi yazarlarca lehtar, yukarıda bahsedilen türdeki sigortaların lehine yaptırıldığı 3.kişi olarak tanımlanmaktaysa da⁸⁰, bu tanım sigorta sözleşmesinin akdedilmesi anında kimsenin lehtar olarak tayin edilmemiş olması durumunda geçersiz olacaktır. Dolayısı ile lehtar tayininin yalnızca bir tasarruf biçimi olduğunu özellikle belirtmek gerekmektedir.

Lehtar gerçek kişi olabileceği gibi, tüzel kişi de olabilir⁸¹. TTK m. 1328/son hükmüne göre “*sigortadan faydalanan kimse hayatı üzerine sigorta yapılmış olanı öldürmüş veya onun öldürülmesinde her hangi bir şekilde suç ortaklığı etmiş bulunduğu takdirde sigorta bedelinden mahrum kalır*”. Doktrinde bu hüküm nedeniyle lehtarın tüzel kişi olamayacağı belirtilmektedir, zira tüzel kişinin adam öldürmesi düşünülemez⁸². Ancak ilgili hükümde sadece öldürmeden bahsedilmemekte, sigortalının lehtar tarafından öldürülmesine ek olarak “öldürülmesine her hangi bir şekilde suç ortaklığı etmiş bulunma”ya da değinilmektedir. Tüzel kişinin öldürme eylemini

⁷⁹ ÜNAN, Hayat Sigortası, s.29. KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.126.

⁸⁰ KENDER s.185, ÇEKER, Sigorta Hukuku, s.168, CAN s.193, KUBİLAY, Sigorta Hukuku, s.126, ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.274. Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 4/c maddesinde “*can sigortalarında, sigorta sözleşmesine taraf olmamakla birlikte lehine sigorta sözleşmesi akdedilen ve rizikonun gerçekleşmesi hâlinde kural olarak sigorta tazminatını sigortacıdan isteme hakkına sahip olan kişi*” olarak tanımlanmaktadır.

⁸¹ ÜNAN, Hayat Sigortası, s.29, KUBİLAY, Sigorta Hukuku, KAYIHAN s.126.

⁸² KENDER s.185.

gerçekleştiremeyeceği açık olmakla birlikte, sigortalının öldürülmesine suç ortaklığı etmesi imkânsız değildir. Bu nedenle tüzel kişilerin de lehtar olabilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

TTK m.1329 uyarınca “*sigorta sözleşmesinden doğan hak ve menfaatleri sigortacıdan talep ve tahsil salahiyeti*” lehtara aittir. Bunun tek istisnası dönülebilir şekilde lehtar tayini sonrasında sigorta ettirenin lehtarı değiştirmesi veya azletmesi şeklindedir.

Belirtildiği gibi lehtar da sigortalı gibi ancak talep ettiği takdirde bilgilendirilecektir, zira sigortacıya bu kişi bakımından bir zorunluluk yüklenmiş değildir. Ancak lehtarın sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra seçilebilecek olması ihtimalinde, bilgilendirmenin sözleşme öncesi aşaması bakımından yükümlülük yerine getirilemeyecektir; zira bu halde henüz ortada bilgilendirme talep edecek bir lehtar bulunmayacaktır. Sözleşmenin devamı süresince gerçekleştirilecek bilgilendirme bakımından ise herhangi bir problem söz konusu olmayacaktır.

2.4.1.3.2.3. Sigortalı Malı İktisap Eden

TTK m. 1303/1 uyarınca “*mukavele müddeti içinde sigorta edilen malın sahibi her hangi bir surette değişmişse, mukavelede aksine hüküm olmadıkça sigortadan doğan hak ve borçlar o malın rizikosu kendisine ait olduğu tarihten itibaren yeni sahibine intikal eder*”. Bahsolunan maddede belirtilen aksine hüküm olma haline Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın C.5-e maddesi örnek olarak verilebilecektir. Bu maddeye göre “sözleşme süresi içinde, menfaat sahibinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesi kendiliğinden feshedilmiş olur”.

Sigortacı sözleşmenin kurulmasından önce bilgilendirme yapmış ise, sigorta ettirenin sözleşme kurulduktan sonra değişmesi halinde ilk bilgilendirmeyi

tekrar etmeyecektir. 2008/12 sayılı Genelge'de de bahsedildiği üzere, bu durum sigortacı bakımından yeni bir bilgilendirme yapılması gerekliliği doğurmamaktadır. Zira bilgilendirme formu verme sözleşme yapılmadan önceki döneme ait bir gerekliliktir ve sigorta ettirenin değişmesi ancak sözleşme yapıldıktan sonra mümkün olabilmektedir. Bilgilendirme formunu yeni sigorta ettirene vermek eski sigorta ettirenin sorumluluğunda sayılmalıdır, sigortacı yükümlülüğünü çoktan yerine getirmiş bulunmaktadır.

3. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI VE BİLGİLENDİRMEİNİN ŞEKLİ

3.1. YÜKÜMLÜLÜĞÜN KAPSAMI

3.1.1. Genel Olarak

Bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamını belirleme yetkisi Bilgilendirme Yönetmeliğinin 9/5. fıkrası ile Hazine Müsteşarlığı'na verilmiş, adı geçen kurum da 2007/18 sayısı ile yayımladığı Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge⁸³ ile zorunlu sigortaları kapsam dışına almıştır.

Genel olarak bilgilendirme yükümlülüğü, istisnalar dışındaki mal sigortaları ile diğer her türlü sigortayı kapsamaktadır.

Sigortacının vereceği bilgiler ile ilgili genel sınırlar dürüstlük kuralı çerçevesinde belirlenmektedir.⁸⁴

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu § 65 büyük rizikolar hakkındaki düzenlemeyi içermektedir. Büyük rizikolar Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun Yürürlük Kanunu § 10'da ve aynı şekilde İsviçre Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 101b maddesinde tanımlanmaktadır. Bunlara örnek olarak raylı taşıma aracı kasko sigortası, hava taşıma aracı kasko ve sorumluluk sigortası, taşınan emtianın sigortası verilebilir⁸⁵. VVG § 65 Düzenlemesine göre, eğer büyük rizikoların sigortalanması söz konusuysa araçlar bakımından VVG §60'tan §63'e kadarki hükümler geçerli olmayacaktır. Bu hükümler sigorta araçlarının bilgilendirme ve danışmanlık

⁸³ 06.11.2007 tarihinde yayımlanmıştır.

⁸⁴ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.188.

⁸⁵ ŞENOCAK, Direktif, s.1064.

yapma yükümlülükleri, bilgilendirmenin zamanı ve şekli ile tazmin mükellefiyetine ilişkindir.

Bizim mevzuatımızda ise, riskler bakımından büyük rizikolar gibi bir ayırım yapılmadığı için bilgilendirme yükümlülüğünde buna yönelik bir istisnaya yer verilmiş değildir. Hâlbuki bunun Sigortacılık Kanunu'nda tanımlanması icap ederdi. Bu tür riskler yol açabilecekleri büyük maddi kayıplar nedeniyle hemen her zaman sigortalandığından sigorta ettiren zaten tüm hususları yeterince araştırmış şekilde masaya oturmaktadır. Bu nedenle büyük rizikolara ilişkin olarak bilgilendirmenin ya hiç yapılmaması ya da çok dar bir kapsamda öngörülmesi daha uygun düşer idi⁸⁶.

2002/92 sayılı Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi'nin 12 ve 13. maddeleri sigorta aracılarının müşterilerine vereceği bilgiler ve bunun şartlarına ilişkindir. Sigorta aracılarının vermesi gereken bilgiler şunlardır;

- isim ve adres bilgileri
- hangi sicile tescil edildiği ve ne şekilde tescilin denetlendiği
- aracının belirli bir sigorta şirketinde doğrudan veya dolaylı olarak %10dan fazla oy hakkı veya sermaye payı bulunuyorsa buna ilişkin bilgi
- belirli bir sigorta şirketini veya ana işletmenin aracının şirketinde %10dan fazla oy hakkına veya sermaye payına sahip olması halinde bu duruma dair açıklama
- müşterinin veya diğer bir mağdurun sigorta aracısı hakkında yapmak istediği şikâyete ilişkin süreç hakkında 11.maddede belirtilen mahkeme dışı makamlara ilişkin bilgiler

Yine 12.madde uyarınca sigorta aracısı müstakbel sigorta ettirene objektif bir araştırmaya dayanarak tavsiyede bulunup bulunmadığını bildirmelidir. Eğer tavsiyesini objektif bir araştırmaya dayandırıyor, sigorta şirketlerince teklif edilen yeteri kadar sayıdaki sözleşmeyi incelemekle yükümlüdür. Sigorta aracısı, sigorta ettirenin karşısına tavsiyelerini objektif bir

⁸⁶ÜNAN, Sigortacılık Kanunu, s.204.

araştırmaya dayandıran aracı olarak değil de, sigorta acentesi yani münhasıran bir ya da daha fazla sigorta şirketinin sigorta işlemlerine aracılık etmeyi sözleşme ile üstlenmiş bir sigorta aracısı olarak çıkıyorsa, bir sigorta şirketi ile acentelik sözleşmesi akdetmiş olup olmadığını, akdetmişse hangi sigorta şirketi olduğunu açıklamak zorundadır. Ancak müstakbel sigorta ettirene acentesi olduğu sigorta şirketinin adını öğrenmeye hakkı olduğunu hatırlatmak zorundadır; bunun üzerine talep gelir ise şirketin adını açıklamakla yükümlüdür.

Sigorta aracısı ayrıca müşterisinin verdiği bilgilere dayanarak onun istek ve ihtiyaçlarını tespit etmek ve belirli bir sigorta ürünü ile ilgili olarak yaptığı tavsiyenin nedenlerini açıkça belirtmekle de yükümlü kılınmıştır.⁸⁷

Sigorta ettirenin sigorta teminatının derhal başlamasını talep ettiği hallerde, bilgilendirmeyi yine de zorunlu tutmak pek yerinde bir düzenleme değildir. Bu halde bilgilendirmeye gerek olmaksızın sözleşmenin kurulmasının sağlanabilmesi gerekir⁸⁸. Bu durumda sigorta ettirenin teminatın derhal başlaması için bilgilendirmeyi kendisinin istemediğini belirtir bir belge doldurması, ileride çıkabilecek olası uyuşmazlıklar bakımından sigortacının lehine bir kanıt teşkil edecektir.

AB direktiflerinde sigorta ettirenin bilgilendirmeyi kabul etmemesine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konudaki tek düzenleme VVG'nin § 7/1-3 hükmünde yer almaktadır. Sigorta ettirenin bilgilendirmeyi reddetmesi ve dolayısıyla kendisine gerekli bilgilerin aktarılamaması halinde sözleşmenin kurulmasından sonra derhal gerekli bilgileri ve sigorta genel şartlarını içeren belgelerin gönderilmesi gerekmektedir. Söz konusu düzenleme ile birlikte, sigorta ettirenin bilgilendirme işlemini kabul etmemesi hali hükme bağlanmıştır. Telekomünikasyon araçları üzerinden kurulan sigorta sözleşmelerindeki bilgilendirme yükümlülüğü bakımından da geçerli olan

⁸⁷ ŞENOCAK, Direktif, s.1061.

⁸⁸ ÜNAN, Sigortacılık Kanunu, s.204.

hüküm, sigortacının yükümlülüğünün ancak gerekli bilgileri göndermesiyle ortadan kalkacağını ifade etmektedir⁸⁹.

TTK Tasarısının 1423. maddesine göre aydınlatma açıklaması yükümlülüğünün tıpkı Yönetmelik'te düzenlendiği gibi, sözleşme kurulmadan ve sözleşme devam ederken olmak üzere iki hali mevcut bulunmaktadır. Sözleşme kurulmadan önce sigortacı ve sigorta acentesi sözleşmeye ilişkin tüm önemli bilgileri, sigortalının haklarını, BK m.107 uygulanacak ise bunu sigorta ettirene yazılı olarak bildirecektir. Sözleşme devam ederken ise sigorta ilişkisi bakımından önemli olarak nitelendirilebilecek olaylar ve gelişmeler sigorta ettirene bildirilmelidir. Bunlar da yazılı olarak yapılmak zorundadır.

3.1.2. Kapsam Dışında Kalan Sigortalar

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 9.Maddesinin 5.fıkrasında Hazine Müsteşarlığı'nın, "*bazı sigorta branşlarını veya riziko türlerini ya da sigorta sözleşmelerini bilgilendirme yükümlülüğü kapsamı dışında tutmaya yetkil*" olduğu belirtilmektedir. Hazine de bu fıkra ile kendisine tanınan yetkiyi kullanarak 2007/18 sayılı "Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge"yi yayınlamıştır. Bu genelgede iki ana başlık halinde sözleşme öncesi bilgilendirmeye tabi olmayan sigortalar belirtilmiştir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, belirlenen sigorta türlerinin muafiyetinin yalnızca sigorta sözleşmesi öncesi bilgilendirme yükümlülüğü bakımından geçerli olduğu, sözleşme kurulduktan sonraki bilgilendirmenin kapsamına ise dâhil olduğudur. Hukukumuzda sigorta öncesi bilgilendirme yükümlülüğünden muaf tutulan sigortalar; zorunlu sigortalar ile devlet destekli sigortalardır.

⁸⁹ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.260-261.

3.1.2.1. Zorunlu Sigortalar

Zorunlu sigortalar aslında bir sigorta türü değildir. Sigorta türlerinden birine giren sigortaların, kamu yararı veya 3.şahısların korunması bakımından zorunlu hale getirilmesinden ibarettir⁹⁰.

Kanunen yapılması gerekli olan özel sigortalar zorunlu sigorta kavramını oluşturur. Bir başka ifade ile zorunlu sigortalar; kamu yararı veya 3.kişilerin korunması gibi sosyal bir amaçla, yapılması kanunen zorunlu hale getirilmiş özel sigortalar şeklinde tanımlanabilir⁹¹.

Zorunlu sigortalarla ilgili dikkat edilmesi gereken husus, sigortanın ancak her iki taraf bakımından da zorunlu ise bu şekilde tanımlanabileceğidir. Örneğin bir müteahhit ihaleye katılma şartı olarak öne sürülen sorumluluk sigortasını yaptırmak istemektedir. Ancak söz konusu sigorta her ne kadar ihaleye iştirak etmek isteyen müteahhitler bakımından zorunlu olsa da, sigortacı açısından o sözleşmeyi yapmak için herhangi bir zorunluluk söz konusu değildir. İlgili müteahhit sigortayı yaptırmak istemesine rağmen sigortacı sözleşmeyi akdetmek istemezse, sigortacının sözleşmeyi akdetmeye zorlanması mümkün değildir. Ancak örneğin Trafik zorunlu sorumluluk sigortası bakımından durum farklıdır; KTK m.91 uyarınca işleten bu sigortayı yaptırmakla, sigortacı da yapmakla yükümlüdür.

Zorunlu sigortalar kanunla getirilebilir. Örneğin Karayolları Trafik Kanunu araç işletenleri bakımından bir zorunlu sorumluluk sigortası getirmiştir.

Zorunlu sigortalar kanuna ek olarak Yönetmelik ve Bakanlar Kurulu Kararı ile de getirilebilmektedir. Bilgilendirme Yönetmeliğinin 13.maddesinde kamu

⁹⁰ ARSEVEN Haydar, Sigorta Hukuku, 2.bası, İstanbul 1991, s.53.

⁹¹ KOYUNCU İbrahim Serdar, "Türkiye'de Zorunlu Sigortalar ve Tarım Ürünlerinin Doğal Afet Zararlarına Karşı Himayesinde Zorunlu Sigortanın Uygulanabilirliği", Reasürör Sa.49, Yıl:2003, s.8, OMAĞ Merih Kemal, "Türk Ticaret Kanunu İle 25 Haziran 1992 Tarihli Belçika Kara Sigortası Mukavelesi Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, 1997, s.85 vd.

yararının gerektirdiği hallerde zorunlu sigorta ihdas etme yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir, dolayısıyla Bakanlar Kurulu'nun vereceği karar ile zorunlu sigorta getirilebilmektedir.

Anayasamızın 13.maddesinde “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir*” denmektedir. Sözleşme yapma özgürlüğü de temel haklardan birisidir. Zorunlu sigorta ile sözleşmeye taraf olma, sözleşmenin karşı tarafını seçme ve sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlükleri açısından sözleşme serbestisine müdahale söz konusu olmaktadır⁹². Anayasa'nın ilgili maddesine göre Yönetmelik veya Bakanlar Kurulu Kararı ile getirilen sigorta yapma zorunluluğunun aslında kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Ne var ki, uygulamada bu kurala aykırılıklara sıkça rastlanılmaktadır.

2007/18 sayılı Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge'ye göre, zorunlu sigortaların bilgilendirme yönetmeliği kapsamı dışına çıkarılmasının gerekçesi bu sigortaların doğası gereği var olan zorunluluk unsurunun sözleşmenin akdindeki iradilik unsurunu ortadan kaldırmasıdır. Sözleşme öncesi bilgilendirmenin ise sigorta ettirenin sözleşme yapma yönündeki kararını vermesi ve bunun şartlarını belirlemesi bakımından gerekli olduğu kabul edilmektedir. Genelge burada sigorta ettirenin bilgilendirilmesine gerek olmadığını zira her halükarda o sigortayı yaptıracağını belirtmektedir. Sözleşmenin içeriği ve şartları ise yasal düzenlemelerle belirlendiği için, bunlar tüm sigortacılar bakımından aynı olacaktır. Yukarıda açıkladığımız gibi iki taraf bakımından da bu sigortayı yaptırmak bir zorunluluk teşkil etmektedir. Sözleşmenin unsurları ise idarece belirlenmektedir. Müsteşarlığa göre tüm bunlar nedeniyle zorunlu sigortalarda sözleşme öncesinde yapılacak bilgilendirmeye gerek bulunmamaktadır⁹³. Ancak burada, bilgilendirmenin sözleşmenin

⁹² KOYUNCU s.8-9.

⁹³ “Bilgilendirme kural olarak rızai akidlerde önem arz etmektedir. Zira, hukuki bir süreç olan sözleşme bir anda kurulup meydana gelen hukuki bir işlem değildir. Sözleşmenin müzakeresine ilişkin görüşmelerin başlaması ile birlikte taraflar arasında akit benzeri bir

kurulmasından sonraki kısmı bakımından herhangi bir muafiyet olmadığını hatırlatmakta yarar bulunmaktadır.

İhdas edilen zorunlu sigortaların içeriği idare tarafından belirlenmekte ve sözleşmenin iki tarafına da dayatılmaktadır. Dolayısıyla aslında müstakbel sigorta ettiren hangi sigorta şirketine giderse gitsin aynı şartlarla karşılaşacaktır. Sigortanın zorunlu olması nedeniyle sözleşmeyi yapıp yapmamak konusunda bir iradesi mevcut değildir. Bu nedenle de sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması aşamasındaki kararını etkileme amacıyla düzenlenen bilgilendirmenin bu sigortalar bakımından gerekmediğini söyleyebiliriz. Kanaatimizce de Hazine Müsteşarlığı tarafından bilgilendirmeye getirilen bu istisna yerindedir⁹⁴.

Burada bir de sözleşme sürerkenki bilgilendirme yükümlülüğünü incelemek gerekmektedir. Her ne kadar kişiler zorunlu sigortaları iradeleri dışında yaptırıyor olsalar da, sigorta yaptırdıktan sonra kendi menfaatlerini ilgilendirecek hususları öğrenmeleri yerinde olacaktır. Örneğin; sigortanın kapsamında bir değişikliğin yapılması halinde, kişinin bunu öğrenmesi çok önemlidir. Bu nedenle de sözleşme sürerkenki bilgilendirme yükümlülüğü kapsam dışında bırakılmamalı, sigortacı bu konuda sigorta ettirenlere bilgilendirme yapmalıdır. Müsteşarlık yalnızca sigorta sözleşmesi öncesindeki bilgilendirmeyi kapsam dışına almış, bunun dışında bir istisna belirtmemiştir.

güven ilişkisi kurulur ve buna bağlı olarak taraflar sözleşmenin akdedilip akdedilmeyeceği hususunda karar verir. Ancak, *muhtevası sözleşmeye taraf olacak herkes için aynı nitelikleri arz eden*, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)..... *gibi* yapılması taraf iradelerine bağlı olmayan *zorunlu* sigortalar bakımından Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te sözleşme öncesinde öngörülen bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin hükümler uygulanmaz.”(Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkartılan 06.11.2007 tarihli Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge(2007/18))

⁹⁴ Karşı görüş için bkz. ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.198.

3.1.2.2. Devlet Destekli Sigortalar (Tarım Sigortaları)

Tarım alanında TTK hükümlerine ek olarak primde ve hasar fazlasında devlet desteği sağlamak amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu⁹⁵ çıkarılmıştır. Tarım sigortaları, bu kanunun 3. maddesinde “Türk Ticaret Kanunu’nun 1316 ila 1319. maddelerinde belirtilen sigortalar⁹⁶ ile bu kanunun kapsamına alınan sigortalar” şeklinde tanımlanmıştır. Düzenleme ile tarım üreticilerinin kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlar ve/ya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer riskler nedeniyle uğrayabileceği zararların karşılanması amaçlanmaktadır. Kısaca tarım sigortası ile, bitkisel ürünler, hayvanlar, makineler, tesisler ve barınaklar gibi tarım mallarının ve çiftçi ve diğer çalışanların canlarının güvence altına alınması hedeflenmiştir⁹⁷.

Devlet destekli tarım sigortaları TSK’nın yürürlüğe girmesinden sonra, 20 Şubat 2006 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile 2006 yılının ikinci yarısında bitkisel ürün, hayvan hayat, kümes hayvanları hayat ve sera sigortası branşlarında uygulanmaya başlanmıştır⁹⁸.

TSK hükümleri uyarınca yapılacak olan tarım sigortaları bir zorunlu sigorta türü değildir. Ancak, kanun koyucu TSK m.17 ile getirdiği düzenleme ile bu kanun kapsamına alınan riskler için bu sigortayı yaptırmayan üreticiler bakımından, bunların 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere

⁹⁵ 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, 21.06.2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁹⁶ 1316 ve 1319. maddeler arasında düzenlenen sigortalar “zirai sigortalar” olarak adlandırılmaktadır.

⁹⁷Tarım Sigortalar Kanunu’nun genel gerekçesi, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss879m.htm> , ziyaret tarihi 20.11.2008.

⁹⁸ İÇER Necati/TOKAY Evrim, “Yeni Tarım Sigortaları Sistemi, Uygulamaları ve Sonuçları”, Birlikten, S.11, İstanbul 2008, s.65.

Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun'un⁹⁹ hükümlerinden yararlanamayacaklarını belirtmiş bulunmaktadır¹⁰⁰.

Tarım Sigortaları Havuzu¹⁰¹, m.3/f ve g fıkraları uyarınca oluşumuna katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket vasfına sahip bir ticaret şirketi tarafından işletilecektir.

Devlet destekli sigortalar 06.11.2007 tarih ve 2007/18 sayılı Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge ile bilgilendirme yükümlülüğü dışında tutulmaktadır.

Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esasları belirlemek üzere Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği¹⁰² hazırlanmıştır. Söz konusu Yönetmeliğin 6.maddesi "Sigorta Ettirenin Bilgilendirilmesi" başlığını taşımakta ve bilgilendirme ile ilgili hususları düzenlemektedir. Tarım sigortaları, Bilgilendirme Yönetmeliği yerine, işte bu Yönetmeliğe tabidir. Buradan, her ne kadar Bilgilendirme Yönetmeliği'nin kapsamı dışında bırakılmışsa da, tarım sigortalarında da bilgilendirmenin mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği bilgilendirme ile ilgili 6.maddenin ilk fıkrasında "sigortalı" kavramını kullanmakta iken, ikinci fıkrada ve Yönetmelik'in diğer maddelerinde "sigorta ettiren" kavramını kullanmaktadır. Bir mal sigortası¹⁰³ türü olan tarım sigortaları bakımından sigorta ettiren ve sigortalı kavramları aynı kişide birleştiği için aslında iki kavramın da kullanılması yanlışlık olarak görülemez. Ancak Yönetmelik'in kavramlardan birini tercih ederek, tüm metinde o kavramı kullanması ifadenin yeknesak olması bakımından yerinde olurdu.

⁹⁹ 20.06.1977 tarih ve 15987 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁰⁰ CAN s.172.

¹⁰¹ Tarım Sigortaları Havuzu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. CAN s.174-180, İÇER/TOKAY s.65-67.

¹⁰² 18.05.2006 tarih ve 26172 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁰³ ÇEKER, Yargıtay Kararları, s.125, ULAŞ Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 6.Bası, Ankara 2007, s.348.

Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği'nin "Sigorta Ettirenin Bilgilendirilmesi" başlıklı 6.maddesinin ilk fıkrasında sigortalının bilgilendirilmesinin esas olduğu düzenlenmektedir. Diğer ilgililerden ziyade sigorta ettirenin sözleşme konusunda bilgilendirilmesinin gerekli olduğu belirtilmektedir. Düzenlemeye göre sigorta şirketi poliçeyi teslim ederken bilgilendirme formunu da imzası karşılığında sigortalıya vermelidir. Söz konusu Yönetmelik bu açıdan Bilgilendirme Yönetmeliğinden farklı bir uygulamaya imza atmaktadır. Zira devlet destekli sigortalar ile zorunlu sigortalar istisna olmak üzere, diğer tüm sigortalar bakımından, yapılacak bilgilendirmenin sözleşme akdedilmeden önce gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu uygulamanın amacı aslen sigorta ettirenin sözleşmenin şartları ve benzeri hususları anlayarak, sözleşmeyi ona göre akdetmesini sağlamak olduğu için, bu yöndeki düzenleme yerindedir. Ancak devlet destekli sigortalar alanında bilgilendirme yine zorunlu olmakla birlikte, sözleşmenin akdinden sonraya bırakılmıştır. Sigortacının poliçeyi verme mükellefiyeti Ticaret Kanunumuzun 1267.maddesinde düzenlenmektedir. Maddeye göre poliçe sigorta sözleşmesinin yapılmasından itibaren, eğer aracı kullanılmamışsa 24 saat içerisinde, kullanılmışsa da en geç 10 gün içerisinde sigorta ettirene teslim edilmek zorundadır. Hükümden de anlaşılacağı üzere, poliçenin sözleşme akdedildikten sonra hazırlanması söz konusudur. Bir başka deyişle, Bilgilendirme Yönetmeliği'nin bilgilendirmenin sözleşmenin kurulmasından önceki müzakere safhasında yapılmasını aramasına rağmen, tarım sigortalarında düzenlenen bilgilendirme, sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden sonrası için geçerlidir.

TSUY'de sigortacının bilgilendirmeyi içeren formu yalnızca sigortalıya teslim etmesi yeterli görülmüştür¹⁰⁴. Hâlbuki Bilgilendirme Yönetmeliği'nde sigorta ettirene ek olarak, talep halinde sigortalı ve lehtar gibi sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişilerin de bilgilendirilmesi gerekliliği düzenlenmiştir.

¹⁰⁴ Önceki paragrafta açıklandığı gibi Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği'nde bu konuda terim birliği yoktur. Aslında buradaki "sigortalı", "sigorta ettiren" anlamında kullanılmaktadır.

Verilecek belge Bilgilendirme Yönetmeliği'nde "form" olarak tanımlanırken, TSUY'de "kitapçık"tan söz edilmektedir. Söz konusu bilgilendirme kitapçığı Tarım Sigortaları Havuzu¹⁰⁵ tarafından hazırlanacaktır.

Yönetmeliğin 6.maddesinin 2.fıkrasında bilgilendirme kitapçığının içeriğine yer verilmiştir. Sigortanın "devlet destekli" olarak adlandırılmasının doğal sonucu olarak devletin primin bir kısmını ödemesi, bu konuda sigortalıya destek olması gerekmektedir¹⁰⁶. Bilgilendirme kitapçığında devletin ödeyeceği prim desteğinin miktarı belirtilmelidir. Kitapçıkta ayrıca primin ödenme şekline ve ödenmediği takdirde bunun yol açacağı sonuçlara, uygulanacak müşterek sigorta ve muafiyet hükümlerine, teminatın kapsamına hangi hususların dâhil olup hangilerinin teminat dışında kaldığına, akdedilen sigorta sözleşmesi çerçevesinde sigorta ettirenin sahip olduğu haklar ve uyması gereken yükümlülükler ile hasarın vuku bulması halinde o anda yapılması gereken hususlara ilişkin bilgilerin de bulunması gerekmektedir. Yukarıda belirtilen hususlar kitapçığın asgari içeriğini oluşturmaktadır; dolayısıyla Havuz eğer isterse daha ayrıntılı bir kitapçık hazırlayabilecektir.

Bilgilendirme Yönetmeliği'ne tabi sigortalarda da sigorta şirketleri, yine asgari olarak yönetmelikteki maddelere yer vermek suretiyle bilgilendirme formu mevcut bulunmayan sigorta türleri bakımından kendi formlarını oluşturabilirler. Burada tarım sigortaları ile genel uygulamanın farkı tarım dışı sigortalar bakımından sigorta şirketlerinin birbirinden bağımsız ve ayrı işletmeler olmasıdır. Tarım sigortalarında ise, her ne kadar sözleşmeyi çeşitli sigorta şirketleri akdetse de sözleşmenin asıl tarafı Havuzdur. Zira tarımsal sigortaları yapmaya yetkili olan sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerini üreticilerle kendi adlarına ama havuz hesabına akdederler ve prim ile riskin tamamını havuza devrederler¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Sigorta Havuzu, bu kanun kapsamına alınan risklerle ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılmasına yönelik olarak kurulmuştur.(2007/18 sayılı Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge)

¹⁰⁶ BOZER Ali, Sigorta Hukuku, 2.Bası, Ankara 2007, s.127-128, CAN s.76.

¹⁰⁷ 5363 sayılı Kanun'un 4.maddesinin ikinci fıkrasına göre sigorta şirketleri yaptıkları tarım sigortalarından elde ettikleri primin tamamını havuza devretmekle yükümlüdür. 5363 sayılı

Sigorta şirketleri ve bunların acenteleri bakımından gerçeğe aykırı, yanıltıcı yahut aldatıcı beyanda ve tahminde bulunmama yükümlülüğü söz konusudur.(Yönetmelik m.6/3 ve m.6/4) Bunu sağlamak adına tarife, broşür, izahname, bu şekildeki başka belgeler, reklam ve ilanların sigorta ettirenin hak ve menfaatlerinin sınır ve kapsamının farklı anlaşılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmemesi gerekmektedir.

Ayrıca Yönetmeliğin ilgili maddesinin 5.fikrasında, sözleşme süresi içerisinde, taraflarının hak ve yükümlülüklerini etkileyebilecek hususların sigorta şirketi tarafından ilgililere yazılı olarak bildirilmesi zorunlu tutulmuştur. Yönetmeliğin bu düzenlemesi bilgilendirmenin ikinci aşamasına tekabül etmektedir; sigortacı sözleşme sürmekte iken meydana gelen önemli değişiklikleri sigorta ettiren ve bilgilendirilmeyi talep eden sigorta ilgililerine bildirmekle yükümlüdür. Bu düzenleme Bilgilendirme Yönetmeliği'nin getirdiği düzenleme ile birebir uyumaktadır.

Sonuç olarak, bilgilendirme yükümlülüğü Tarım Sigortaları Kanunu ile kurulan Sigorta Havuzu tarafından, bu tür sigortayı yaptıranlara karşı gerçekleştirilmektedir. Bu Yönetmelik'le getirilen düzenlemeler Bilgilendirme Yönetmeliği ile getirilenlerle aynı nitelikte ve bazı ayrıntılı düzenlemeler hariç olmak üzere genel olarak aynı içeriktedir.

3.1.3. Bilgi Verilecek Hususlar

3.1.3.1. Sözleşmenin Kurulması Sırasındaki Bilgilendirme

kanunun kapsamına giren tarımsal sigortaları yapmaya yetkili olan sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerini üreticilerle kendi adlarına ama havuz hesabına akdederler. 14/1 hükmüne hükmüne göre sigorta şirketleri tarım üreticileri ile havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden yapacakları tarım sigortaları sözleşmelerini kendi adlarına akdeder, ancak prim ile riskin tamamını havuza devrederler. CAN s.178. Sistemde sigorta şirketleri, tarım üreticileri ile tarım sigortaları sözleşmelerini kendi adlarına akdetmekte ve prim ile riskin tamamını havuza aktarmaktadırlar. Sigorta sözleşmeleri, havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden yapılmaktadır. BOZER s.128.

Bilgilendirme formu sigortacı tarafından doldurularak sigorta ettirene verilmekte, böylece sözleşmenin akdi öncesinde sigorta ettirenin sigortanın içeriği ile ilgili bilgi edinmesi, sözleşmeyi ona göre akdetmesi sağlanmaktadır. Sözleşmenin kurulması sırasındaki bilgilendirme, “bilgilendirme formu” adını verdiğimiz form vasıtası ile gerçekleştirilmektedir. Bu formlar bazı sigorta türleri için özel olarak hazırlanmış, geriye kalan türler bakımından ise formun asgari içeriği Yönetmelikle belirlenmiş ve formun oluşturulması sigorta şirketlerine bırakılmıştır.

3.1.3.1.1. Bilgilendirme Formu

Bilgilendirme formlarını hazırlayan Hazine Müsteşarlığı tüm sigorta türleri için bir bilgilendirme formu ortaya çıkartmamıştır; formlar bugün için yalnızca mal sigortaları ve hayat sigortaları için mevcuttur. Ancak Müsteşarlığın form hazırlamadığı alanlarda da bilgilendirme yükümlülüğü mevcut olduğu için, Bilgilendirme Yönetmeliğinde bir asgari içerik belirlenmiştir.

2008/7 Sayılı Genelge Hakkında 2008/11 Sayılı Sektör Duyurusu’nda *“sigortacının; bilgilendirme yükümlülüğünün temel esaslarına ve sigortacılık mevzuatına aykırılık teşkil etmemek, sigorta ettirene aktarılması gereken asgari unsurları ihtiva etmek ve yapılacak değişiklik sonucunda doğabilecek hukuki sorumlulukları üstlenmek kaydıyla, bilgilendirme formları üzerinde değişiklik yapabilme yetkisi”*nin bulunduğu belirtilmektedir¹⁰⁸.

Hazırlanan bilgilendirme formunun saklanması konusunda Bilgilendirme Yönetmeliğinde herhangi bir hüküm mevcut olmayıp, buna 2008/7 numaralı “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması

¹⁰⁸ Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2008/7 Sayılı Genelge Hakkında Sektör Duyurusu (2008/11)

Hakkında Genelge”de değinilmektedir. Sigorta sözleşmesi eğer geçerli şekilde kurulmuşsa, buna ilişkin hazırlanan bilgilendirme formunun saklanması hususu da sözleşme ve tazminat hukuku açısından Borçlar Hukukunun, ticari defter ve belgelerin saklanması açısından Ticaret Hukukunun ve ispat hukuku açısından da Usul Hukukunun genel düzenleme alanına tabi olarak belirlenecektir.

Genelge’ye göre eğer taraflar anlaşmaya varamaz ve sözleşme müzakere safhasında kalırsa, bu sözleşmeye yönelik düzenlenen bilgilendirme formunun saklanması hususu sigortacının takdirinde olacaktır.

3.1.3.1.1.1. Asgari İçerik

Bugün için Müsteşarlık yalnızca mal ve hayat sigortaları için bilgilendirme formu hazırlamıştır. Bunun dışındaki sigorta türleri bakımından ise herhangi bir form mevcut değildir. Ancak bilgilendirmenin önemi nedeniyle sigorta ettirenin sözleşme öncesi bilgilendirilmesinin eksik kalması istenmemiştir. Bu nedenle sigortacıya yüklenen bilgilendirme formu verme yükümlülüğüne, hayat ve mal sigortaları dışındaki türler bakımından bilgilendirme formu hazırlama da eklenmiştir. Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik’in 8. maddesinin 2.fıkrasında Hazine Müsteşarlığı tarafından bilgilendirme formu hazırlanmamış sigorta türleri bakımından, hazırlanacak geçici formlar için asgari bir içerik belirtilmiştir.

Bu geçici bilgilendirme formunu sigortacı, maddede belirtilen içeriğe göre kendisi hazırlayacaktır. Şüphesiz maddede belirtilen içerik asgari niteliktedir. Sigortacı, sigorta ettirenin ihtiyaç duyabileceğini düşündüğü başka birtakım bilgileri de metne ekleyebilecektir, bu bakımdan herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir.

Asgari içerik şu hususlardan oluşmaktadır:

- Sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgileri

- Akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarılar
- Sözleşme ile verilen teminatlar
- Sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetler, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgiler
- Tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kuralları
- Şikâyet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgiler

Maddede, yukarıdaki hususları içerecek şekilde hazırlanan “geçici bilgilendirme formu kullanılır” denmektedir. “Geçici” nitelendirmesinin sebebi hayat ve mal sigortası dışındaki türlerde de ileride Hazine Müsteşarlığı tarafından bilgilendirme formları hazırlanmasının mümkün olmasıdır. Böylece özel olarak Müsteşarlıkça form düzenlenen sigorta türleri için, düzenlenen bu form kullanılacak, ancak diğer türler bakımından yine yukarıdaki içeriğin yer aldığı formlar hazırlanacaktır.

3.1.3.1.1.2. Hazine Müsteşarlığı’nca Hazırlanmış Formlar

Bilgi verilecek hususlar Hazine Müsteşarlığı’nca hazırlanmış olan bilgilendirme formlarında belirtilmektedir. Formlar “Hayat Sigortaları Bilgilendirme Formu” ve “Mal Sigortaları Bilgilendirme Formu” olmak üzere ayrı ayrı düzenlenmiş olup genel bir şablon şeklindedir. Şöyle ki; tarafların anlaşmaları ile değiştirilemeyecek esaslar matbu şekilde yazılmış, sigortacıya ilişkin bilgiler, genel bilgiler gibi bazı bölümlerde ise ilgili sigortacı veya acente tarafından doldurulmak üzere boşluklar bırakılmıştır.

Müsteşarlıkça yayımlanan 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge uyarınca sigortacıların da mahiyeti gereği özellik arz eden farklı sigorta

türlerinde, bilgilendirme formları üzerinde içerik bakımından tasarrufta bulunabilme yetkisinin olduğu unutulmamalıdır. Özel birtakım nitelikler taşıyan sigorta türleri bakımından standart bir formun aynen kullanılması beklenemez. Ancak, sigortacı form üzerinde değişiklik yaparken değişikliğin bilgilendirme yükümlülüğünün temel esaslarına ve sigortacılık mevzuatına aykırılık teşkil etmemesi, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelikte ve bilgilendirme formlarında belirtilen ve sigorta ettirene aktarılması gereken asgari unsurları içermesi gerekmektedir. Sigortacı tarafından yapılan değişiklikler neticesinde doğabilecek hukuki sorumluluk sigortacıya ait olacaktır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından yapılan 2009/3 sayılı “Hayat Sigortaları Bilgilendirme Formunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Sektör Duyurusu” ile hayat sigortaları bilgilendirme formunun, Hayat Sigortaları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik¹⁰⁹ çerçevesinde gözden geçirilerek yenilendiği belirtilmiştir. Yenilenen form, 01.03.2009 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Hayat sigortaları bilgilendirme formunun yeni hali “Kesintiler” ve “Vergi Uygulaması” olmak üzere iki yeni bölüm içermektedir, ayrıca “Teminatlar” bölümü de Ek Form¹¹⁰ ile genişletilmiştir.

Formların içerikleri aşağıda mal sigortaları ve hayat sigortaları bakımından ayrı ayrı incelenecektir. Ancak öncelikle her iki sigorta türünde de tamamıyla aynı olan “Sigortacıya İlişkin Bilgiler” ve “Şikâyet ve Bilgi Talepleri” bölümlerini incelemenin yerinde olacağı düşünülmektedir.

3.1.3.1.1.2.1. Genel Olarak

3.1.3.1.1.2.1.1. Sigortacıya İlişkin Bilgiler

¹⁰⁹ 13.01.2009 tarih ve 27109 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹¹⁰ 2009/3 sayılı Hayat Sigortaları Bilgilendirme Formunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Sektör Duyurusu uyarınca 1.03.2009 tarihinden itibaren hayat sigortaları bakımından yeni form kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu form EK 2’de yer almaktadır.

Bilgilendirme formunun ilk bölümünde yer alan sigortacıya ilişkin bilgiler, sigortaya aracılık eden sigorta acentesinin ve teminatı veren sigortacının bilgileri olmak üzere iki ayrı kısım olarak düzenlenmiştir.

Forma hem sigorta şirketinin hem de eğer mevcutsa acentenin ticaret unvanının, adresinin ve telefon ile faks numaralarının yazılması gerekmektedir.

3.1.3.1.1.2.1.2. Şikayet ve Bilgi Talepleri

Bu bölümde sigorta ettirene sigorta ile ilgili her türlü talep ve şikâyetleri için ihtiyacı olacak bilgiler verilmektedir. Sigortacı kurduğu şikâyet biriminin adres, telefon, faks ve e-posta adresini formdaki boşluklara yazacaktır.

Sigortacı kendisine gelen başvuruyu en geç 15 işgünü içerisinde cevaplamak zorundadır.

Bilgilendirme Yönetmeliği m.12 f.2'ye göre sigortacı asgari 2 kişiden oluşan birimler kuracaktır. Bu birimler şikâyet ve bilgi taleplerini değerlendirerek sonuçlandıracaklardır. Ayrıca kendilerine ulaşan tüm şikâyetlere ilişkin kayıt ve istatistikleri tutacak, bunları üçer aylık aralıklarla rapor halinde Müsteşarlık'a göndereceklerdir.

2008/28 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin 12. Maddesi Kapsamında Hazırlanacak Raporlara İlişkin Genelge'de bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranışta sigorta ettirenin yapacağı şikâyetin raporunun nasıl tutulacağı düzenlenmektedir.

3.1.3.1.1.2.2. Hayat Sigortaları Bakımından

3.1.3.1.1.2.2.1. Teminatlar

01.03.2009 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanan hayat sigortası bilgilendirme formlarının “Teminatlar” bölümünde birtakım değişiklikler ve eklemelere gidilmiştir.

Bu kısım formun ekindeki bilgiler esas alınarak doldurulacaktır. Edinilmek istenen teminat türü belirlenerek ek formdaki ilgili yer asıl formdaki teminatlar bölümüne eklenecek, daha sonra sigortacı o teminatın kapsamı konusunda sigorta ettirenin talebini dikkate alarak ilgili kutucukları işaretleyecektir.

Yeni formda 5 tür teminata yer verilmiştir:

-Ölme ihtimaline karşı verilen teminat

Bu tür teminatta ödeme, ölüm gerçekleştiğinde yapılacaktır. Formda ölme ihtimaline karşı şu hallere teminat verilmektedir;

- sözleşme süresi içinde ölüm şartlı hayat sigortası¹¹¹
- yatırım fonlu hayat sigortası

-Hayatta kalma ihtimaline karşı verilen teminat

Bu tür sigortalarda riziko ölüm hali değil, yaşam halinin devam etmesidir. Hayatta kalma ihtimaline karşı verilen teminatlar ya belirli süreden fazla hayatta kalma halini içerir yahut irat sağlar¹¹².

İrat sigortaları bakımından ise gelirin tipi ile gelirin ödenme şekli (sabit / artan oranlı / yatırım fonuna bağlı) seçilecek, ondan sonra ise gelirin ne zaman (sözleşme yapılır yapılmaz / sözleşme yapıldıktan sonra) ve ne kadar

¹¹¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. BOZER s.184, ULAŞ Işıl, Uygulamalı Can Sigortası Hukuku, Ankara 2002, s.20.

¹¹² ULAŞ, Can Sigortaları, s.21.

süreyile (sigortalı ölene kadar / kararlaştırılan süre boyunca sigortalı ölse bile) lehtara ödeneceği seçilerek kutucuğa işaretlenecektir¹¹³.

-Ölme ve hayatta kalma ihtimaline karşı verilen teminat

Bu tür karma nitelikteki hayat sigortalarında hem belli bir tarihte hayatta kalma, hem de vefat etme hallerinde riziko gerçekleşmiş sayılmaktadır. Dolayısıyla aslında sigortacı için bu bakımdan bir bilinmezlik ya da ödememe ihtimali söz konusu değildir; her ihtimalde ödeme yapması gerekecektir¹¹⁴.

-Evlilik-doğum haline karşı verilen teminat

Bu sigorta türünde sigortacı tazminat ödeme anı olarak evlilik veya doğumu esas almaktadır. Riziko, evlenme, kararlaştırılan yaşa ulaşma veya doğum ile gerçekleşir¹¹⁵ ve poliçede belirlenmiş olan meblağın ödenmesi söz konusu olur.

Günümüzde bu sigorta türünün uygulaması çok sık görülmemektedir¹¹⁶.

-Birikimli hayat sigortası

Sağlanmak istenen birikim şekli aşağıdakilerden biri olarak seçilerek forma işaretlenecektir;

- Yatırım fonuna bağlı risk teminatı ile birlikte birikim
- Ölme veya hayatta kalma riski teminatı ile birlikte birikim
- Salt birikim

Bu kısımda sigorta sözleşmesinin vadesinin gelmesinden önce sona erdirilmesi halinde elde edilecek birikim tutarının, kesinti ve vergiler nedeniyle toplam prime göre düşük kalabileceği uyarısının yapılması oldukça yerindedir. Zira bu husus uygulamada genellikle müstakbel sigorta ettirenlere açıklanmamakta, sigorta ettirenler vade öncesi sözleşmeyi

¹¹³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. BOZER s.184-185.

¹¹⁴ BOZER s.186, ULAŞ, Can Sigortaları, s.22.

¹¹⁵ ÜNAN, Hayat Sigortası, s.5.

¹¹⁶ ULAŞ, Can Sigortaları, s.165.

sonlandırdıklarında kötü bir sürpriz ile karşılaşmaktadırlar. Bu durum da sisteme olan güveni zedelemekte, insanların hayat sigortası yaptırma düşüncelerini ortadan kaldırmaktadır.

3.1.3.1.1.2.2.2. Kesintiler

“Kesintiler” bölümü Hayat Sigortaları Yönetmeliği'nin 7. ve 8. maddeleri çerçevesinde yazılacaktır. İlgili maddeler kesintiler ile fesih ve iştirah durumunda yapılabilecek diğer kesintileri düzenlemektedir. Sigortacı bunları da forma yazmakla yükümlüdür.

Bu kısımdaki bilgiler Hazine Müsteşarlığı'nca sigorta ettiren açısından oldukça önemli görülmektedir, bu nedenle buradaki bilgilerin 14 punto ile yazılması zorunlu tutulmuştur.

3.1.3.1.1.2.2.3. Vergi Uygulaması

Vergi Uygulaması bölümü, Hayat Sigortaları Bilgilendirme Formu'na yeni eklenen bölümlerden birisidir. Eski formda vergi indirimi hususu Genel Bilgiler bölümünde yer almaktaydı. Ancak vergilendirme ile ilgili esaslar yenidir.

Formda hayat sigortası yaptırmanın sağladığı vergi avantajından bahsedilmekte, bilgi için sigortacıya danışılması tavsiye edilmektedir.

Hayat sigortalarında vergilendirme bakımından prim ödeme süresi dikkate alınmaktadır ve bu durum formda ayrıntılı olarak yazılmış bulunmaktadır. Böylece sigorta ettiren henüz sözleşmeyi imzalamadan hayat sigortalarının vergisel bakımdan avantaj ve dezavantajlarından haberdar olabilecektir.

3.1.3.1.1.2.2.4. Genel Bilgiler

Hayat sigortalarında “Genel Bilgiler” kısmında hayat sigortaları ile ilgili düzenlemeler ve sigorta ettirenlerin bilmesi gerekenler yer almaktadır.

Bu kısmın içerdiği hususlar şunlardır:

- Riskin gerçekleşmesi halinde ödenecek tazminat, sözleşme akdedilirken sigortacı ve sigorta ettiren arasında serbestçe belirlenebilecektir.
- Hayat sigortasının bir meblağ sigortası türü olmasından dolayı, sigorta ettiren aynı riziko için birden fazla sigortacıyla sigorta sözleşmesi akdedebilir. Her bir sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü ve miktarı birbirinden bağımsızdır.
- Sigorta ettirenin talebi ve sigortacının kabulü ile, sözleşme sürmekte iken sigorta bedeli arttırılabilecektir.
- Küçüklerin, kısıtlıların ve mümeyyiz olmayanların ölümü üzerine yaptırılan sigorta geçersizdir, ancak yaşama ihtimallerine karşı sigorta yaptırılabilir.

Her ne kadar yukarıda sayılan kişilerin ölümü ihtimalini konu alan sigorta batıl ise de, böyle bir sigorta yaptırılmışsa bunların ölümü halinde sigortacı sigorta ettirene sigortalının ölümü tarihindeki riyazî ihtiyatları¹¹⁷ yani matematik karşılıkları ödemekle yükümlü olacaktır. Bu sözleşmeyi akdeden sigortacı riyazî ihtiyatı ödemekle yetinecek, sözleşmenin geçersizliği sebebiyle tazminat ödeme sorumluluğundan ise kurtulacaktır¹¹⁸.

- Sigorta sözleşmesinin yapılması yönündeki teklifin sigorta şirketine ulaşmasından itibaren 30 gün içerisinde ret cevabı gelmemişse sözleşme kurulmuş sayılacaktır. Ayrıca teklifin verilmesi sırasında

¹¹⁷ Riyazi ihtiyat hayat sigortalarına özgü bir ihtiyattır. İleriki yıllarda artacak olan, özellikle rizikoyu karşılamak üzere önceki yıllarda tahsis edilen primlerden ayrılan kısımların, özel teknik esaslara göre faizlendirilmesidir. OMAĞ, Sigorta Sözleşmeleri, s.30. Riyazi ihtiyat kavramı “sigorta tarihindeki birikmiş alacak” olarak da tanımlanabilir ÇEKER, Sigorta Hukuku, s.169.

¹¹⁸ ULAŞ, Can Sigortaları, s.42.

alınmış olan para, sözleşme kurulmuş ise ilk prim olarak kabul edilecek veya ilk prime mahsup edilecektir. Kuşkusuz, teklifin reddedilmesi halinde ödenmiş olan para iade edilecektir.

- Sigortacının sorumluluğunun başlaması için primin tamamı veya ilk taksitinin poliçenin tesliminde ödenmesi gerekir.
- Formda sigorta ettirenlerin ileride doğabilecek birtakım ihtilaflara karşı uyarılması amacıyla, primin ödendiğine dair makbuz niteliğinde bir belge alınmasının unutulmaması gerektiği belirtilmektedir.
- Sigorta ettirenin sözleşme kurulmadan önce, teklifnamede yer alan sorulara doğru cevap vermesi gereklidir (TTK m.1290). Bu yükümlülüğün ihlali hâlinde sigortacının sözleşmeden cayma veya ek prim almak suretiyle sözleşmeye devam etme hakları saklıdır. Bu nedenle sözleşmenin her aşamasında sigortacıya eksik veya yanlış bilgi vermekten kaçınılması gerekmektedir. Aksi halde, tazminatın ödenme süresi uzayabileceği gibi, tazminatı eksik alma veya alamama hâlleri de ortaya çıkabilecektir.
- En az 3 yıllık primi ödenen sigortada sigortacı poliçenin iadesi kaydıyla sigortayı satın almaya mecburdur (iştirâ). Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
- En az 3 yıllık primi ödenen sigortada, sözleşmede belirlenen şartlar çerçevesinde ödünç para alma hakkı vardır(ikraz). Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
- En az 3 yıllık primi ödenen sigortada, daha sonra prim ödenmezse sigortacı ödenen primin ödenmesi gereken prime olan oranına göre ödeme yapar. Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
- Sigortacının, akdettiği sigorta sözleşmelerinden doğabilecek yükümlülüklerini (ödeyeceği tazminatlar) karşılayabilmek için ayırdığı paranın (matematik karşılık) işletilmesinden doğan kâr, kâr payı olarak adlandırılır. Sigortacı bu kârın sözleşmede gösterilen belli bir yüzdesini lehtara öder.
- Üstlenilen risk için alınan prim risk primini, birikim amacıyla alınan prim ise birikim primini ifade etmektedir.

- Son olarak bu bölümde hayat sigortası ile ayrıntılı bilgi edinmek için Hayat Sigortası Genel Şartları ile Hayat Sigortaları Yönetmeliği¹¹⁹'nin okunması tavsiye edilmektedir.

3.1.3.1.1.2.2.5. Ödemenin Yapılması

Riziko gerçekleşikten sonra sıra ödemenin yapılmasına gelmektedir. Bu bölümde hangi hallerde sigorta meblağının alınamayacağı, hangi hallerde ise az alınacağından, ödeme başvurusu için gerekli bilgi ve belgeler ile lehtarla ilgili bilgilerden ve son olarak tazminat ödeme borçlusunun kimliğinden bahsedilmektedir.

3.1.3.1.1.2.2.6. Diğer Bilgiler

Sigortacılık Kanunu'nun kabulü ile sigortacılık alanında da tahkim sistemi hukukumuzda girmiştir. Bu konu Sigortacılık Kanunu'nun 30.maddesinde düzenlenmektedir. Sigorta şirketinin, tahkim sistemine üye olup olmadığını formdaki ilgili boşluğa işaretlemesi gerekmektedir. Sigorta şirketi tahkim sistemine üye ise, herhangi bir uyuşmazlık halinde, sigorta sözleşmesinde bu yönde özel bir hüküm olmasa da sigorta ettiren tahkim usulünden yararlanabilecektir¹²⁰.

Ayrıca sigortacının sigorta ettirene ödünç para vermesi halinde uygulanacak faiz oranı ile eğer uygulanıyorsa kar payı oranının da formun bu bölümüne yazılması gerekmektedir.

3.1.3.1.1.2.3. Mal Sigortaları Bakımından

¹¹⁹ 18.07.2007 tarih ve 26586 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹²⁰ ÇEKER, Sigorta Hukuku, s.77.

3.1.3.1.1.2.3.1. Uyarılar

Mal sigortalarında “Uyarılar” kısmının içerdiği hususlar şu şekildedir;

- Bilgilendirme formu sigorta ettirenin en önemli bilgileri tek bir yerde görmesi gibi bir amaca da sahip olduğundan kısa ve ayrıntısızdır. Bu nedenle eğer yaptırılacak sigorta hakkında daha fazla bilgi alınmak isteniyorsa, o sigorta türünün genel şartlarının ve mevcut klozların okunması gerekmektedir. Bu bilgiler kişinin talebi halinde sigortacı tarafından kendisine sağlanacaktır.
- Sigorta teminatının başlaması için prim ödemesinin ne zaman olmasının gerektiği de “uyarılar”da belirtilmektedir. Buna göre; ödeme tek seferde yapılacaksa sigorta priminin tamamının, taksitle yapılacaksa primin ilk taksidinin poliçenin teslimi anında ödenmesi gerekmektedir ki sigorta teminatı başlasın. Ödenmezse, nakliyat sigortaları istisnası dışında, sigortacının sorumluluğu başlamayacaktır, dolayısıyla sigorta ettiren de bu teminattan yararlanamayacaktır.
- Hazine Müsteşarlığı sigorta ettirenleri ileride doğabilecek birtakım ihtilaflara karşı uyarmak amacıyla prim ödemelerinde ödeme yapıldığına dair belge alınmasının unutulmaması gerektiğini formda belirtmektedir.
Eğer prim ödemesi için kesin bir vade tayin edildi ise, bu takdirde belirlenen tarihte ödeme yapılmazsa BK m.107 uyarınca sözleşme ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın sona erecektir¹²¹.
- Sözleşmenin feshi halinde yapılan ödemelerin ne şekilde geri verileceği ve yapılacak ödemelerin ne şekilde yapılacağı konusunda da bir

¹²¹ BK m.107 kesin vadeli feshi düzenlemektedir. Bu hüküm uyarınca eğer sigorta sözleşmesinde belirtilen tarihte ödeme yapılmazsa sigortacı sözleşmeyi uygun bir süre tanınmasına gerek kalmadan feshedebilecektir. Anlaşma ile BK m.106 yerine BK m.107'nin uygulanması sigorta ettirenler bakımından aleyhe bir düzenleme olacaktır zira bu halde sigorta ettiren prim ödeme vadesini bir günle bile kaçırarsa, sigorta teminatı sona ermiş olacaktır.

uyarıya yer verilmektedir. Eğer sözleşme feshedilirse, bu takdirde sigortacının sorumluluğunun devam ettiği sürenin karşılığı olan prim tutarı hesaplanıp sigorta ettirenden fazla alınmış olan tutar iade edilecektir. Aynı şekilde eğer fesih tarihine kadar ödenmeyen eksik primler varsa, bu takdirde eksik primler sigorta teminatı altında geçen gün sayısı hesap edilerek sigortacıya ödenir.

- Sigorta ettirenler son olarak sigortacıya eksik veya yanlış bilgi vermeye karşı uyarılmışlardır. TTK m. 1290 ile sigorta ettirenlere akit öncesinde doğru beyan görevi yüklenmiştir. Buna ek olarak sözleşme süresince ve riziko gerçekleştikten sonra da sigortacıya eksik yahut yanlış bilgi verilmemesi gerekmektedir. Tam ve doğru bilgi verilmemesi sigorta tazminatının eksik alınmasına yahut hiç alınamamasına yol açabilir.

3.1.3.1.1.2.3.2. Genel Bilgiler

Bu bölümdeki maddelerde birtakım boşluklar bırakılmıştır ve sigortacının sigortanın türüne ve içeriğine göre bunu doldurması gerekmektedir.

Yaptırılan sigortayla hangi teminatların sağlanacağı, hangi risklerin ek primle teminat kapsamına dâhil edilebileceği sigortacı tarafından formda boş bırakılan yerlere yazılacaktır. Ayrıca teminat dışı hallerin öğrenilmesi için ilgili sigortanın Genel Şartlarına bakılması gerektiği belirtilmektedir.

Tarafların anlaşmaları halinde sözleşmeye özel şart koyabilecekleri de belirtilmiştir. Bu sözleşme serbestisinin sınırları kuşkusuz BK m.19 ve 20 olacaktır. Formda bu sınır “kanuna, ahlaka aykırı bulunmamak ve sigortalı aleyhine olmamak üzere” şeklinde ifade edilmektedir.

3.1.3.1.1.2.3.3. Rizikonun Gerçekleşmesi

TTK 1299'a göre sigorta tazminatı sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini haber aldığı tarihte muaccel olur.

Tazminatın ödenmesi için öncelikle sigorta ettirenin sigortacıya birtakım belgelerle başvurulması gerekmektedir. Söz konusu belgeler tamamlanmadan sigortacının işlemleri tamamlaması mümkün olmayabileceği için, bu belgelerin listesini poliçenin düzenlenmesini müteakip sigortacıdan istemek gerekmektedir. Ancak sigortacı bir internet sitesi kurmak ve bu gibi belgeleri sanal ortamda hazır bulundurmak zorunda olduğundan liste gerektiğinde internetten de temin edilebilecektir.

Hayat sigortaları formunun anlatıldığı kısımda belirtildiği gibi burada da rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirilmesi gerekir. Formdaki gün ile ilgili yer sigortacının doldurması için boş bırakılmıştır. Ancak daha önce de belirtildiği gibi TTK m.1292/1 nisbi emredici bir düzenlemedir; dolayısıyla forma yazılacak sürenin en az 5 gün olacağı, ancak tarafların anlaşması halinde daha da yukarılara çekilebileceği anlaşılmaktadır.

Forma göre, sigorta ettirenin bildirim esnasında sigortacı tarafından verilen talimatlar çerçevesinde hareket etmesi gerekmektedir.

Bu bölümde son olarak, rizikonun gerçekleşmesiyle tazminat ödeme borcunun sigortacıda olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni sigorta ettirenin sözleşmeyi acente aracılığıyla yapmış olması ihtimalinde tazminat borçlusunun acente olacağını sanabilecek olmasıdır.

3.1.3.1.1.2.3.4. Tazminat

Sigorta bedeli, sigorta sözleşmesinin taraflarınca kararlaştırılarak poliçede gösterilen, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödemekle yükümlü olacağı azami meblağdır¹²². Poliçede sigorta ile teminat altına alınan menfaat değerinin karşılığıdır. Mal sigortaları bakımından sigorta bedeli menfaat değerini dikkate almak kaydıyla sigortacının mesuliyetinin azami miktarını ifade eder¹²³.

Sigorta değeri, sigorta edilen menfaatin gerçek değeridir¹²⁴. TTK m.1345 uyarınca “*sigorta olunan menfaatin tam değeri sigorta değeridir*”.

Sigortacının tazminat ödemesi söz konusu ise, burada sigorta değeri rizikonun gerçekleştiği andaki sigorta edilen şeyin rayiç değeri olarak kabul edilecektir. Bu husus formda açıkça belirtilmektedir.

Sigorta bedeli ve sigorta değeri arasındaki eşitliğin bozulduğu hallerde eksik sigorta ile aşkın sigortadan söz edilir.

Eksik sigorta TTK'nın 1288. maddesinde düzenlenmekte ve kanunda “menfaat değerinin altında sigorta” olarak adlandırılmaktadır¹²⁵. Uygulamada ve doktrinde ise genellikle “eksik sigorta” adıyla anılmaktadır¹²⁶; formda da aynı isimle yazılmış olduğundan çalışmamızda “eksik sigorta” adı kullanılacaktır. Sigorta sözleşmesinde eğer sigorta bedeli sigorta değerinin altında olur ise, bu takdirde bir eksik sigortadan söz edilebilecektir.

Eksik sigorta şeklinde düzenlenmiş bir sigorta sözleşmesi bakımından riziko gerçekleştiğinde ödenecek tazminat tutarı oranlama (proportion kuralı) ile bulunacaktır¹²⁷.

¹²² KENDER s.266-267.

¹²³ BOZER s.72.

¹²⁴ KENDER s.267, BOZER s.72.

¹²⁵ Bu konu deniz sigortaları bakımından 1349. maddede düzenlenmektedir.

¹²⁶ Bu sigorta türü “düşük sigorta”, “noksan sigorta” olarak da adlandırılabilir. KENDER s.270.

¹²⁷ İlk riziko/ilk tehlike sigortaları istisna teşkil eder. Bilgi için bkz. KENDER s.271, BOZER s.76, ÇEKER, Yargıtay Kararları, s.94.

Aşkın sigorta, sigorta bedelinin sigorta değerini aştığı bir sigorta türüdür. Eksik sigorta gibi aşkın sigorta da ancak aktif sigortalarında söz konusu olabilir. TTK m.1283'de düzenlenmiştir¹²⁸; düzenlemeye göre sigorta bedeli eğer sigorta değerini aşıyorsa, aşan kısım geçersiz olacaktır. Bunun nedeni zenginleşme yasağı prensibinin zarar sigortalarında sıkı sıkıya uygulanmasıdır. Ayrıca fazla tahsil edilen primler de sigorta ettirene iade edilecektir.

Formda aşkın sigorta durumunda fazladan prim ödenmesine karşın, sigortacının azami sorumluluğunun poliçede yazılı miktar ile sınırlı olduğu belirtilmektedir. Formdaki bu açıklama aşkın sigortanın doğasına aykırıdır. Zira zaten aşkın sigortanın ortaya çıkması için poliçede malın gerçek değerinin üzerinde bir tutar yazıyor olması gerekmektedir. Riziko gerçekleştiğinde ise malın gerçek değerinin poliçede belirtilen tutardan az olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla sigortacının poliçede yazan miktarla sorumlu olması, sigorta ettirenin sebepsiz zenginleşmesine sebep olabilecektir. Bu bakımdan formda bir değişikliğe gidilmesi gerekmektedir.

Takseli sigorta ise tarafların anlaşarak sigorta değerini belirli bir para olarak tespit etmeleri halinde söz konusu olur. Tespit edilen tutar sigorta sözleşmesi bakımından sigorta değeri olacaktır¹²⁹. Değer bilirkişi tarafından tespit edilecektir ve taraflar belirlenen değer üzerinde anlaştıktan sonra artık o tutar "mutabakatlı kıymet" olarak adlandırılacaktır. Taraflar sigorta sözleşmesini bu kıymet üzerinden akdedeceklerdir. Riziko gerçekleştikten sonra ise sigortacı değer ile ilgili herhangi bir araştırmaya girmeksizin, anlaşılan tutara göre ödeme yapacaktır.

Riziko gerçekleştikten sonra sigorta ettirenin eksper tayini hakkı vardır. Yetkili eksperler listesi ve bu kişilerin iletişim bilgileri Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği(TOBB)'nin web sitesinde yer almaktadır. Sigortalı seçimini

¹²⁸ Bu konu deniz sigortaları bakımından 1345. maddede düzenlenmektedir.

¹²⁹ KENDER s.269.

işte bu listedeki yetkili sigorta hasar eksperlerinin arasından serbestçe yapacaktır.

3.1.3.1.1.2.3.5. Tazminat Ödemesi

Formun bu bölümünde ilgili yerler sigortacının doldurması için boş bırakılmıştır.

Sigortacı öncelikle akdedilecek sözleşmede yüzde kaç oranında yahut kaç Türk Liralık muafiyet uygulanacağını Bilgilendirme Formuna yazacaktır.

Tam hasar durumunda tazminatın ne şekilde ödeneceğinin de belirtilmesi gerekmektedir. Ödemenin mutabakatlı kıymet üzerinden mi yoksa rizikonun gerçekleşmesi anındaki rayiç değer dikkate alınarak mı gerçekleştirileceği formda işaretlenecektir.

Tazminat gerekli bilgi ve belgelerin eksiksiz biçimde sigortacıya ulaşmasından itibaren belirlenip en fazla forma yazılacak gün kadar bir zaman içinde sigortacı incelemeler yapacak ve tazminat işlemlerini tamamlayacaktır. Gün sayısı formda boş bırakılmış, taraflarca anlaşarak belirlenmesine imkân sağlanmıştır. Ayrıca hayat sigortaları formunda olduğu gibi burada da sigortacının tahkim sistemine üye olup olmadığı formda ilgili kısma işaretlenecektir.

3.1.3.1.2. Diğer Belgeler

Yönetmelik'in 9.maddesinin başlığı "Bilgilendirme formu ve diğer belgelerin verilmesi" şeklindedir. Bahsolunan diğer belgeler 9. maddenin 4.fıkrasında "*sözleşmeye konu sigortaya ait Sigorta Genel Şartları ile rizikonun*

gerçekleşmesi hâlinde tazminat başvurusunda talep edilebilecek bilgi ve belgelere ilişkin liste” şeklinde tanımlanmaktadır.

3.1.3.2. Sözleşme Kurulduktan Sonraki Bilgilendirme

Sözleşmenin kurulmasını müteakip sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü ikinci aşamaya geçmektedir; bu, sigortacının sözleşme süresince gerçekleştireceği bilgilendirmedir. Bilgilendirmenin bu kısmında sigortacı, sigorta ettiren ve bu yönde talepte bulunan sigorta sözleşmesi ilgililerini gerçekleştiren değişiklikler ve sair hususlar konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür.

Sigortacının sözleşmeye konu sigorta ile ilgili olarak mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; kendisinin iflas veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere bildirmesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak, sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sözleşmeden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeleri de bildirmelidir. Bu hususların bildirilmesi en geç 10 iş günü içerisinde gerçekleştirilmelidir.

3.1.3.3. Kamuoyunun Bilgilendirilmesi

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik’in 5.bölümü “Kamuoyunun Bilgilendirilmesi”ni düzenlemektedir. Bu bölümde yer alan 13.maddedeki düzenlemeler esas itibarıyla sigortacının internet sitesi kurmasına ilişkindir.

Yönetmelik m.13/2'ye göre sigortacı bilgilendirme faaliyetlerini etkin bir biçimde yerine getirmek için kurumsal bir internet sitesi oluşturmak zorundadır. Aşağıda sayılacak bilgi veya belgelerin yer alacağı sayfa ve formların kolaylıkla okunabilir bir puntoda, ayrı ayrı ve ana sayfadan doğrudan bağlantı vermek suretiyle oluşturularak kurumsal internet sitesi aracılığıyla kamuoyunun bilgisine sunulması gerekmektedir. Bu internet sitesinde hangi bilgilerin yer alması gerektiği ilgili maddenin 3.fıkrasında tek tek sayılmaktadır. Bunlar şu şekildedir;

- Sigortacıya ilişkin genel bilgiler başta olmak üzere sigortacının ortaklık yapısı, idari yapısı ve sermayesine ilişkin bilgiler,
- Faaliyet gösterilen branşlar ile bu çerçevede sunulan sigortacılık hizmetleri ve ürünler ile ilgili bilgiler,
- Sigorta ürünleri çerçevesinde teminat kapsamında olmamasına rağmen ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetler, rizikolar veya sözleşmeye konulabilecek özel hükümlere ilişkin bilgiler,
- Sözleşmeye konu rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, sigorta ettirenin, sigortalının ya da lehtarın hak ve yükümlülükleri ile bunların izlenmesi gereken prosedüre ilişkin bilgiler,
- Vergi uygulamalarına ilişkin bilgiler,
- Genel Müdürlük ve Bölge Müdürlükleri başta olmak üzere adres, elektronik posta, telefon ve faks numaraları,
- Acentelere ilişkin irtibat adresleri, telefon ve faks numaraları,
- Şikâyet ve başvuruların yapılma şekli ve usulleri,
- Sigorta ettirenlerin, sigortalıların veya sigortadan menfaat sağlayan kişilerin internet üzerinden bilgi talep edebilmesi ve şikâyette bulunabilmesine olanak sağlanmasını teminen oluşturulacak elektronik formlar,
- İstatistikî veriler ve diğer bilgiler.

Ayrıca sigortalının kendisine verilen şifre, poliçe numarası, hasar dosya numarası veyahut birtakım kişisel bilgileri kullanarak sisteme girerek şu bilgilere erişebilmesi de gerekmektedir:

- Poliçe bilgileri ile tazminat ödemesine ilişkin işlemlerin güncel haline
- Hayat sigortası sözleşmelerinde, tahakkuk eden ve tahsil edilen primlere, verilen teminatlara ve her bir teminata ilişkin tutarlara, kesintilere (komisyonlar, idari ve tahsil masrafları ile diğer giderler), varsa birikim ve kar payı tutarına, kar payı oranlarına, iştirak, ikraz ve tenzildeki sözleşmelerin durumuna

Bu bilgilere ek olarak şirketlerin Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmeliğin¹³⁰ 14.maddesi uyarınca finansal raporlar ile Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmeliğin¹³¹ 21. maddesi uyarınca faaliyet raporlarına ilişkin bilgilere de internet üzerinden ulaşılabilir. Son olarak ise 2008/27 sayılı Hak Sahiplerince Aranmayan Paralar Hakkında Genelge uyarınca, hak sahiplerince aranmayan paralara ilişkin bilgilere ulaşmak üzere sigorta şirketlerinin internet sitelerinin ana sayfasından Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nin internet sitesine link vermeleri gerekmektedir.

2009/27 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik Uyarınca İnternet Sitesi Kurma Zorunluluğu Hakkında Sektör Duyurusu'nda¹³² hayat sigortası şirketlerinin internet sitelerinin, Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 13/4 hükmünde belirtilen hususların kimilerini içermediği ve internet sitesinde birtakım aksaklıkların mevcut olduğu, bunların giderilmesine yönelik tedbirlerin ivedilikle alınmasının gerektiği, aksi takdirde şirketler aleyhine yasal işlem yapılacağı belirtilmektedir.

3.2. BİLGİLENDİRMENİN ŞEKLİ

¹³⁰ 14.07.2007 tarih ve 26582 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹³¹ 07.07.2007 tarih ve 26606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹³² Hazine Müsteşarlığı tarafından 15.10.200 tarihinde yayımlanmıştır.

3.2.1. Şekil Şartı

Bilgilendirme Yönetmeliği m.5 bilgilendirmeye ilişkin genel bilgiler içermektedir. Bu maddenin ilk fıkrası ise bilgilendirmenin şeklini düzenler. Düzenlemeye göre bilgilendirme sözlü ve yazılı olarak yapılacaktır, ancak esas olan yazılı yapılmasıdır.

Aynı Yönetmeliğin 11.maddesinin 1. fıkrasına göre bu yükümlülüğün taahhütlü mektup, faks, telgraf, elektronik posta, güvenli elektronik imza veya Hazine Müsteşarlığı tarafından uygun görülen başka bazı yollarla yerine getirilmesi mümkündür.

Bilgilendirme Yönetmeliği m.11/3 uyarınca bilgilendirme basın ve yayın yolu ile de yapılabilir. Ancak bunun için bilgilendirmenin yukarıda sayılan yollardan hiçbiri ile yapılmasının mümkün olmaması ve Hazine Müsteşarlığı'nın onayının alınması gerekmektedir.

TTK Tasarısı m.1423/1 uyarınca aydınlatma yazılı olarak yapılmalıdır. Maddenin 3. fıkrasında ise aydınlatma açıklamasının şekil ve içeriğini belirleme yetkisi Hazine Müsteşarlığı'na verilmektedir. Her ne kadar ilk fıkra yazılılığın katı biçimde uygulayacağı izlenimi uyandırsa da, Tasarı yürürlüğe girdikten sonra Müsteşarlık tarafından günümüz ihtiyaçları dikkate alınarak bugünkü gibi uzaktan pazarlama yöntemlerini içeren düzenlemeler yapılacağı tahmin edilmektedir.

Sigorta sözleşmeleri hem herhangi bir şekle tabi olmamasından dolayı hem de sigorta ürünlerinin fiziksel nitelik taşımamaları sayesinde elektronik ticarete uygundurlar¹³³. Sigortacılıkta internet web sitesinin görsel aracı olarak kullanılması, e-posta yoluyla teklifname gönderilmesi veya sözleşmenin sanal ortamda çevrimiçi olarak akdedilmesi gibi şekillerde

¹³³ YANIK Serhat / YAZICI Selim, "Sanal Sigortacılık", Reasürör Sa.47, Ocak 2003, s.11.

kullanılabilir¹³⁴. Bu son halde Tasarının aydınlatma yükümlülüğünün nasıl uygulanacağı ile ilgili de bir düzenleme getirmesi gerekmektedir¹³⁵.

Alman Hukuku bakımından ise VVG § 7'deki düzenlemeye göre yazılılık hususu "textform" kavramı ile ifade edilmiştir. Yeni kanun ile birlikte artık yazılı şeklin yerini textform almıştır. Düzenlemeye göre bilgilendirmenin klasik anlamda kâğıda basılmış ve imzalanmış olması gerekmemektedir; basılı olmasa da kesintisiz bir biçimde üretilen yazı şeklinde olması yeterlidir¹³⁶. Örneğin; sigortacı tarafından sigorta ettirenin cep telefonuna gönderilen mesaj, adrese gönderilen cd, e-posta adresine gönderilen pdf formatındaki bilgiler, hafıza kartındaki(USB-Memory Stick) dosyaların hepsi de bu şekildedir ancak basılı değildir.

3.2.2. İstisnaları

Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esas olmakla birlikte, bazı hallerde bu mümkün olamamaktadır. Bilgilendirme Yönetmeliği m.5'te yer alan düzenlemeye göre uzaktan pazarlama yöntemlerinden birisi ile akdedilen sigorta sözleşmelerinde de durum böyledir. Ancak bu halde dahi sigortacı asgari bilgilendirmeyi yaptığını ispatlamakla yükümlüdür.

Sigorta sözleşmeleri uzaktan pazarlama yöntemleri dediğimiz telefon, internet, posta gibi araçlar marifetiyle akdedilebilmektedir. Bu hallerde taraflar fiziki olarak bir arada değildir ve bilgilendirmenin de yazılı olarak yapılması gerekmemektedir.

¹³⁴ ULUĞ İlknur, "Sanal Sigortacılık", SBArD Eylül 2003 s.225.

¹³⁵ Bu konuda örneğin şu husus akla gelebilir: Güvenli elektronik imza ile birbirine e-posta gönderen ve sözleşmeyi kuran tarafların daha sonra Tasarı m.1423'e göre tekrar yazılı bir aydınlatmada bulunmasına gerek olacak mıdır? Bu noktada bir tercihte bulunulmalıdır. Alman hukukunda sigorta ettirenlerin korunması tercih edilmiş ve sigortalılara yapılacak açıklamaların "fiziki ortamda" "yazılı" olarak yapılması tercih edilmiş ve düzenlemeler buna göre yapılmıştır. MEMİŞ, Tasarı, s.108.

¹³⁶ BAUMANN Frank / BEENKEN Matthias, Das Neue Versicherungsvertragsrecht in der Praxis, 2.Auflage, München 2008, s.56, MARLOW Suen / SPUHL Udo, Das Neue VVG Kompakt, 3.Auflage, Karlsruhe 2008, s.18.

Her ne kadar eski zamanlardan beri mektup gibi araçlar sayesinde sözleşme akdederken tarafların fiziki olarak karşı karşıya gelmesi zorunluluk teşkil etmemekteyse de, teknolojinin günümüzdeki gelişmesi sayesinde artık yepyeni uzaktan pazarlama yöntemleri geliştirilmiş durumdadır. Bilgilendirme Yönetmeliğinin 5/1. maddesine göre tarafların fiziki olarak bir araya gelmesinin ve durumun gereği olarak yazılı bilgilendirmenin yapılmasının söz konusu olmadığı hallerde yazılılık şartı aranmayabilecektir. Maddede sözleşmenin telefon, çağrı merkezi, internet vb. iletişim araçları kullanılarak yapılması bu duruma örnek olarak verilmiştir. Bir başka deyişle, sigorta sözleşmesi eğer yukarıda sayılan ve benzeri iletişim araçlarından biriyle yapılırsa, sigortacı yine muhatabını bilgilendirmekle yükümlü olacak fakat bu şekilde yapılan işlemin doğası gereği yazılılık bir zorunluluk olmaktan çıkacaktır.

Bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiğini ispat külfeti sigortacıdadır. Müsteşarlıkça çıkartılan 2008/12 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2. Genelge'ye¹³⁷ göre, bu tip durumlarda bilgilendirme yapıldığını kanıtlamak bakımından telefon görüşmelerinin kayda alınması, teyitli e-posta, faks, taahhütlü mektup, kurye taşımacılığı, internet yoluyla yapılan satışlarda bilgilendirme formunun internet ortamında görüntülenmesi ve müşteriden elektronik ortamda onay alınması ve sair yöntemler kullanılabilir. Sonuç olarak; uzaktan pazarlama araçları kullanılarak akdedilen sözleşmeler bakımından formunun kâğıda basılı biçimde teslimi gerekmemektedir.

Hazine Müsteşarlığı, 2008/12 sayılı Genelge ile, Yönetmelikte aranan yazılılık şartının çok katı bir şekilde yorumlanmamasının gerektiğini, madde hükmünden tarafların bir araya gelmesinin “mümkün olmamasının” değil, “söz konusu olmamasının” anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

¹³⁷ Hazine Müsteşarlığı tarafından 01.05.2008 tarihinde yayımlanmıştır.

4. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK

4.1. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALLERİ

Bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık teşkil eden haller en genel biçimde yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi ile yükümlülüğün hiç yerine getirilmemesi olarak tespit edilebilir.

4.1.1. Yükümlülüğün Gereği Gibi Yerine Getirilmemesi

Yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi halleri aşağıda inceleyeceğimiz gibi, formun gereği gibi teslim edilmemesi, verilen bilgilerin yanlış, eksik yahut fazla olması hallerinden ibarettir¹³⁸.

4.1.1.1. Formun Gereği Gibi Teslim Edilmemesi

Bilgilendirme yükümlülüğü sigortacı tarafından sözlü ve yazılı olarak yerine getirilir ancak yazılı olması esastır. Maddedeki “bilgilendirme formunun gereği gibi teslim edilmemesi” ifadesinden formun geç veya eksik teslim edilmesi yahut hiç teslim edilmemesi anlaşılmaktadır.

Bilgilendirme formunun en geç sözleşme akdedilirken verilmesi gerekmektedir; bunun aksi, sigorta ettirenin sözleşmeyi akdetmeden önce bilgi sahibi olarak kendisi için en uygun olanı seçmesini olanaksız

¹³⁸ GÜRDAMAR çalışmasında yanlış bilgiyi, hatalı ve eksik bilgi kavramlarının üst kavramı olarak kullanılmaktadır. GÜRDAMAR Damla, Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006, s.26. Çalışmamızda yanlış bilgi kavramı gerçeğe aykırılık içeren bilgi olarak kullanılmış, eksik bilgi ise ayrıca açıklanmıştır.

kılmaktadır. Bu nedenle formun geç teslimi bilgilendirmenin gereği gibi yerine getirilmemesi hallerinden birisidir. Formun hiç teslim edilmemesi halinde de geç teslim hali için söylenenler geçerli olacaktır.

Bilgilendirme formunun eksik olarak tesliminde ise verilmesi gereken tüm bilgiler sigorta ettirene ulaşamamakta, yine sağlıklı bir karar vermesi engellenmiş olmaktadır.

4.1.1.2. Verilen Bilgilerin Yanlış Olması

Yanlış bilgi, gerçeğe aykırılık içeren bilgidir. Bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesi sırasında gerçeğe aykırı bilgiler verilmesi halinde yükümlülük ihlal edilmiş olacaktır.

Sigortacı eğer yanlış bilgi vererek sigortalananın şeyin teminat kapsamına alınmasını engellemişse yahut daha fazla prim ödenmesine neden olmuşsa, bu takdirde meydana gelen zarar sigortacı tarafından tazmin edilecektir.

4.1.1.3. Verilen Bilgilerin Eksik Olması

Eksik bilgi verilen bilgide herhangi bir gerçeğe aykırılık bulunmamasına rağmen, bu konu ile birlikte dikkate alınması gereken başka bazı önemli noktaları içermeyen bilgidir¹³⁹.

Sigortacı bilgilendirme sırasında sigorta ettirene doğru bilgi vermekle yükümlü olduğu gibi, eksik bilgi vermemekle de yükümlüdür. Sigorta ettirenin sözleşmedeki birtakım şartları öğrenmesi lakin bu şartların istisnasını teşkil eden hususları öğrenmemesi halinde bilgilendirmenin

¹³⁹ GÜRDAMAR s.26.

doğru şekilde gerçekleştirildiği söylenemeyecektir. Bu halde bilgilendirme ile amaçlanan, kişinin yapacağı sözleşme ile ilgili edindiği bilgiye göre bilinçli tercih yapması mümkün olmayacaktır.

Sigortacının sözleşme öncesinde vermesi gereken bilgiler, muhatabın ihtiyacına uygun sözleşme hakkında sağlıklı karar vermesini sağlamaya yetecek kadar olmalıdır. Yeterli bilgi kavramı her sözleşme ve her muhataba göre değişebilir. Burada sigortacı tarafından dikkate alınması gereken kıstas muhatabın açık talepleri uyarınca objektif olarak tespit edilebilen bilgilerdir. Yoksa muhatabının açıklamadığı veya belirtmediği hususlara ilişkin bilgi verilmesi zorunlu değildir¹⁴⁰.

Eksik bilgi verme kavramına sigortacının, okuma-yazma bilmeyen muhatabına bilgilendirme formu vermesine rağmen sözlü açıklama yapmaması halinde de rastlarız. Buna benzer bir şekilde eğer sigortacının verdiği bilgilendirme formu muhatabın bilmediği bir dilde hazırlanmış ise, bu ihtimalde de eksik bilgilendirmenin varlığından söz edilecektir¹⁴¹.

4.1.1.4. Verilen Bilgilerin Gereğinden Fazla Olması

Bir diğer yükümlülüğe aykırılık hali ise sigortacı tarafından verilen bilgilerin fazla olması durumunda söz konusu olacaktır. Bilgilendirme ile amaçlanan, sigorta ettirenin yapacağı sözleşme ile ilgili gerekli bilgileri edinmesi ve bu şekilde sağlıklı bir tercih yaparak sözleşmeyi bilinçli bir şekilde akdetmesinin sağlanmasıdır. Bilgilendirme formu ise sigorta ettiren bakımından en çok önem teşkil eden bilgilerin yer aldığı bir belgedir. Bu belgede ikincil derecede önem teşkil eden hususlar yer almaz zira bunlar zaten sözleşmenin aslında bulunmaktadır. Sigorta sözleşmesinin kurulması aşamasında sigortacı tarafından verilmesi gereken bilgilerin, muhatabın sözleşmeyi anlaması,

¹⁴⁰ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.285

¹⁴¹ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.287.

gireceği ilişkinin sonuçlarını öngörebilmesi ve bu sayede rasyonel kararlar almasına yetecek seviyede olması gerekir, daha fazlası istenmez¹⁴².

Fazla bilginin verilmesi halinde sigorta ettirenin daha ilk aşamada akli karışacak ve bilgi kirliliği dolayısıyla asıl önemli hususları kaçıracaktır. Bu şekilde kafası karışan sigorta ettirenin asıl önemli hususlar bakımından net bilgi sahibi olduğu söylenemeyecektir¹⁴³.

Kişinin eksik bilgi sahibi olması ile fazla bilgi sahibi olması arasında sonuç bakımından fark yoktur; iki halde de bilgilendirme yükümlülüğü sigorta ettirenin sözleşme içeriği ile ilgili açık ve net bir fikre sahip olmaması nedeniyle gereği gibi yerine getirilmemiş olacaktır¹⁴⁴. Ancak fazla bilgi verilmek suretiyle yükümlülüğünün ihlal edildiğinin ispatı diğer aykırılık hallerinin ispatına göre oldukça zor olacaktır.

4.1.2. Yükümlülüğün Hiç Yerine Getirilmemesi

Sigortacı sigorta sözleşmesinin akdinden önce muhatabına hiçbir bilgi vermez ise bilgilendirme yükümlülüğünü hiç yerine getirmemiş sayılacaktır.

Sigortacı bilgilendirmeyi sözlü yaparsa yahut bilgilendirme formunu verdikten sonra taraflar anlaşarak sözleşmeyi başka esaslarla yapmaya karar verir fakat bunu belgeleyemezlerse yükümlülük hiç yerine getirilmemiş sayılır. Bu konudaki ispat yükü sigortacıya aittir; sigortacı bu durumu ispatlayamazsa bilgilendirmeyi hiç yapmamış sayılacak, bu suretle yükümlülüğünü ihlal etmiş olacaktır.

Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü hiç yerine getirmemesi hali için Yönetmelik m.7 herhangi bir yaptırım öngörmemektedir. Daha hafif aykırılık

¹⁴² ÖZDAMAR Aydınlatma, s.287.

¹⁴³ MARLOW Suen / SPUHL Udo, Das Neue VVG Kompakt, 3.Auflage, Karlsruhe 2008, s.17.

¹⁴⁴ ÖZDAMAR Aydınlatma, s.287-288.

içeren “gereği gibi yerine getirmeme” hali için bile yaptırım öngülmesine rağmen, daha ağır nitelikte olan “yükümlülüğün hiç yerine getirilmemesi”ne karşı herhangi bir yaptırımın belirtilmemesi pek yerinde görülmemektedir. Yönetmelik m.7 düzenlemesi maddede yazdığı hali ile dikkate alınır, yükümlülüğün hiç yerine getirilmemesi durumunda, sigorta ettiren bu ihlalden dolayı uğradığı zararı sigortacıdan kıyasen BK m.96’ya göre talep edebilecektir. Ancak eğer yukarıda açıklandığı gibi hiç yerine getirmemenin diğerine göre daha önemli olduğu dikkate alınır, bu durumda gereği gibi yerine getirmeme haline uygulanan yaptırımın hiç yerine getirmemeye de uygulanması yerinde olacaktır. Bu hususun açıklığa kavuşturulması için maddedeki ifadenin düzeltilmesi gerekmektedir.

4.2. YÜKÜMLÜLÜĞE AYKIRILIĞIN MÜEYYİDE VE ŞARTLARI

4.2.1. Genel Olarak

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik’in 7. maddesi bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılığın müeyyidesini düzenlemektedir. Madde şu şekildedir; “*Sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde düzenlenen Bilgilendirme Formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut Bilgilendirme Formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir*”.

Kişi eğer yükümlülüğe aykırı davrandı ve bu durum sigorta ettirenin sözleşme yapma kararında etkili oldu ise, bu halde sözleşmeyi feshedebilir. Bir zararı mevcutsa, bunu da talep edebilir.

Culpa in contrahendo, sözleşme görüşmeleri sırasındaki kusur anlamına gelmektedir. Taraflardan biri sözleşme müzakereleri sırasında yükümlülüklerine aykırı davranarak, açıklaması gereken hususları açıklamama, yanlış bilgi verme, gereken dikkati göstermeme veya akit yapma niyeti olmadan müzakereye girme sonucunda karşı tarafı bu yüzden zarara uğrattırsa, kusurlu davranan tarafın, diğer tarafın zararını tazmin etmesi gerekeceği kabul edilmektedir¹⁴⁵.

2008/7 sayılı Genelge'de sözleşme taraflarının gerçekleştirecekleri bilgilendirme yükümlülüğünün MK m.2 ve genel hukuk ilkeleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aksine bir uygulama, herhangi bir hukuki metinde yaptırım altına alınmamış olsa bile, borçlar hukuku hükümleri ve "culpa in contrehendo" sorumluluğu çerçevesinde tazminat borcunun doğmasına neden olacaktır. Bu çerçevede, sigorta sözleşmeleri için öngörülen bilgilendirme yükümlülüğünü de genel esaslardan ayrı düşünebilmek mümkün değildir. Zira, bu durum sadece genel hükümlerin sigortacılık gibi özel bir alanda hüküm altına alınmasından ibarettir.

Culpa in contrahendo sorumluluğuna gidebilmek için öncelikle kusurlu bir davranışın bir zarara yol açması gereklidir. Çalışmamızın konusu itibariyle baktığımızda, bu kusurlu davranış sigortacının yanlış, eksik veya fazla bilgi vererek bilgilendirme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesi yahut yükümlülüğünü hiç yerine getirmemesi olacaktır. Bu kusurlu davranış sözleşme görüşmeleri sırasında işlenmiş olmalıdır. Her ne kadar bilgilendirmeye ilişkin düzenlemeler sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamında yükümlülüğün ihlalini kapsamaktaysa da, culpa in contrahendo sorumluluğu yalnızca sözleşmenin müzakeresi sırasındaki kusurlu davranışları kapsamaktadır. Sözleşmenin müzakeresi aşaması dışındaki aşamalar bakımından bilgilendirme yükümlülüğüne bir aykırılık

¹⁴⁵ OĞUZMAN Kemal/ÖZ Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Bası, İstanbul 2009, s.321-322, REİSOĞLU Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16.Bası, İstanbul 2006, s.282, TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, Tekinay – Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Bası, İstanbul 1993, s.975.

söz konusu olursa, bu takdirde başvurulacak kurum culpa in contrahendo değil, sözleşmesel sorumluluk olacaktır.

Son olarak culpa in contrahendo sorumluluğu bakımından zararın sözleşme görüşmeleri dolayısıyla verilmesi aranmaktadır. Daha açık bir ifade ile, taraflardan birinin kararını etkileyecek bir konuda bilgi verilmemesi veya sözleşmenin kurulduğu konusunda haksız bir güven uyandırılması nedeniyle ortaya çıkan zararlar ise görüşmeler dolayısıyla verilmiş kabul edilir¹⁴⁶.

Sonuç olarak, sigorta sözleşmesi kurulmadan önceki görüşmelerde bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık olursa ve bu aykırılık sigorta ettirenin sözleşme yapma kararında etkili olmuş ise, burada culpa in contrahendo sorumluluğunun varlığından bahsedilebilecektir. Sözleşmenin kurulması ve devamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde ise bu kuruma başvurulamaz.

Sigorta sözleşmesi yapılmış olsun veya olmasın culpa in contrahendo uyarınca zararın tazmini talebinde bulunulabilir. Bilgilendirme Yönetmeliği'nde ise sigorta ettirene sadece sözleşmeyi fesih hakkı ve eğer mevcutsa zararı talep hakkı verilmektedir; o halde zarar talebinde bulunmak için sözleşmenin akdedilmiş olması mı gerekecektir? Bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir. Zira Yönetmelik'te açıkça yazılmamış olması, sigorta ettirenin sözleşme görüşmelerinde karşı tarafın kusuru yüzünden meydana gelen zararını talep edemeyeceği anlamına gelmez. Sigorta ettiren zararının tazmini talebini, eğer ortada akdedilmiş bir sözleşme varsa sözleşmesel temellere, sözleşme gerçekleşmedi ise culpa in contrahendoya dayandıracaktır.

¹⁴⁶ YILMAZ, Hamdi, "Sözleşme Görüşmelerinde Kusur Culpa In Contrahendo ve Sorumluluğun Hukuksal Niteliğinde Yeni Görüşler", Yargıtay Dergisi, C.11, Sa.3, Ankara 1985, s.239.

Sözleşme öncesi bilgi verme yükümlülüğüne aykırı davranışta culpa in contrahendo hükümlerine başvurulabilmesi hali BK'da düzenlenmemiştir; bu husus doktrince kabul edilen culpa in contrahendo hallerinden biridir¹⁴⁷.

Sonuç olarak, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü ifa etmemesi halinde şu müeyyideler uygulanabilecektir: Sigortacı eğer sigorta sözleşmesinin müzakeresi sırasında bilgilendirme yükümlülüğünü ifa etmemiş ve bu nedenle sözleşme akdedilmemiş ise, karşı taraf “culpa in contrahendo” sorumluluğa başvurabilecektir. Ancak sigorta sözleşmesi kurulmuşsa, bu takdirde sözleşmenin kurulmasından önce veya sonraki bilgilendirme yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde sigorta ettirenin “sözleşme sorumluluğu” esaslarına göre tazminat talebinde bulunması mümkündür¹⁴⁸.

4.2.2. Sigorta Ettirenin Sözleşmeyi Feshetme Hakkı

Bazı hallerin varlığı halinde sigorta ettirenin sözleşmeyi fesih hakkı söz konusudur. Ancak bu hallerden birinin varlığında sigorta ettiren direkt olarak fesih hakkına sahip olmamakta, bunların aynı zamanda kendisinin sözleşme yapma kararını etkilemiş olması da gerekmektedir. Bu hallerin neler olduğu Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 7.maddesinde sayılmaktadır. Düzenlemeye göre;

⇒ **Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesi**

Yükümlülük sözleşmenin müzakeresi aşamasından başlamakta, kurulduktan sonra ise sözleşmenin devamında gerekli olacak bilgilerin iletilmesi şeklinde devam etmektedir. Dolayısıyla bu aşamalardan herhangi

¹⁴⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/ Serozan/Arpacı), Borçlar Hukukuna Giriş-Hukuki İşlem-Sözleşme, 4.Bası, İstanbul 2008, s.12.

¹⁴⁸ OMAĞ, Sigorta Sözleşmeleri s.28.

birinden bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi halinde fesih için gerekli hallerden birisinin oluştuğu kabul edilecektir.

⇒ **Sigortacı hakkında yanıtıcı bilgi verilmesi**

Sigortacıya ilişkin verilen bilgilerin yanıtıcı olması halinde fesih için gerekli unsurlardan biri oluşmuş kabul edilecektir.

⇒ **Bilgilendirme Formunun gereği gibi teslim edilmemesi**

Bilgilendirme yükümlülüğü sigortacı tarafından sözlü ve yazılı olarak yerine getirilir ancak yazılı olması esastır. Maddedeki “Bilgilendirme formunun gereği gibi teslim edilmemesi” ifadesinden formun geç teslim edilmesi, eksik teslim edilmesi yahut hiç teslim edilmemesi anlaşılmaktadır.

Bilgilendirme formunun en geç sözleşme akdedilirken verilmesi gerekmektedir. Bundan sonra verilecek bilgilendirme formu, bu düzenleme ile amaçlanan kişinin sözleşme öncesi bilgi sahibi olarak kendisi için en uygun sözleşmeyi seçmesi eylemini gerçekleştirememesine neden olmaktadır. Bu nedenle formun geç teslimi bilgilendirmenin gereği gibi yerine getirilmemesi hallerinden birisidir. Formun hiç teslim edilmemesi halinde de geç teslim hali için söylenenler geçerli olacaktır.

Bilgilendirme formunun eksik olarak tesliminde ise verilmesi gereken tüm bilgiler sigorta ettirene ulaşamamakta, yine sağlıklı bir karar vermesi engellenmiş olmaktadır.

⇒ **Bilgilendirme formundaki bilgilerin gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmesi**

Teminatlar, uyarılar, tazminatın ödenmesi ve sair hususları içeren bilgilendirme formunda gerçeğe aykırı bilgilerin bulunması halidir. Yanıtıcı olarak düzenlenen bilgiler formdaki herhangi bir hususa ilişkin olabilir.

4.2.3. Sigorta Ettirenin Sözleşme Nedeniyle Uğradığı Zararın Tazminini Talep Hakkı

Sigorta ettirenin akdettiği sigorta sözleşmesi nedeniyle uğradığı zararı talep edebilmesi için öncelikle Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 7.maddesinde sayılan ve bir önceki bölümde açıklanan hallerden birisinin mevcut olması ve bu halin sigorta ettirenin sözleşmeyi yapma kararında etkili olmuş olması gerekmektedir. Bu takdirde sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebilecek, sözleşme nedeniyle bir zarara uğramış ise fesihle birlikte bunu da talep edebilecektir.

Sigorta ettiren bakımından zarar, gerçekleşen rizikonun sigorta teminatı kapsamına dâhil olmaması nedeniyle gerçekleşir. Sigorta ettirene bilgilendirme yapılmaması, yapılan bilgilendirmenin yanıltıcı bilgiler içermesi ve sair haller nedeniyle sigorta ettiren, zarara neden olan olayın teminat kapsamında olduğunu veya bu kapsama alınamayacağını sanmaktadır. Ancak rizikonun teminata dâhil olmadığını, riziko sonucu zarara uğrayıp, zararı sigortacı tarafından tazmin edilmediğinde öğrenmektedir.

Sigortacı bilgilendirme yükümlülüğünü hiç yahut gereği gibi yerine getirmemiş, gerçekleşen riziko sigorta teminatı dışında yer alıyor ve kişi zararına kendisi katlanmak zorunda kalıyorsa; bu takdirde sigorta ettiren bilgilendirme yükümlülüğe uygun yapılmış olsaydı gerçekleşen rizikoyu da sigorta teminatı kapsamına dâhil ettirebilecekti ise, zararının tazminini talep edebilecektir. Buna ilişkin düzenleme Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 7.maddesinde yer almaktadır.

4.2.4. Sigorta Ettirenin Sözleşmeye İtiraz Hakkı

TTK Tasarısı bilgilendirme konusunu sigortacının borç ve yükümlülükleri arasında ve “aydınlatma yükümlülüğü” adı altında 1423.maddede düzenlemektedir. Maddeye göre sigortacı sözleşmenin kurulmasından önce sigorta ettirene “aydınlatma açıklaması” vermekle yükümlüdür. Aydınlatma açıklamasının verilmemesi halinde, sigorta ettirene sözleşmenin kurulmasına ondört gün içerisinde itiraz etme hakkı tanınmaktadır. Eğer bu süre içerisinde herhangi bir itirazda bulunulmazsa sözleşme poliçede yazılı olan şartlarla kurulmuş olarak kabul edilecektir.

Maddede geçen “itiraz etmek” kavramının hukuki niteliği pek açık olmadığı için¹⁴⁹ öncelikle bu kavramının hukuki manasını açıklamak gerekmektedir. Sigorta ettirenin belirtilen süre içerisinde gerçekleştireceği itiraz ile sözleşmenin hüküm doğurmasının önüne geçmesi amaçlanmaktadır. İtiraz etmek kavramı ile anlatılmak istenilen hukuki kurumun sözleşmeden dönme olarak anlaşılması gerektiğini düşünülmemekteyiz¹⁵⁰. Bozucu yenilik doğuran haklardan olan dönme hakkının kullanılması ile sigorta sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkacaktır¹⁵¹.

1423. madde hükmüne göre sigorta ettiren sözleşmenin kurulmasına yalnızca aydınlatma açıklamasının verilmemesi halinde itiraz edebilmektedir. Yönetmelik’te yükümlülüğün ihlali olarak nitelenen hallerin, örneğin verilen açıklamanın yanıltıcı bilgiler içermesi yahut eksik olması hallerinin varlığında sigorta ettirenin itiraz ederek sözleşmeden dönmesi mümkün değildir. Doktrinde sigorta ettirenini kendisine yüklenemeyecek nedenlerle itiraz süresini kaçırdığını ispat etmesi halinde, kendisi aleyhine sonuç doğuracak poliçe hükümleri yerine kanun hükümlerinin uygulanmasına

¹⁴⁹ MEMİŞ maddede düzenlenen “itiraz etme” kavramının hukuki niteliği ve içeriğinin pek belirgin olmadığını, sigorta ettirenin itiraz hakkını kullandığı hallerde durumun ne olacağını, sözleşmenin geçerliliği veya nasıl ve hangi şartlarda kurulacağını belirsiz olduğunu belirtmiştir. MEMİŞ, Tasarı, s.97.

¹⁵⁰ ÖZDAMAR itirazın fesih olarak anlaşılmasının sigorta ettirenin daha yararına olduğunu düşünmektedir. Ayrıntılı açıklama için bkz. ÖZDAMAR Aydınlatma, s.365.

¹⁵¹ TEKİNAY s.964-65.

ilişkin bir düzenleme yapılmasının yerinde olacağı yönünde görüşler mevcuttur¹⁵².

Sigorta ettirenin itiraz etmesi için ondört günlük bir hak düşürücü süre söz konusudur. Ancak Bilgilendirme Yönetmeliği'ne bakıldığında yükümlülüğe aykırılık halinde sigorta ettirenin sahip olduğu hakların kullanılmasına ilişkin bu şekilde bir hak düşürücü sürenin düzenlenmediği görülmektedir. Tasarı ile Yönetmelik hükümlerindeki bir başka farklılık da şudur ki; Tasarıda sigorta ettirene sözleşmenin kurulmasına itiraz hakkı tanınmaktadır. Ancak Bilgilendirme Yönetmeliği m.7'de belirtilen hallerin varlığı ve bunlardan birinin sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini akdetme yönündeki kararında etkili olması halinde sigorta ettirenine tanınan hak fesih hakkıdır. Fesih hakkının kullanılması halinde sözleşme ileriye etkili biçimde sonlanacaktır.

Sigorta ettirenin itirazını düzenleyen hüküm, poliçe verme yükümlülüğünü düzenleyen Tasarının 1424.maddesinde getirdiği düzenlemeler ile de uyumlu değildir. İlgili madde uyarınca sigorta sözleşmesi eğer sigortacı veya acentesi tarafından kurulmamışsa, sigorta poliçesini sigorta ettirene teslim etme süresi onbeş güne kadar uzayabilmektedir. Bu ihtimalde itiraz müessesesinin nasıl çalışacağı belli değildir¹⁵³.

Aydınlatma açıklamasının verilmediği hallerde, bahsolunan ondört günlük süre içerisinde riziko gerçekleşirse ne olacaktır? Bu halde eğer teminatın kapsamı gerçekleşen rizikoyu kapsamakta ise sigorta ettirenin herhangi bir itirazda bulunmayarak susması menfaatine olacaktır. Ancak sigorta ettiren teminattan yararlanamıyorsa, bu takdirde kendisine aydınlatma açıklaması verilse idi o sigortayı farklı şartlarla yapacağını iddia edebiliyorsa itiraz hakkını kullanacaktır. Ancak söz konusu süre geçti ise, bu takdirde sigorta ettirenin itiraz hakkı mevcut olmayacaktır ve sözleşme poliçede yazıldığı

¹⁵² AYLİ Ali, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6.Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", SHD 2005, Özel Sayı 1, s.222.

¹⁵³ MEMİŞ, Tasarı, s.97.

haliyle geçerli sayılacaktır. Tasarı ile getirilen bu düzenlemenin sigorta ettiren aleyhine bir düzenleme olduğunu düşünmekteyiz zira sigorta ettirenin tecrübesizlik, bilgisizlik veya elinde olmayan herhangi bir neden dolayısıyla bu süreyi kaçırmaması halinde, sözleşme poliçede yazılı şartlarla kurulmuş sayılacaktır. Bu durum özellikle derhal fesih halini düzenleyen BK m. 107'nin uygulanılmasının öngörüldüğü hallerde sigorta ettiren aleyhine sonuçlar doğurabilecektir. Söz konusu hallerde ne gibi bir hukuki yöntemin izlenmesi gerektiği maddede düzenlenmemiştir¹⁵⁴.

Yukarıda belirtilen hususlardan görüleceği üzere Tasarı ve Yönetmelik hükümleri birbirinden farklıdır. Özellikle de yükümlülüğe aykırılığın müeyyidesi bakımından tam anlamıyla birbirinin zıddı sonuçlar içermektedir. Tasarının bu haliyle yasalaşması halinde Yönetmelik'in uygulanması mümkün olmayacak, kanundaki düzenlemelere uygun yeni bir Yönetmelik çıkartılması gerekecektir.

4.2.5. Zamanaşımı

TTK m. 1268'e göre sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tüm talepler için zamanaşımı süresi iki yıldır. TTK Tasarısı m. 1420'de bahsedilen bu iki yıllık sürenin korunduğu görülmektedir. Ancak Tasarıdaki yeni düzenleme uyarınca sigorta tazminatı ve sigorta bedeline ilişkin alacaklar her halde rizikonun gerçekleşmesinden itibaren altı yıl içerisinde talep edilmedikleri takdirde zamanaşımına uğrayacaktır. Maddenin gerekçesinde, sigortalı veya sigortadan faydalanan kimsenin rizikonun gerçekleştiğini çok sonra öğrenebileceği dikkate alınarak, mevcut kanundaki 2 yıllık süre yanında, altı yıllık bir sürenin getirildiği ifade edilmektedir. Borçlar hukuku, Trafik Kanunu uygulaması gibi sigortaya ilişkin uygulamalarda süreler 5 veya 10 yıldır. Hatta sorumluluk sigortalarında zamanaşımını düzenleyen 1482 numaralı maddede de 5 yıllık süre söz konusudur. Bu bakımdan

¹⁵⁴ AYLİ s.222.

düzenlemeler arasında bir uyumsuzluk sorunu yaşanmaması adına 1420. maddedeki sürenin 6 yıl yerine 5 yıl olması daha uygun olacaktır¹⁵⁵.

Bilgilendirme yükümlülüğü bakımından zamanaşımına dair herhangi özel bir düzenleme getirilmemiştir¹⁵⁶. Dolayısıyla genel zamanaşımı süresi olan 2 yıllık süre bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali hallerinde de geçerli olacaktır.

Alman Hukukunda önceki VVG'nin yürürlükte olduğu dönemlerde, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesi sebebiyle, sigortacının sorumluluğunun, kanundaki genel süreye bağlı olduğu savunulmuştur. Eski DVVG § 12 hükmüne göre, sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan tüm talepler iki yıllık zamanaşımı süresine bağlıydı. Alman Federal Mahkemesi verdiği kararlarda sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde taleplerin iki yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu hükme bağlamıştır. Ancak yeni VVG'de zamanaşımı süresinin düzenlenmemiş olması ve sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan taleplerin üç yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olması sebebiyle, söz konusu tartışma Alman Hukukunda kalmamıştır¹⁵⁷.

¹⁵⁵ METEZADE Zihni, "Türk Ticaret Kanunu Değişiyor", Birlikten, Sa. 1, Yıl 2005, s.21.

¹⁵⁶ İsviçre'deki düzenlemede sigorta ettiren, aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesinden dolayı ortaya çıkan fesih hakkını kullanmak bakımından, öğrenmeden itibaren dört hafta ve her halde bir yıllık zamanaşımı süresi ile bağlanmış bulunmaktadır. ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.368, dn.383.

¹⁵⁷ ÖZDAMAR, Aydınlatma, s.368, dn.386.

5. SONUÇ

Çalışmamızda incelediğimiz bilgilendirme yükümlülüğü yakın zamanda yapılan düzenlemeler ile sigorta hukukuna girmiş bulunmaktadır. Sözleşmenin taraflarının birbirlerine özellikle de sözleşme kurulmadan önce bilgi vermeleri aslen borçlar hukukunun genel esaslarından birisidir. Ancak Sig.K. m.11/3 ile getirilen ve bu madde uyarınca çıkartılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik ile artık özel düzenlemelerin varlığı söz konusu olmuştur.

Sigorta ettirenin sigortacıya ihbarda bulunma yükümlülüğü Ticaret Kanunumuzun yürürlüğe girdiği 1950'li yıllarda mevcut olmasına rağmen, bunun tam aksi durumu olan sigortacının sigorta ettirene sözleşme ile ilgili bilgilendirmede bulunması hali ancak bugün hukuki düzenlemelerde kendisine yer bulabilmiştir.

Bilgilendirme yükümlülüğünün sigorta şirketlerinin murakabesine ilişkin bir kanun olan Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenmesi kanun yapma tekniği açısından yerinde değildir zira sigorta sözleşmesine ilişkin hususlar TTK'da

düzenlenmektedir. Ayrıca bu yükümlülüğün sadece bir fıkrada tanımlanarak, geriye kalan tüm düzenlemelerin Yönetmelik hükümlerine bırakılması da, aslında kanunla düzenlenmesi gereken bu husus bakımından yerinde değildir. Tüm bunlara karşın sigorta ettiren bakımından oldukça faydalı olduğunu düşündüğümüz bu düzenlemenin gerçekleştirilmiş olması olumlu bir adımdır.

Bilgilendirmeye ilişkin bir hüküm, yakın zamanda yürürlüğe girmesi beklenen ve TBMM'de tasarı halinde bekleyen yeni TTK'da da mevcuttur. Ancak bugün yürürlükte olan mevzuat ile Tasarıdaki hüküm birbirlerinden oldukça farklıdır. Bu nedenle Tasarı yürürlüğe girdiğinde bu iki düzenlemenin birbirine uyumlu hale getirilmesi gerekecektir.

Sonuç olarak, bahsolunan tüm bu olumsuzluklara rağmen sigorta hukuku mevzuatına giren bilgilendirme yükümlülüğünün sigorta ettirenlerin lehine olan, yerinde bir düzenleme olduğunu düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- ADAY Nejat, Özel Hukukta Yüklenti Kavramı ve Sonuçları, İstanbul 2000.
- ALTUNKAYA Mehmet, “Sözleşmenin Kuruluşundan Önce Tüketicinin Korunması”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran-Aralık 2004, Cilt VIII, Sayı 1-2, s. 95-119.
- ARAS Güler/MÜSLÜMOV Alövsat, “Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilgi ve Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkileri”, İktisat, İşletme-Finans Dergisi, Sa.222, Yıl 2004, s.55-65.
- ARSEVEN Haydar, Sigorta Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1991.
- ASLAN İ.Yılmaz, En Son Değişikliklerle ve Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Hukuku, 2.Bası, Bursa 2004.
- ATAMER Kerim, “Yargıtay Kararları Işığında Deniz Ticareti ve Deniz Sigortası Hukukunda Güncel Sorunlar ve Gelişmeler” konulu bildiri metni, XIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 12 Haziran 2009.
- AYLİ Ali, “Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin, TTK Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, SBArD Eylül 2005, Sa.6, s.203-231, <http://www.akader.net/sbard/sayilar/2005Eylul/4.pdf> , Ziyaret tarihi: 13.08.2009.
- BAŞPINAR Veysel, “Organ Naklinde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü”, 1. Tıp Etigi ve Tıp Hukuku Kongresi, Organ ve Doku

Naklinde Tıp Etigi ve Tıp Hukuku Sorunları, s. 191-215, İstanbul 2007.

- BAUMANN Frank / BEENKEN Matthias, Das Neue Versicherungsvertragsrecht in der Praxis, 2.Auflage, München 2008, s.56
- BAYKAN Renan, Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri, 2.Bası, İstanbul 2005.
- BOZER Ali, Sigorta Hukuku, 2.Bası, Ankara 2007.
- BOZKURT Tamer, Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellallık, Ankara 2007
- CAN Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku, 2.Bası, Ankara 2007.
- ÇEKER Mustafa, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, 2.Bası, Adana 2004. (Kısaca : Yargıtay Kararları)
- ÇEKER Mustafa, Sigorta Hukuku, Adana 2008. (Kısaca : Sigorta Hukuku)
- DEMİR Mehmet, Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004.
- DEMİRKAN Balkır, “Sigorta Sektöründe Asimetrik Bilgi Problemi”, Sigorta Araştırmaları Dergisi sayı 2, www.tsrbsb.org.tr/NR/rdonlyres/03EE6DB6-4920-461A-88EC-94F5A9BAD73C/2143/127_142.pdf , Ziyaret tarihi : 12.06.2009.
- DERYAL Yahya, Tüketici Hukuku, Ankara 2004.

- EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler I, 2.Bası, Ankara 1987.
- ESENER Turhan, Borçlar Hukuku I (Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği), Ankara 1969.
- GÜRPINAR Damla, Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006.
- İÇER Necati/TOKAY Evrim, “Yeni Tarım Sigortaları Sistemi, Uygulamaları ve Sonuçları”, Birlikten, Sa.11, Yıl: 2008, s.65-67.
- İNAL Emrehan, E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmenin Kurulması, İstanbul 2005.
- KABUKÇUOĞLU ÖZER Dilek, “Sigortacılık Kanunu’nun Sigorta Sektörünün Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi”, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü – III. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul 2008, s.189-196, 221-226.
- KALKAVAN Mehmet, “5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nda Değiştirilmesinde Fayda Görülen Hükümler”, Birlikten Sa.14, Yıl 2008, s.16-20.
- KAYIHAN Şaban, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004.
- KENDER Rayegân, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 9.Bası, İstanbul 2008.
- KILIÇOĞLU Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8.Bası, Ankara 2007.

- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı), Borçlar Hukukuna Giriş-Hukuki İşlem-Sözleşme, 4.Bası, İstanbul 2008.
- KUBİLAY Huriye, “Türk Özel Sigortacılığının Avrupa Birliği Özel Sigorta Hukukuna Entegrasyonu” Türkiye’de Sigorta Hukuku’nun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 2004, s.171-280 (Kısaca: Türk Sigortacılığının Entegrasyonu)
- KUBİLAY Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003.(Kısaca: Sigorta Hukuku)
- MARLOW Suen / SPUHL Udo, Das Neue VVG Kompakt, 3.Auflage, Karlsruhe 2008.
- MEMİŞ Tekin, “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Sigorta Aracıları”, Reasürör, Sa.34, Yıl 1999, s.7-20. http://www.millire.com.tr/dergi/SAYI_34.pdf , Ziyaret Tarihi : 30.08.2009. (Kısaca: Sigorta Aracıları)
- MEMİŞ Tekin, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair 6.Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, SHD 2005, Özel Sayı 1, s.89. (Kısaca : Tasarı)
- MEMİŞ Tekin, “Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri”, Reasürör, Sa.62, Yıl 2006, s.4-11. http://www.millire.com.tr/dergi/SAYI_62.pdf , Ziyaret Tarihi : 30.08.2009. (Kısaca: AB Uyum Süreci)
- METEZADE Zihni, “Türk Ticaret Kanunu Değişiyor”, Birlikten, Sa. 1, Yıl 2005, s.18-25. (Kısaca : Ticaret Kanunu)

- METEZADE Zihni, “Zorunlu Sigortalar”, Sigorta Araştırmaları Dergisi Sa. 2, Yıl 2006, s.201-218. (Kısaca: Zorunlu Sigortalar)
- METEZADE Zihni, “Ve Sigortacılık Kanunu... Nihayet”, Birlikten, Sa.8, Yıl 2008, s.21-29. <http://www.tsrbs.org.tr/NR/rdonlyres/530E09B1-C815-4159-A852-BCA05AB718D3/4137/SAYI8.pdf> , Ziyaret Tarihi : 12.07.2009. (Kısaca: Sigortacılık Kanunu)
- OĞUZMAN Kemal/ÖZ Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Bası, İstanbul 2009.
- OMAĞ Merih Kemal, “Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, s.25-41, İstanbul 2003. (Kısaca : Sigorta Sözleşmesi)
- OMAĞ, Merih Kemal, “Türk Ticaret Kanunu İle 25 Haziran 1992 Tarihli Belçika Kara Sigortası Mukavelesi Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, 1997, s.1. (Kısaca : Sorumluluk Sigortaları)
- OKSAY Suna, “Sigortacılık Kanunu ve İlgili Yönetmeliklerin Sigorta Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü – III. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul 2008, s.245-255.
- OKSAY Suna / ÖZŞAR Berna(Editör), Avrupa Birliği’nde Sigorta Aracıları- Sigorta Aracılığına İlişkin 2002/92/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi – Sigorta Araştırma Ve İnceleme Yayınları 8, İstanbul 2006.
- OZANOĞLU Hasan Seçkin, “Hekimlerin Hastalarını Aydınlatma Yükümlülüğü”, AUHFD 2003, C.52, SA.3, Sa.55-77. <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2003-52->

[03/AUHF-2003-52-03-Ozanoglu.pdf](http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2003-52-03-Ozanoglu.pdf) , Ziyaret Tarihi : 10.06.2009.
(Kısaca: Hastaların Aydınlatılması)

- OZANOĞLU Hasan Seçkin, “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı”, AUHFD 2001, C.50, Sa.1, s.55-78.
<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2001-50-01/AUHF-2001-50-01-Ozanoglu.pdf> , Ziyaret Tarihi : 10.06.2009.
(Kısaca: Tüketici Sözleşmeleri)
- ÖZDAMAR Mehmet Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara 2009.(Kısaca: Aydınlatma)
- ÖZDAMAR Mehmet, “Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği”, AÜHFD Yıl 2008, C.57, Sa.3, s.525-559.
<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2008-57-03/AUHF-2008-57-03-ozdamar.pdf> , Ziyaret Tarihi : 30.08.2009.
(Kısaca: Sigorta Brokeri)
- REİSOĞLU Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16.Bası, İstanbul 2006.
- SARIAKÇALI Turgay, İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Ankara 2008.
- SCHAUER Martin, “Avusturya’nın Avrupa Birliği’ne Girişinden Beri Avusturya’da Sigorta Sözleşme Haklarının Gelişimi – Türkiye’ye Tavsiyeler”, Türkiye’de Sigorta Hukuku’nun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 2004.
- “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik”, Birlikten, Sa.7 Yıl 2007, s.30-31.

<http://www.tsrbsb.org.tr/NR/rdonlyres/530E09B1-C815-4159-A852-BCA05AB718D3/4136/SAYI7.pdf> , Ziyaret tarihi : 30.08.2009.

- SOYSAL Müge, “Avrupa Birliği Komisyonu Tarafından Tüketici Haklarına İlişkin Hazırlanan Direktif Önerisi ve Sigorta Sektörü Açısından Önemi”, Birlikten, Sa. 16, Yıl 2009, s.30-32.
<http://www.tsrbsb.org.tr/NR/rdonlyres/536EA5D0-2E5F-4B8F-A08B-9A0770402258/5192/SAYI16.pdf> , Ziyaret Tarihi : 30.08.2009.
- ŞENOCAK Kemal, “Sigorta Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması Yoluyula AB Sigorta Piyasasında Sürdürülebilir Sigorta Bilincinin Sağlanması”, II. Uluslararası Sigorta Sempozyumu – Risk ve Sigorta Bilinci ve Eğitimi, s.81-89, İstanbul 2007.(Kısaca: Tüketicinin Korunması)
- ŞENOCAK Kemal, “Avrupa Birliği Sigorta Aracıları Direktifi (2002/92/CE)”, Ergon Çetingil ve Rayegan Kender’e 50.Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, s. 1055-1070 İstanbul 2007. (Kısaca: Direktif)
- TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, Tekinay – Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7.Bası, İstanbul 1993.
- Tüketici Hukuku, Ankara Barosu Yayınları No:1, Ankara 2000.
- ULAŞ Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 6.Bası, Ankara 2007. (Kısaca : Sigorta Hukuku)
- ULAŞ Işıl, Uygulamalı Can Sigortası Hukuku, Ankara 2002. (Kısaca : Can Sigortaları)
- ULUĞ İlknur, “Sanal Sigortacılık”, SBArD Eylül 2003, Sa.2, s.221-232

- ULUSAN İhsan, “Culpa İn Contrahendo Üstüne”, Ümit Doğanay’ın Anısına Armağan 1, s.275-319, İstanbul 1982.
- ÜNAN Samim, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul 1998. (Kısaca: Riziko)
- ÜNAN Samim, Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 1998.(Kısaca: Hayat Sigortası)
- ÜNAN Samim, “Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, Sigorta Hukuku Dergisi 2005, Özel Sayı 1, s.109-196. (Kısaca: TTK Taslağı)
- ÜNAN Samim, “Sigortacılık Kanunu’nun Sigorta Sektörünün Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi”, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü – III. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul 2008, s.199-213. (Kısaca: Sigortacılık Kanunu)
- ÜNAN Samim / KARAYAZGAN Ahmet, Bireysel Emeklilik Hukuku, İstanbul, 2009.
- YANIK Serhat/YAZICI Selim, “Sanal Sigortacılık”, Reasürör Sa.47, Ocak 2003, s.4-15.
- YILMAZ Hamdi, “Sözleşme Görüşmelerinde Kusur Culpa İn Contrahendo ve Sorumluluğun Hukuksal Niteliğinde Yeni Görüşler”, Yargıtay Dergisi, C.11, Sa.3, s. 234-252, Ankara 1985.

EKLER

EK 1

HAYAT SİGORTALARI BİLGİLENDİRME FORMU

En az iki nüsha olarak düzenlenen bu form, sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen ve sigortadan menfaat sağlayacak diğer kişilere, yapılacak sigorta sözleşmesine ilişkin önemli bazı hususlarda genel amaçlı bilgi vermek amacıyla 28.10.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğe istinaden hazırlanmıştır.

A. SİGORTACIYA İLİŞKİN BİLGİLER (ilgili alanlar sigortacı ve acente tarafından doldurulacaktır)

1. Sözleşmeye aracılık eden sigorta acentesinin;

Ticaret Ünvanı :
Adresi :
Tel & Faks no. :

2. Teminatı veren sigortacının;

Ticaret Ünvanı :
Adresi :
Tel & Faks no. :

B. TEMİNATLAR

1. Hayat sigortası, bir kimsenin **ölme veya **hayatta kalma** ihtimaline karşı yapılır. İsteğe bağlı olarak söz konusu teminatlara ek teminatlar verilebilir.**

a) Ölme ihtimali: Sözleşmede gösterilen süre veya sözleşmede belirlenmiş şart ve hâller içinde sigortalının ölümünü ifade eder.

i) Sözleşme süresi içinde ölüm: Sözleşmede gösterilen süre içinde sigortalı ölürse sigortacı tazminatı ilgili kişilere öder.

ii) Kaydı hayat şartı: Sözleşme süresi sigortalının yaşam süresi olup teminat sigortalının hayatı boyunca devam eder. Sigortalının ölümü hâlinde tazminat ilgili kişilere ödenir.

b) Hayatta kalma ihtimali: Sigortalının, belirli bir süreden fazla yaşama durumunu ifade eder.

i) Belirli bir süreden fazla hayatta kalma: Sigortalı sözleşme süresi sonunda hala hayatta ise sigortacı tazminatı öder.

ii) İrat (gelir) sigortaları: Sigortacı, sigortalının hayatı boyunca veya sözleşmede kararlaştırılan süre içinde sabit veya artan oranlı belli bir geliri lehdara öder. İrat sigortası ile sigortacı, sözleşme yapılır yapılmaz ya da belli bir süre sonra irat ödemeye başlayabilir.

- Garantisiz irat: Sigortacı, sigortalı ölünceye kadar veya hayatta kaldığı sürece sözleşmede belirlenen sürenin sonuna kadar lehdara irat öder. Sözleşmede gösterilen süre dolmadan sigortalının ölmesi durumunda irat ödemesi kesilir.

- Garantili irat: Sözleşmede kararlaştırılan garanti süresi boyunca sigortalı ölse bile lehdara irat ödemesi yapılır.

c) Ölme ve hayatta kalma ihtimali: Sigortalının, sözleşmede gösterilen süre veya sözleşmede belirlenmiş şart ve hâller içinde ölümü ile belirli bir süreden fazla yaşamasını ifade eder.

2. Hayatta kalma ihtimaline karşı yapılan sigortalarda **kâr payı verilmesi** zorunludur. Diğerlerinde ise kâr payı ödemesi isteğe bağlıdır.

Sigortacının, akdettiği sigorta sözleşmelerinden doğabilecek yükümlülüklerini (ödeyeceği tazminatlar) karşılayabilmek için ayırdığı paranın (matematik karşılık) işletilmesinden doğan kâr, **kâr payı** olarak adlandırılır. Sigortacı bu **kârın sözleşmede gösterilen belli bir yüzdesini** lehdara öder.

3. Lehdara risk teminatı (ölme veya hayatta kalma) yanında belli bir birikim de sağlamak amacıyla birikimli hayat sigortası da yaptırılabilir. **Birikimli hayat sigortaları** kural olarak **en az 10 yıl için yapılır**. Bu tür sigortalarda risk primi dışında, ayrıca **birikim primi** de alınır.

Ödenecek toplam **risk primi** ve yatırıma yönlendirilecek **birikim primi** hakkında sigortacınızdan bilgi alınız.

C. GENEL BİLGİLER

1. Sigortacının ödeyeceği **tazminat**, sözleşmenin kurulması sırasında, ilke olarak, herhangi bir sınırlandırmaya tabi olmaksızın **tarafarca serbestçe belirlenir**.
2. Birden fazla sigortacıya aynı veya değişik bedeller üzerinden sigorta yaptırılabilir. Bu durumda her bir sigortacının tazminat ödeme borcu birbirinden bağımsızdır.
3. Sözleşme süresi içinde, sigorta ettirenin talebi ve sigortacının da kabulü hâlinde **sigorta bedeli artırılabilir**.
4. Küçüklerin (reşit-sezgin olmayanların), mahcurların (kısıtlıların) ve mümeyyiz (ergin) olmayanların ölümü üzerine sigorta geçersizdir. Ancak, bunların yaşama ihtimaline karşı sigorta yapılabilir. Ancak, her iki hâlde de ölüm gerçekleşirse matematik karşılık ödenir.
5. Sigorta sözleşmesinin yapılmasına ilişkin teklif, sigorta şirketine ulaştığı andan itibaren **30 gün** içinde ret edilmemişse **sözleşme kurulmuş olur**. Teklifin verilmesi sırasında alınan para, sözleşme kurulmuşsa ilk prim olarak kabul edilir ya da ilk prime mahsup edilir. Teklif reddedilmişse ödenen para iade edilir.
6. **Sigorta priminin tamamının** veya taksitle yapılan ödemelerde **primin ilk taksitinin, poliçenin tesliminde** ödenmesi gerekir. İlk prim ödenmeden rizikonun gerçekleşmesi durumunda **sigortacının sorumluluğu başlamaz**.
7. İleride doğabilecek birtakım ihtilafları önlemek için, **prim ödemelerinizde** (peşin veya taksitle) **ödeme belgesi** almayı unutmayınız.
8. Sözleşme kurulmadan önce, **teklifnamede** yer alan sorulara doğru cevap verilmesi gereklidir. Bu yükümlülüğün ihlali hâlinde sigortacının sözleşmeden cayma veya ek prim almak suretiyle sözleşmeye devam etme hakları saklıdır. Bu nedenle sözleşmenin her aşamasında sigortacıya **eksik veya yanlış bilgi vermekten kaçınınız**. Aksi taktirde, tazminat ödeme süresi uzayabilir, tazminatı eksik alma veya alamama hâlleri ortaya çıkabilir.
9. **En az 3 yıllık primi ödenen sigortada** sigortacı poliçenin geri iadesi kaydıyla sigortayı satın almaya mecburdur (**işтира**). Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
10. En az 3 yıllık primi ödenen sigortada, sözleşmede belirlenen şartlar çerçevesinde **ödünç para alma hakkı** vardır. Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
11. En az 3 yıllık primi ödenen sigortada, daha sonra prim ödenmezse sigortacı ödenen primin ödenmesi gereken prime oranına göre ödeme yapar. Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
12. Hayat sigortası için ödenen primler vergiden düşülebilir. Bu konuda sigortacınıza danışınız.
13. Sigorta hakkında daha ayrıntılı bilgi için, Hayat Sigortası Genel Şartlarını ve Hayat Sigortaları Yönetmeliğini dikkatlice okuyunuz.

D. ÖDEMENİN YAPILMASI (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacaktır)

1. Sigortadan faydalanan kimse sigortalıyı öldürür veya öldürülmesine suç ortaklığı ederse sigorta tazminatını alamaz, ancak sigorta tazminatı sigortalının mirasçılara ödenir.
2. En az 3 yıl devam eden bir sigortada, sigortalı intihar ya da buna teşebbüs sonucu ölürse, sigortacı **sigorta bedelinin tamamını**, ilk 3 yıl içerisinde ise sigortanın o andaki **matematik karşılığını öder**. Bu süre sözleşmeyle kısaltılabilir.
3. Sözleşmede birden fazla lehdar (sigortadan faydalanan) tayini mümkündür. Lehdarların herbiri için ayrı ayrı hisse belirlenmemişse, hepsi eşit oranda pay sahibidir. Mirasçı dışındaki kimseler de lehdar olarak gösterilebilir.
4. Tazminat başvurusu için gereken bilgi ve belgelere ilişkin listeyi, poliçenin hazırlanmasını müteakip sigortacınızdan isteyiniz.
5. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda işgünü içinde, gerekli bilgi ve belgelerle birlikte ön sayfada adres ve telefonları yer alan sigortacıya başvuruda bulununuz.

6. Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, tazminat ödeme borcu **sigortacıya** aittir.

E. DİĞER BİLGİLER (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacaktır)

- Kar payı oranı (%) :	- Gider payı (%):	
- Aracı komisyonları (%): (veya istihsal masrafı)	- Ödünç para verme durumunda uygulanacak faiz oranı (%):

Sigortacı; Tahkim sistemine üye Tahkim sistemine üye değil

G. ŞİKAYET VE BİLGİ TALEPLERİ (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacaktır)

1. Sigortaya ilişkin her türlü bilgi talepleri ve şikayetler için aşağıda yazılı adres ve telefonlara başvuruda bulunulabilir. Sigortacı, başvurunun kendisine ulaşmasından itibaren **15 işgünü** içinde talepleri cevaplandırmak zorundadır.

Adres:.....

Telefon: Faks: E-mail:

Tarih, sigorta ettirenin
adı-soyadı imzası

Tarih, sigortacı veya acentenin
kaşesi ve yetkilinin imzası

EK 2**..... SİGORTASI BİLGİLENDİRME FORMU**

En az iki nüsha olarak düzenlenen bu form, sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen ve sigortadan menfaat sağlayacak diğer kişilere, yapılacak sigorta sözleşmesine ilişkin önemli bazı hususlarda genel amaçlı bilgi vermek amacıyla 28.10.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğe istinaden hazırlanmıştır.

A. SİGORTACIYA İLİŞKİN BİLGİLER (ilgili alanlar sigortacı ve acente tarafından doldurulacaktır)**3. Sözleşmeye aracılık eden sigorta acentesinin;**

Ticaret Ünvanı :
Adresi :
Tel & Faks no. :

4. Teminatı veren sigortacının;

Ticaret Ünvanı :
Adresi :
Tel & Faks no. :

B. UYARILAR (ilgili alan sigortacı tarafından doldurulacaktır)

3. Sigorta hakkında daha ayrıntılı bilgi almak için, talep halinde sigortacı tarafından verilecek sigortası genel şartlarını ve klozları dikkatlice okuyunuz.
4. **Sigorta priminin tamamının** veya taksitle yapılan ödemelerde **primin ilk taksitinin, poliçenin teslim edildiği an** ödenmesi gerekir. Primin ödenmemesi durumunda, aksi kararlaştırılmadıkça, **sigortacının sorumluluğu başlamaz.** (sadece **nakliyat sigortalarında**, sorumluluk ve prim ödeme borcu sözleşmenin kurulmasıyla başlar)
5. İleride doğabilecek birtakım ihtilafları önlemek için, **prim ödemelerinizde** (peşin veya taksitle) **ödeme belgesi** almayı unutmayınız.
6. Prim ödemesinde, "mutlaka", "kesin" gibi ifadelerle **kesin vadenin** kararlaştırıldığı hâllerde (Borçlar Kanunu md. 107), primin veya prim taksitinin **zamanında ödenmemesi** durumunda ihtar olmaksızın **sözleşme sona erer.**
7. Sözleşmenin feshedilmesi hâlinde, sigortacının sorumluluğunun devam ettiği süreye tekabül eden prim, **gün sayısı üzerinden hesap edilerek** fazlası sigorta ettirene iade edilir veya bu tarihe kadar ödenmeyen eksik prim, **geçen gün sayısı hesap edilerek** sigortacıya ödenir.
8. Sözleşmenin kurulması sırasında, sigorta süresince ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacıya **eksik veya yanlış bilgi vermekten kaçınınız.** Aksi taktirde, tazminat ödeme süresi uzayabilir, tazminatı eksik alma veya alamama hâlleri ortaya çıkabilir.

C. GENEL BİLGİLER (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacaktır)

1. Bu sigortayla aşağıdaki teminatlar sağlanmaktadır:

.....
.....
.....

2. Tarafların, sigorta genel şartlarına ek olarak, kanuna, ahlaka aykırı bulunmamak ve sigortalı aleyhine olmamak üzere **özel şart** kararlaştırabilme hakkı vardır.
3. Poliçe ile verilen teminatlar dışında, aşağıda yazılı olan riziko / zarar veya kıymetler, ilave primle **ek sözleşme** ile teminat kapsamına dahil edilebilir.

.....
.....
.....

-
4. Teminat dışı hâller için **Sigortası Genel Şartlarına** bakınız.

D. RİZİKONUN GERÇEKLEŞMESİ (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacaktır)

7. Tazminat başvurusu için gereken bilgi ve belgelere ilişkin listeyi, poliçenin hazırlanmasını müteakip sigortacınızdan isteyiniz.
8. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda işgünü içinde, gerekli bilgi ve belgelerle birlikte ön sayfada adres ve telefonları yer alan sigortacıya başvuruda bulununuz.
9. Bildirim esnasında, sigortacı tarafından verilen talimatlar çerçevesinde hareket ediniz.
10. Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, tazminat ödeme borcu **sigortacıya** aittir.

E. TAZMİNAT

1. Sözleşmenin kurulması sırasında sigorta bedelinin sigorta değerine eşit olmasına dikkat ediniz. **Sigorta bedeli, poliçede yazılı olan** ve rizikonun gerçekleşmesi hâlinde **sigortacının ödemeyi taahhüt ettiği** teminatın azami tutarıdır. **Sigorta değeri** ise, sigorta edilen kıymetin gerçek değeridir.
2. Tazminat ödemesinin söz konusu olduğu hâllerde, sigorta değeri rizikonun gerçekleştiği anda belirlenir. Bu durumda sigorta değeri, rizikonun gerçekleştiği anda sigortalı kıymetin rayiç değeridir.
3. Poliçede yazılı değer, gerçek (rayiç) değerden yüksek olması hâlinde, **aşkın sigorta** söz konusudur. Bu durumda fazladan prim ödemeye karşın, sigortacının azami sorumluluğu poliçede yazılı miktar ile sınırlıdır. Ancak, sigortacıdan, sigorta değerini aşan miktara isabet eden primin iadesi talep edilebilir.
4. Sözleşmenin kurulması sırasında, poliçede yazılı değer, rayiç (gerçek) değerden düşük tespit edilmesi hâlinde **eksik sigorta** söz konusu olur. Bu durumda sigortacı, oransal olarak daha az tazminat öder.
5. Eksik ve aşkın sigorta durumlarından oluşabilecek ihtilafları önlemek için, **bilirkişi vasıtasıyla tespit edilecek değer üzerinden** sigorta (takseli sigorta/mutabakatlı değer) yaptırılabilir.
6. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda, sigortalının serbestçe **ekspertayin edebilme** hakkı vardır. Yetkili sigorta hasar eksperlerinin isim ve adres bilgileri Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin internet sitesinden (<http://www.tobb.org.tr>) temin edilebilir.

F. TAZMİNAT ÖDEMESİ (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacak, kutulardan biri seçilerek işaretlenecektir)

2. Aktedilecek sözleşmede % veya YTL muafiyet uygulanır.
- Zarar, yukarıda yazılı oran veya miktarın üzerinde ise, sigortacı bunu aşan kısmı karşılayacaktır.
- Zarar gerçekleşirse ve yukarıda yazılı oran veya miktarın üzerinde olursa, zararın tamamı ödenecektir.
3. Tam hasar durumunda tazminat;
- Poliçede yazılı bedel üzerinden ödenecektir. (takseli sigorta/mutabakatlı değer yapılmışsa)
- Rizikonun gerçekleşme anındaki rayiç değer esas alınarak ödenecektir.
4. Gerekli bilgi ve belgelerin eksiksiz şekilde sigortacıya ulaşmasından itibaren azami gün içinde sigortacı tarafından gerekli incelemeler yapılarak tazminat işlemleri tamamlanacaktır.
5. Sigortacı; Tahkim sistemine üye Tahkim sistemine üye değil

G. ŞİKAYET VE BİLGİ TALEPLERİ (ilgili alanlar sigortacı tarafından doldurulacaktır)

1. Sigortaya ilişkin her türlü bilgi talepleri ve şikayetler için aşağıda yazılı adres ve telefonlara başvuruda bulunulabilir. Sigortacı, başvurunun kendisine ulaşmasından itibaren **15 işgünü** içinde talepleri cevaplandırmak zorundadır.

Adres:.....

Telefon: Faks: E-mail:

Tarih, sigorta ettirenin
adı-soyadı imzası

Tarih, sigortacı veya acentenin
kaşesi ve yetkilinin imzası

EK 3

**ŞİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE BİLGİLENDİRMEYE İLİŞKİN
YÖNETMELİĞİN 12 NCİ MADDESİ KAPSAMINDA HAZIRLANACAK
RAPORLARA İLİŞKİN GENELGE(2008/28) UYARINCA HAZIRLANACAK RAPOR**

**ŞİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE BİLGİLENDİRMEYE İLİŞKİN YÖNETMELİĞİN 12 NCİ
MADDESİ KAPSAMINDA, ŞİRKETLERE İNTİKAL EDEN ŞİKAYETLERE İLİŞKİN RAPOR^[1]**

Tablo I

Şirket Adı :	Rapor Dönemi :	Toplam Şikayet Sayısı^[2]:
<i>Şikayet Biriminden Sorumlu Kişiler</i>	<i>Telefon</i>	<i>Elektronik Posta</i>
1.		
2.		
3.		
4.		

Tablo II

Şikayetlere İlişkin Bilgiler			
Branş Bazında Toplam Şikayet Sayısı^[3]			
Branş Bazında Şikayetlerin Konulara Göre Dağılımı^[4]	Sonuca Ulaştırılan Şikayet Sayısı	Sonuca Ulaştırılmayan Şikayet Sayısı	Açıklama^[5]
1. Tazminatın ödenmemesi			
2. Tazminatın eksik ödenmesi			
3. Tazminatın geç ödenmesi			
4. Değer anlaşmazlığı			
5. Sözleşme öncesi veya sonrası yeterli bilgi verilmemesi			
6. Destek hizmetlerinin verilmemesi			
7. Birikimlerin yanlış hesaplanması			
8. Kesintilerin yanlış hesaplanması			
9. İştirak ve ikraz ödemeleri			
10. Diğer			

[1] Bu rapor, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin 12 nci maddesinin ikinci fıkrasına istinaden Hazine Müsteşarlığınca çıkarılan 19.09.2008 tarih ve 2008/28 sayılı Genelgenin ekidir. Bu rapor, bahse konu Genelge'de belirtilen sürelerde, elektronik ortamda sevfi.dom@hazine.gov.tr ve ozlem.osmancavusoglu@hazine.gov.tr e-posta adreslerine gönderilecektir.

[2] Bu bölümde ilgili rapor döneminde şirkete ulaşan tüm şikayetlerin toplamı yer alacaktır.

[3] Bu bölümde ilgili rapor döneminde şirkete ulaşan tüm şikayetlerin bahse konu branş bazındaki toplam sayısı yer alacaktır.

[4] Tablo II'de ilgili rapor döneminde şirkete ulaşan şikayetler, belirlenen şikayet konularına göre, şirketin faaliyet gösterdiği her bir branş için tek tek belirtilecektir (Örneğin bu bölüm, kaza branşı için ayrı, yangın ve doğal afetler branşı için ayrı olarak hazırlanacaktır). Tasnif edilen şikayet konularına girmeyen başvurular, "Diğer" başlıklı 9 nolu satırda yer alacaktır. İlgili rapor döneminde, söz konusu branşta belirlenen şikayet konusuna ilişkin herhangi bir başvuru olmaması ya da şirketin faaliyet konusunun öngörülen şikayet başlıkları ile ilişkili olmaması halinde ilgili satır boş bırakılacaktır (Örneğin hayat dışı alanda faaliyette bulunan şirketlerin 7, 8, 9 nolu satırlara ilişkin şikayetlere konu olmaları mümkün değildir).

[5] Bu bölümde rapor döneminde şirkete intikal etmesine rağmen sonuca ulaştırılmayan (konunun yargıya intikal etmiş olması, incelemenin sürüyor olması vb sebeplerle) şikayetlere ilişkin açıklamalar – çözümlenmemiş şikayetlerin sayılarını içerecek şekilde – yer alacaktır. Bu bölümde ayrıca, ikinci ve üçüncü sütunda belirtilen şikayetlerin ne oranda doğrudan, ne oranda da Müsteşarlığımız aracılığıyla şirkete intikal ettiği hususu da belirtilecektir.T

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Evrim AKGÜN

Sürekli Adresi : Hakkı Şehit Han Sok. Uğur Apt. No:11/12 Ulus/Beşiktaş - İstanbul

Doğum Yeri ve Yılı : Keşan, 1983

Yabancı Dili : İngilizce, Almanca

İlk Öğretim : Namık Kemal İlkokulu, 1994

Orta Öğretim : Çankaya Anadolu Lisesi, 2001

Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi, 2006

Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi, 2010

Enstitü Adı : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Program Adı : Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı

Yayımları : -

Çalışma Hayatı : Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Deniz Ticareti Hukuku Araştırma Görevlisi, 2007-halen